

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Janja Naglič

VOJNA NA KOROŠKEM LETA 1991

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Janja Naglič

Mentorica: red. prof. dr. Ljubica Jelušič

VOJNA NA KOROŠKEM LETU 1991

Diplomsko delo

Ljubljana, 2008

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svoji družini, še posebej staršem, ki so me podpirali skozi vsa leta šolanja.

Hvala tudi fantu Marku, ki je vedno stal ob meni. Hvala najboljšim prijateljicam, ki so me potrpežljivo poslušale in mi pomagale.

Zahvaljujem se svoji mentorici, redni profesorici dr. Ljubici Jelušič, za sodelovanje in nasvete.

Hvala tudi vsem, ki so potrpežljivo odgovarjali na moja vprašanja ter zaposlenim v Koroškem pokrajinskem muzeju, ki so mi bili pripravljene pomagati.

VOJNA NA KOROŠKEM LETA 1991

Skupščina Republike Slovenije je 25.6.1991 sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije ter Deklaracijo o neodvisnosti. Med 25. in 26.6.1991 so oklepne enote Jugoslovanske ljudske armade prodrle iz Hrvaške v Slovenijo oziroma so se začele premikati iz vojašnic v Sloveniji na cilje na meji. Predsedstvo RS je ugotovilo, da je na RS izvršena agresija Jugoslovanske ljudske armade in se morajo aktivirati predvideni ukrepi iz obrambnega načrta. Sodelovali sta Teritorialna obramba in milica. Slovenski vojaki so izstopili iz Jugoslovanske ljudske armade, oboroženim silam se je pridružilo civilno prebivalstvo. Vojna za osamosvojitvev je trajala 10 dni. Nasprotni si strani sta se spopadli na različnih območjih na ozemlju novonastale republike. Na Koroškem so se spopadi odvijali pred Dravogradom, na mejnem prehodu Holmec, pri kasarni Bukovje, na Letališču Turiška vas pri Slovenj Gradcu ter na Dobravi pri Dravogradu. Slovenija je zmagala proti številčnejši in bolj oboroženi JLA. Nekajdnevni spopad je zahteval številne žrtve.

KLJUČNE BESEDE: osamosvojitvev, državljanska vojna, Koroška

WAR IN CARINTHIA REGION IN 1991

On 25th of June 1991, the Assembly of the Republic of Slovenia adopted Basic Constitutional Charter on the Independence and Sovereignty of the Republic of Slovenia and Declaration of Independence. On June 25 and 26, the armoured forces of Yugoslav People's Army have entered Slovenian territory from Croatia and started moving forces from their barracks to target areas on Slovenian border. Slovenian presidency determined that the Yugoslav People's Army is exercising aggression upon the Republic of Slovenia and that defensive measures must take place immediately. Territorial defence and state militia cooperated, Slovenian soldiers withdrew from Yugoslav People's Army and many civilians joined the armed forces. War for Slovenian independence lasted for ten days. The opposing forces fought on different areas of the territory of the new republic. In Carinthia, encounters took place near Dravograd, on border point Holmec, at Bukovje barracks, on Airport Turiška vas near Slovenj Gradec and in Dobrava near Dravograd. Slovenian forces prevailed against numerically superior and better armed YPA. Many people were killed in these few days of armed conflict.

KEY WORDS: emancipation, civil war, Koroška

KAZALO

1. UVOD	6
2. METODOLOŠKI IN HIPOTETIČNI OKVIR	7
2.1 PREDMET IN CILJ PREUČEVANJA	7
2.2 HIPOTEZE/RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	7
2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA	8
3. TEMELJNI POJMI	8
3.1 VOJNA	8
3.2 DRŽAVLJANSKA VOJNA	9
3.3 VOJAŠKA OBRAMBA	10
3.4 OBRAMBNA DEJAVNOST	10
4. OSAMOSVOJITVENA VOJNA ZA SLOVENIJO	11
5. TERITORIALNA OBRAMBA REPUBLIKE SLOVENIJE IN MANEVRSKA STRUKTURA NARODNE ZAŠČITE	15
5.1 NASTANEK MANEVRСКЕ STRUKTURE NARODNE ZAŠČITE NA KOROŠKEM	19
6. KOROŠKA V ČASU OSAMOSVOJITVENE VOJNE LETA 1991	21
6.1 REORGANIZACIJA TERITORIALNE OBRAMBE IN MOBILIZACIJA NJENIH ENOT LETA 1991 NA KOROŠKEM	21
6.2 SPOPADI NA KOROŠKEM V ČASU OSAMOSVOJITVENE VOJNE LETA 1991	23
6.2.1 KOLONA JLA PRED DRAVOGRADOM	28
6.2.2 MEJNI PREHOD HOLMEC	29
6.2.3 KASARNA BUKOVJE	37
6.2.4 LETALIŠČE TURIŠKA VAS PRI SLOVENJ GRADCU	37
6.2.5 DOBRAVA PRI DRAVOGRADU	39
7. ANALIZA SPOPADOV IN RAVNANJA BOJEVNIKOV	41
8. ZAKLJUČEK IN PREVERITEV HIPOTEZ	45
9. LITERATURA	49
10. PRILOGE	51
PRILOGA A: POGOVOR Z G. JOŽETOM KOGELNIKOM (Dravograd, 19. 5. 2008)	51
PRILOGA B: POGOVOR Z G. HERMANOM JESENIČNIKOM (Dravograd, 4. 6. 2008)	55
PRILOGA C: POGOVOR Z G. JOŽETOM KORENTOM (Slovenj Gradec, 15. 03. 2008)	64
PRILOGA Č: POGOVOR Z G. OTOKARJEM PRAPERJEM (Dravograd, 20. 5. 2008)	73

1. UVOD

Slovenci nismo bili nikoli samostojni na svojem ozemlju, vedno smo bili pod jarmom drugih narodov, ki so si naše ozemlje in ljudi na njem prilaščali. Zato je vojna za osamosvojitve Slovenije toliko bolj pomembna, saj se je na majhnem ozemlju zbral in združil majhen narod, ki se je uprl veliko večji in močnejši državi ter si izboril samostojnost. Za povod je bilo potrebnih le nekaj zavednih Slovencev in na njihovo stran je stopila celotna Slovenija ter na noge postavila lastno državo.

Slovenija je več let bivala v skupnosti s šestimi republikami in dvema pokrajinama. Prišlo je do trenj med narodi, saj so si bili med seboj zelo različni v več pogledih: jezikovno, kulturno, versko, narodnostno ... Konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let pa je prišlo do večjih nesoglasij zaradi neustreznega načrtovanja in izvajanja gospodarskega razvoja, financiranja federacije itd.

Slovenija je morala svojo samostojnost doseči skozi vojno, ki je trajala 'le' deset dni, vendar pa je v teh nekaj dneh terjala številne žrtve. Toda na koncu je dosegla svoj težko pričakovan cilj, ki je bil neuresničljiv skozi stoletja. Slovenija je postala samostojna in neodvisna Republika Slovenija.

RS je samostojnost dosegla z nasilnimi prvinami, pa tudi z nenasilnimi, političnimi, informacijskimi in drugimi sredstvi ter prizadevanji. Vojna je bila kratkotrajna zaradi popuščanja napetosti med dvema blokoma, zaradi razpadov realsocialističnih sistemov v vzhodnoevropskih državah, pripravljenosti srbskega vodstva, da se sprijazni z izstopom Slovenije iz SFRJ, zaradi krize komunističnega sistema v SFRJ ... Slovenija je bila nacionalno in kulturno homogena, želela si je liberalne in demokratične spremembe ter spremembe odnosov med šestimi narodi v SFRJ.

V svoji diplomski nalogi bom obravnavala Koroško in njeno delovanje v vojni za osamosvojitve leta 1991. O tem območju je bilo v knjigah napisanega izredno malo, zato bom pisala o bojih, ki so se dogajali na Koroškem, ter o bojevniki, ki so branili ta del slovenske zemlje in utrpeli izgube prijateljev soborcev, ki so morali pasti za samostojno državo.

2. METODOLOŠKI IN HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 PREDMET IN CILJ PREUČEVANJA

V svoji diplomski nalogi bom obravnavala obdobje, ki je bilo za naše ozemlje zelo pomembno. Gre za obdobje v devetdesetih letih, v katerem si je Slovenija priborila samostojnost in se odcepila od narodov, s katerimi je živela v skupni državi Jugoslaviji.

Veliko razlogov je pripomoglo k temu, da je Slovenija v desetdnevni vojni premagala številčnejšo in boljše oboroženo državno vojsko, Jugoslovansko ljudsko armado. Eden izmed glavnih razlogov je bil ta, da so se Slovenci pokazali za izredno homogen in domoljuben narod, ki je s svojo nacionalno pripadnostjo premagal jugoslovansko orožje. Slovenija se je povezala in pogumno nastopila proti narodom, ki je niso hoteli izpustiti iz svojega okovja.

Cilj moje diplomske naloge bo predstaviti delovanje Teritorialne obrambe, Maneverske strukture narodne zaščite, policije, takratne milicije ter navsezadnje civilnega prebivalstva, ki se je pokazalo za nepogrešljivo pri pomoči bojevnikom, opisati poteke bojev, ki so terjali žrtve, in predstaviti nekaj pripadnikov slovenskih vojakov, ki so s svojim pogumom in nesebičnostjo pripomogli k osamosvojitvi in ob tem tvegali svoja življenja.

2.2 HIPOTEZE/RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

HIPOTEZA 1:

Kljub oviranju Jugoslovanske ljudske armade sta se Teritorialna obramba in Manevska struktura narodne zaščite tako v celotni Sloveniji kot na Koroškem sami organizirali, se oborožili in se spopadli z veliko močnejšo državno vojsko JLA.

HIPOTEZA 2:

Na Koroškem so na večjem geografskem prostoru potekali boji za osamosvojitve Slovenije na več mestih, v katerih je bilo kljub dobri obrambi slovenskih bojevnikov in hitri pomoči reševalnih vozil več ranjenih in tudi smrtnih žrtev na obeh straneh.

HIPOTEZA 3:

Čeprav so rezervisti vključeni v vojno, je njihovo razmišljanje še vedno podobno razmišljanju v času brez vojne in imajo kljub temu, da so vojaki, pomisleke pri uporabi orožja proti človeku.

HIPOTEZA 4:

Vojna spreminja odnos do ljudi: tisti, ki v vojni stojijo na nasprotni strani, postanejo sovražniki, čeprav so bili nekoč prijatelji.

2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA

Metoda, ki jo bom uporabila pri raziskavi za diplomsko delo, je analiza sekundarnih virov (knjig, člankov ...). Druga metoda, ki jo bom uporabila pri svojem raziskovanju, pa bo kombinacija strukturiranega in usmerjenega intervjuja z udeleženci v vojni leta 1991. Vprašanja bodo odprtega tipa.

3. TEMELJNI POJMI

V okviru tega poglavja bom predstavila temeljne pojme, ki so v povezavi z mojo diplomsko nalogo. Ti pojmi so vojna, državljanska vojna, vojaška obramba in obrambna dejavnost.

3.1 VOJNA

Veliki splošni leksikon (1997, 4713) vojno definira kot vsestranski, močan in množični spopad držav, vojaško-političnih zvez ali različnih družbenih sil znotraj države. V spopadu se organizirano in množično uporablja oboroženo nasilje in izvaja oborožen boj za doseganje političnih, ekonomskih in vojaških ciljev družbenih razredov, držav ali narodov; vključuje tudi druge oblike boja (politični, ekonomski, psihološki, moralni idr.); to pa vodi v totalni spopad. Leksikon povzame tudi von Clausewitzovo definicijo: vojna je nadaljevanje vojne z drugimi (nasilnimi) sredstvi. Glede na družbenopolitično bistvo in pomen delimo vojne na pravične in nepravične, po obsegu na svetovne in lokalne, glede na uporabljena sredstva pa na jedrske in konvencionalne, hladne, psihološke, specialne, omejene idr. Po mednarodnem pravu je vojna lahko napadalna ali obrambna. Pravila mednarodnega vojnega prava vojno omejujejo. Z listino

OZN je napadalna vojna prepovedana, ker je po mednarodnem pravu zločin. Žrtvam agresije dovoljuje vse ukrepe za individualno in kolektivno obrambo pred agresorjem.

V vojni enciklopediji (1974, 274) je vojna opredeljena kot kompleksni in intenzivni družbeni spopad, v katerem se s primernim oboroženim bojem ustvarjajo ekonomski in politični cilji določenih družbenih razredov, držav in narodov. Osnova vojne je oborožen boj, vendar pa vključuje tudi druge oblike boja, kot so politični, ekonomski, moralni idr.

International Military and Defense Encyclopedia (1993, 2885) pravi, da vojna označuje konflikt med večjimi skupinami, kot so klani, plemena, religioznimi ali socialnimi kongregacijami, državami ali zavezništvu. Ponavadi se termin nanaša na oborožene konflikte.

Slovar vojaških izrazov (1986, 227) pa pravi, da je vojna oborožen konflikt ali vojno stanje med dvema frakcijama, državama, narodoma ali koalicijama. Sovražnosti med nasprotniki se lahko prvotno začnejo z ali brez formalne deklaracije. Vojna je lahko kratka – merjena v dneh – običajno pa je daljša (nekateri so in lahko trajajo več generacij).

3.2 DRŽAVLJANSKA VOJNA

V velikem splošnem leksikonu (1998, 888) je državljanska vojna opredeljena kot oborožen boj političnih, narodnih, socialnih ali verskih skupin med seboj ali proti vladi. Državljska vojna je dogajanje znotraj države. Druge države se ne smejo vmešavati, razen na prošnjo legalne vlade. Premagani udeleženci v državljanski vojni se obravnavajo kot uporniki in izdajalci, po Ženevski konvenciji (12. 8. 1949) pa imajo pravico do sodne obravnave, čeprav mednarodno pravo posebej ne obravnava državljanske vojne, ki je ena najostrejših oblik razrednega boja v prelomnih obdobjih menjave družbenih sistemov.

Leksikon Zgodovina (2003, 92) državljansko vojno opisuje kot oborožen spopad za oblast med dvema ali več političnimi grupacijami znotraj ene države. Kot značilnosti državljanske vojne lahko veljajo: daljše trajanje, obstoj vojaško opremljenih in operativnih skupin, sorazmerno veliko število vpletenih oseb v vojne operacije.

3.3 VOJAŠKA OBRAMBA

Anton Grizold (1999, 80) v svoji definiciji pravi, da je glavni nosilec vojaške obrambe Slovenska vojska, na čelu katere je generalštab. Generalštab je v organizacijskem smislu organ v sestavi ministrstva za obrambo. Sestavljata ga dva sektorja. Prvi je štabni sektor, ki se ukvarja z vodenjem in poveljevanjem ter enotami SV. Znotraj je ta del generalštaba razdeljen na oddelke (G): G – 1 se ukvarja s kadrovsko problematiko, mobilizacijo, oblikovanjem enot, motivacijo, športom in psihološko dejavnostjo; G – 2 je odgovoren za varnostno-obveščevalno dejavnost znotraj enot SV med bojnim delovanjem; G – 3 skrbi za operativne in učne zadeve, usposabljanje in uporabo enot SV; G – 4 skrbi za logistično podporo enot SV; G – 6 odgovarja za elektrokomunikacije in informatiko; G – 7 pa za mednarodno sodelovanje SV. Drugi del generalštaba pa se ukvarja z doktrino, razvojem in usposabljanjem enot SV.

Slovenska ustava v 123. členu govori o dolžnosti sodelovanja pri obrambi države: »Obramba države je za državljane obvezna v mejah in na način, ki ga določa zakon. Državljanom, ki zaradi svojih religioznih, filozofskih ali humanitarnih nazorov niso pripravljeni sodelovati pri opravljanju vojaških obveznosti, je treba omogočiti, da sodelujejo pri obrambi države na drugačen način (Grizold 1999, 92).«

Dolžnosti in pravice slovenskih državljanov pri obrambi države so opredeljene v 6. in 7. členu Zakona o obrambi. Pri obrambi države imajo državljani v skladu z ustavo temeljne dolžnosti in pravice: vojaška dolžnost, delovna dolžnost in materialna dolžnost. Pomembne dolžnosti pri obrambi države so še dolžnost razporejanja, usposabljanja, varovanja skrivnosti, zglasitve in omejitve prostega gibanja (Grizold 1999, 92).

3.4 OBRAMBNA DEJAVNOST

Obrambna dejavnost je vnaprejšnje pripravljanje in izvajanje obrambe kake družbene skupnosti oziroma države pred procesi in pojavi v naravi in tistimi ravnanji v odnosih med družbami oziroma državami, za katere sklepa, da so ji nevarna. V sodobnih državah je obrambna dejavnost v prvi vrsti namenjena obrambi pred oboroženim ogrožanjem od drugih držav, zato se glavna pozornost posveča oboroženim silam kot specializirani organizaciji za pripravo in izvajanje oboroženega boja. V obrambno dejavnost se vključujejo poleg državnih

še drugi deli sodobne družbe, na primer gospodarstvo, izobraževanje, raziskovanje idr. (Grizold 1999, 39).

4. OSAMOSVOJITVENA VOJNA ZA SLOVENIJO

Osamosvojitve so pospešile razmere v Jugoslaviji in v svetu v osemdesetih letih. Splošna kriza skupne države se je po Titovi smrti stopnjevala. Vedno ostreje so se spopadali zagovorniki večje avtonomije republik ter predstavniki centralističnih in unitarističnih teženj. Položaj se je še zaostрил zaradi nasilne uveljavitve velikosrbskih nacionalistov pod vodstvom Slobodana Miloševića. Republike Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Makedonija in Slovenija so ugotovile, da sporazum s Srbijo in Črno goro ni mogoč, ter začele zagovarjati pravico do samoodločbe in samostojnosti (Herenberg 1996, 1096). Slovensko vodstvo je konec leta 1979 prvič jasno nakazalo nujnost sprememb. Nova gibanja in latentne politične alternative so začele ustvarjati vedno večji pritisk. Od leta 1982 sta razmišljanja o osamosvojitvi širili Nova revija in Mladina, na to temo so izhajale knjige Branka Hofmana, Igorja Torkarja, Edvarda Kocbeka, Franceta Balantiča (Ivanič 2006, 92).

V Novi reviji, ki je izšla 18. 2. 1987, so bili objavljeni prvi slovenski narodni programi, ki so jih napisali France Bučar, Tine Hribar, Peter Jambreč, Jože Pučnik, Dimitrij Rupel in Ivan Vrbančič. Rešitev slovenskega narodnega vprašanja so videli v samostojni slovenski državi, povezani v jugoslovansko konfederacijo, saj so o odcepitvi Slovenije in ustanovitvi lastne države dvomili, ker je imela zvezna država še vedno načelno pravico do celovitosti. Zvezno vodstvo in večina republiških vodstev so se odzvala negativno, kar pa je samo še krepilo narodnopolitično enotnost Slovencev (Prunk 1998, 174–175).

V Sloveniji so bile ustanovljene stranke; kot prva, maja 1988 ustanovljena nova politična stranka Slovenska kmečka zveza, sledile so ji Slovenska demokratična in Socialdemokratska zveza (1989), Slovenski krščanski demokrati in Zeleni Slovenije, prvi alternativni sindikati (1990), Slovenska nacionalna stranka in Demokratična stranka upokojujencev (1991). V stranke so se pretvorile tudi Socialistična zveza delovnega ljudstva (SZDL), Zveza komunistov Slovenije (ZKS) in Zveza socialistične mladine Slovenije (ZSMS) (Ivanič 2006, 93).

Na zahtevo armadnega vodstva je slovenska Služba državne varnosti 31. 5. 1988 aretirala tri novinarje Mladine in podčastnika Jugoslovanske ljudske armade. Obtoženi so bili, da so

nezakonito prišli do zaupnega vojaškega dokumenta. Vojaško sodišče v Ljubljani jim je dosodilo zaporne kazni. Proces je zbudil hud odpor pri slovenski javnosti (Prunk 1998, 175–176). Za obrambo štirih aretiranih je bil ustanovljen Odbor za varstvo človekovih pravic. Vse politične organizacije so 27. 2. 1989 zavrnile represijo na Kosovu in politiko izrednih razmer v Jugoslaviji, na kar se je Srbija sovražno odzvala.

Za člana predsedstva SFRJ je bil 2. 4. 1989 izvoljen dr. Janez Drnovšek (Ivanič 2006, 93). Spomladi 1989 je slovenska uradna politika predstavila Temeljno listino Slovenije (predstavljena 22. 6. 1989), v kateri je pristajala na federativno in demokratično preurejeno jugoslovansko državo, opozicijska stran pa je predstavila Majniško deklaracijo 1989 (8. 5. 1989), v kateri je zahtevala suvereno slovensko državo in svobodno odločanje o zunanjih povezavah (konfederacija) (Prunk 1996, 177).

Skupščina Republike Slovenije je 27. 9. 1989 sprejela dopolnila k ustavi, ki so govorila o suverenosti nad svojim bogastvom in lastnem poveljevanju svojim oboroženim silam v miru. Zasedanja se je udeležil tudi predsednik predsedstva SFRJ, dr. Janez Drnovšek. Vse to je kazalo na to, kakšno je razpoloženje v Sloveniji ter da se morajo Slovenci rešiti vpliva manj razvitih narodov in da mora Slovenija začeti sama odločati na narodnogospodarskem, političnem in kulturnem področju (Prunk 1996, 179).

Opozicijske stranke so se 4. 12. 1989 povezale v koalicijo Demos, katero je vodil Jože Pučnik. Slovenski komunisti so 22. 1. 1990 zapustili izredni kongres Zveze komunistov Jugoslavije (ZKJ) zaradi velikosrbskih teženj, ki so prevladovale v ZKJ. Pretrgana je bila pomembna vez Slovencev s federativno Jugoslavijo. Večstrankarske volitve aprila 1990 so prinesle zmago demokratični opoziciji, ki je dobila 54 % glasov. Vlado je sestavil predsednik najmočnejše opozicijske stranke, in sicer stranke Slovenski krščanski demokrati, Lojze Peterle. Predsednik predsedstva Republike Slovenije je postal Milan Kučan (Prunk 1996, 180).

Nova oblast je pričela spreminjati politični in gospodarski sistem ter pripravljati novo ustavo. Vzpostavila je dialog v odnosih v zvezni državi. Ta je bil dramatičen tako v mejah SFRJ kot v Sloveniji in tudi v Demosu. 17. 5. 1990 je oblast oblikovala Manevrsko strukturo narodne zaščite, 28. 9. 1990 je prevzela pristojnost nad slovensko Teritorialno obrambo ter 6. 12. 1990 sprejela Zakon o plebiscitu o samostojnosti. 90,8 % volilnih upravičencev se je na plebiscitu,

ki je potekal 23. 12. 1990, izreklo za samostojnost, njihovo odločitev pa je bilo potrebno udejaniti v pol leta.

Skupščina RS je 25. 6. 1991 sprejela Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije skupaj z ustavnim zakonom za njeno izvedbo ter Deklaracijo o neodvisnosti. S tem je vso oblast v Sloveniji prenesla na slovenske državne organe. Dan pozneje je bila osamosvojitve slovesno razglašena na množičnem zborovanju v glavnem mestu nove države. Z zakonom so bile urejene tudi meje, državljanstva in državni simboli (Ivanič 2006, 93–94).

Iz 26. 6. na 27. 6. 1991 ponoči so oklepne enote Jugoslovanske ljudske armade začele prodirati iz Hrvaške v Slovenijo, oziroma so se začeli iz vojašnic v Sloveniji premikati na cilje na meji in na Letališče Brnik (Vidic 1999, 419). Nihče ni mogel verjeti, da se je JLA odločila za tako iracionalen in grozljiv korak, vendar pa je vodstvo Republike Slovenije računalo na takšen korak in se je nanj tudi pripravilo. 27. 6. 1991 zjutraj so na seji Predsedstva Republike Slovenije soglasno ugotovili, da je nad RS izvršena agresija JLA in da se morajo aktivirati vsi predvideni ukrepi iz obrambnega načrta (Prunk 1996, 200).

Sodelovali sta slovenska Teritorialna obramba in milica.

Predsedstvo je pozvalo slovenske vojake in oficirje k izstopu iz JLA. Oboroženim silam se je pridružilo tudi civilno prebivalstvo, skupaj so blokirali vojašnice in postavili barikade na cestah. Začela se je vojna za osamosvojitve Slovenije, ki je trajala 10 dni (Prunk 1996, 201). Poveljstvo Jugoslovanske ljudske armade je bilo prepričano, da gre za rutinsko akcijo, v kateri bo JLA zasedla meje in ustražovala slovensko prebivalstvo (Vidic 1999, 419). Pokazalo pa se je, da JLA ni bila pripravljena na resnejše spopade, še najmanj psihološko. Slovensko vodstvo ter prebivalstvo so se izkazali s presenetljivo odločnostjo, enotnostjo in učinkovitostjo (Ivanič 2006, 94).

Tankovske kolone so 27. 6. 1991 zjutraj prebile nekaj cestnih barikad (Brezovica pri Ljubljani), v Metliki in Pesnici pri Mariboru pa so naleteli na oborožen odpor. Popoldne istega dne je prišlo do večjega spopada z nekaj smrtnimi žrtvami pri Trzinu. Naslednji dan je JLA prevzela nekaj mejnih prehodov na Gorenjskem in Primorskem, Teritorialna obramba pa je zavzela nekaj pomembnih skladišč orožja (Borovnica, Škofja Loka, Bohinjska Bela).

Slovenski vojaki in častniki so zapuščali JLA. Prišlo je do nekaj hudih spopadov na Brniku, v Rožni dolini pri Novi Gorici, na Holmcu pri Dravogradu in pri Ormožu. Teritorialna obramba je na Medvedjeku na Dolenjskem blokirala veliko tankovsko kolono. JLA je imela tudi letalstvo, ki je poskušalo svoje enote oskrbovati iz zraka in jih deblokirati. Iz Hrvaške so prihajale nove tankovske kolone. 2. 7. 1991 se je v Krakovskem gozdu Teritorialna obramba spopadla s tankovsko kolono, ki jo je podpiralo letalstvo. Uničenih je bilo nekaj tankov, kolona pa se je bila prisiljena odmakniti.

Zahvala za zmago v osamosvojitveni vojni za Slovenijo gre dobro usklajeni slovenski politiki ter vsemu slovenskemu prebivalstvu, ki je sodelovalo pri obrambi svoje novonastale države.

Nekajdnevni spopad je na strani JLA zahteval 39 smrtnih žrtev ter 139 ranjenih, slovenska Teritorialna obramba pa je imela 8 mrtvih in 89 ranjenih vojakov, ubitih je bilo 13 civilistov (Prunk 1996, 201–203).

4. 7. 1991 je bilo vzpostavljeno premirje, 7. 7. 1991 pa je bila delegacija RS na sestanku na Brionih¹, kjer je določila trimesečni moratorij za slovenske osamosvojitvene ukrepe. Slovenska skupščina je resolucijo potrdila 10. 7. 1991, čeprav so obstajali resni pomisleki, da gre za kapitulacijo (Ivanič 2006, 95). Predsedstvo SFRJ je 18. 7. 1991 sklenilo, da se bo jugoslovanska armada v treh mesecih umaknila iz Slovenije, kar se je kasneje, 25. 10. 1991, tudi dejansko zgodilo. K temu je najbolj pripomoglo širjenje vojaškega spopada na Hrvaškem in njegova napoved v Bosni in Hercegovini. Slovenija je bila za jugoslovanske centraliste in unitariste izgubljena politično, vojaškostrateško pa jim je bila nezanimiva. Med moratorijem je Slovenija nadaljevala z diplomatskimi dejavnostmi (Prunk 1996, 203).

Slovenija je suverena država postala z uvedbo tolarja (7. 10. 1991) ter z iztekom osamosvojitvenega moratorija (8. 10. 1991). Do konca septembra 1991 jo je priznalo pet manjših držav, 23. 12. 1991 jo je priznala Nemčija, 13. 1. 1992 Vatikan, 15. 1. 1992 države Evropske skupnosti, 14. 2. 1992 Ruska federacija, 7. 4. 1993 Združene države Amerike, 22. 5. 1993 pa je Slovenija postala polnopravna članica Organizacije združenih narodov (Ivanič 1996, 95).

---

¹ Delegacijo Republike Slovenije so sestavljali predsednik predsedstva Milan Kučan, predsednik vlade Lojze Peterle, predsednik parlamenta dr. France Bučar, bivši predsednik predsedstva SFRJ dr. Janez Drnovšek in zunanji minister Dimitrij Rupel.

5. TERITORIALNA OBRAMBA REPUBLIKE SLOVENIJE IN MANEVRSKA STRUKTURA NARODNE ZAŠČITE

Razvoj Teritorialne obrambe Slovenije sega v leto 1968, ko je bil 20. novembra ustanovljen Glavni štab za splošni ljudski odpor v Sloveniji, takoj za njim pa še conski štabi in poveljstva partizanskih enot. Prvi poveljnik slovenske Teritorialne obrambe je postal general Bojan Polak.

Švajncer (1992a, 12) izpostavi, da je bila ustanovitev Teritorialne obrambe (TO) poskus zadostitve željam jugoslovanskih republik, zlasti Slovenije in Hrvaške, po vrnitvi vsaj delno samostojne vojaške organizacije. Prebivalstvo v Sloveniji je novonastalo tvorbo vzelo za svojo vojsko. TO se je izpopolnjevala po teritorialnem principu po krajevnih skupnostih ter po proizvodnem principu v tovarnah. Enote v tovarnah so bile oborožene samo s pehotnim orožjem, kasneje pa so dobile še nekaj protiletalskih topov. Prvo orožje, ki ga je v svoje roke dobila slovenska TO je bilo prav tisto, ki ga Jugoslovanska ljudska armada (JLA) ni več potrebovala ali pa ga je imela preveč². Ker sodobnega orožja ni bilo mogoče dobiti, si je Slovenija pomagala sama. Odločila se je za nakup 500 brzostrelk Ingram ter nekaj ostrostrelskih pušk, zaradi česar je nastal velik politični škandal (Švajncer 1992b, 205)³.

TO se je 'nadaljevala' pod poveljstvom generala Rudolfa Hribernika - Svaruna. Glavni štab se je preimenoval v Republiški štab za TO, v občinah so bili formirani občinski štabi, conski štabi so se preimenovali v pokrajinske štabe za TO. Občinski in pokrajinski štabi so postali vojaško-strokovni štabi, oblikovane so bile brigade TO. V Sloveniji je bilo okoli 700 enot in štabov.

V začetku osemdesetih let je bila organizacija zelo močna, v TO je bilo na različne načine vključenih že 4,5 % vsega slovenskega prebivalstva. Naloge TO so bile sprejem prvega strateškega udarca sovražnika, kontrola ozemlja in oborožen odpor na začasno zasedenem ozemlju. Oborožitev je bila še vedno samo lahka pehotna⁴. Leta 1978 je prišlo do oblikovanja – nastale so divizije (Švajncer 1992b, 205).

---

² Med to orožje so spadale zlasti puške M48 kalibra 7,9 in sovjetske puške Mosin.

³ Zaradi tega sta bila leta 1974 odstavljeni poveljnik general Bojan Polak - Stjenka in komisar Albert Jakopič - Kajtimir.

⁴ Bilo je nekaj minometov kalibra 82 mm in nekaj protiletalskih topov .

Leta 1980 se je že pojavil prvi opaznejši strah, ki ga je povzročila TO: iz zveznega sekretariata je prišel ukaz po prenehanju formiranja velikih enot TO. Vedno več je bilo podrejanja armad TO poveljstvom JLA, kar se je formalno kazalo v preimenovanju Generalštaba JLA v Generalštab oboroženih sil. Teritorialna obramba je bila formalno postavljena pod Generalštab v Beogradu. Po letu 1987 je začela nastajati doktrina o teritorialni obrambi, ki naj bi po preizkušnji v veljavo prišla januarja 1992.

Armado je zajela reorganizacija. Slovenijo je pokrivalo 9. armadno območje, ki so mu več let poveljevali Slovenci. Formirana sta bila korpusa – ljubljanski in mariborski, ki pa sta bila podrejena višjemu poveljstvu v Zagrebu.

Nadalje si je vojska poskušala Teritorialno obrambo podrediti tudi s kadrovsko politiko. Skrbeli so, da štabna sestava nikjer ni bila samo slovenska. V najpomembnejše dolžnosti je bila vključena Zveza komunistov (Švajncer 1992b, 205).

Pripadniki TO pa tudi prebivalstvo so videli Teritorialno obrambo slovensko, v vseh stikih so uporabljali slovenski jezik. Pri tem pa je prišlo do trenj. Oficirji JLA so uporabljali le srbski jezik. Razlika med teritorialci in oficirji JLA pa se je kazala tudi v uniformah. Teritorialne so bile slabše in bolj neurejene od oficirskih.

Vojska, torej aktivni oficirji JLA, je začela s preseljevanjem orožja TO v skladišča v vojašnicah, čeprav je bilo lastništvo le-tega nesporno. Orožje TO je bilo kupljeno z denarjem slovenskih občin. JLA je najprej posegala po starem orožju, katerega so slovenske občine nadomeščale z novim polavtomatskim in avtomatskim orožjem (Švajncer 1992b, 206).

JLA je z načrtnimi pripravami za odvzem orožja TO začela januarja 1990. Iskala je podatke o številu orožja, ki ga je imela v lasti TO. 15. 5. 1990 je bil izdan ukaz o predaji tako imenovanih viškov orožja v vojašnice. Pokrajinski štabi so morali predati orožje. V štabih, kjer so bili na čelu oficirji JLA, pri predaji ni prišlo do zapletov. Akcija ni bila ogrožena, saj za predajo ni vedelo niti slovensko republiško vodstvo. Pogum so pokazali najbolj zavedni posamezniki v TO in se uprli ukazu, najbolj izrazito v gorenjski in zahodnoštajerski pokrajini. Zdaj je postalo jasno, kdo podpira demokratično Slovenijo ter kdo stoji na strani JLA in podpira njeno velikosrbsko diktaturo (Švajncer 1992b, 206).

Leta 1990 se je Slovenija odločila za demokracijo in samostojnost. Izvedle so se prve povojne večstrankarske volitve. Sekretar za ljudsko obrambo je postal Janez Janša (Švajncer 1992a, 17).

Maja 1990 je bil izdan ukaz o popolni razorožitvi enot in štabov Teritorialne obrambe na Slovenskem. V skladišča JLA je bilo potrebno pripeljati vse orožje. Večina občin je ukaz izpolnila.

Maja 1990 je prišlo do spora med Republiko Slovenijo in Republiškim štabom za TO, pod poveljstvom generala Ivana Hočevarja. Razlog je bil v prvi vrsti odvzem orožja TO Slovenije. Izid tega spora je bil takšen, da je za varovanje slovenske demokracije bila na podlagi Zakona o SLO in DS⁵ organizirana posebna skrivna oborožena organizacija pod imenom Manevrska struktura narodne zaščite (MSNZ) (Švajncer 1992a, 17).

MSNZ je bila ena izmed najboljše organiziranih in konspirativnih akcij v Sloveniji v novejšem obdobju. Bila je oborožena vojaška formacija enot in štabov. Vanjo je bilo razporejenih približno 22 000 pripadnikov rezervne sestave TO. Njena organizacija je bila celo tako dobro izvedena, da bi lahko že prej kot v treh mesecih po odvzemu orožja slovenski Teritorialni obrambi branila Slovenijo pred oboroženim napadom (Mikulič 2006, 23). MSNZ je bila v pristojnosti Republiškega sekretariata za notranje zadeve (Švajncer 1992b, 207).

Glavni vzrok za nastanek te organizacije je bilo zavarovanje ukrepov nastajajoče slovenske države, ki jo je ogrožala JLA. Temeljni vojni načrt je bil preprost: ob oboroženem posegu JLA bi pripadniki MSNZ morali zavarovati ključne objekte, hkrati pa s hitrimi napadi na skladišča orožja in vojaške opreme zagotoviti orožje za morebiten vpoklic popolnih formacij TO. Pripravljeni so bili tudi podrobni načrti napadov na posamezna skladišča in druge objekte, poleg tega pa tudi številna skrivna skladišča za orožje in vojaško opremo.

Projekt MSNZ je bila tajna vzpostavitev poveljstev in štabov, lojalnih slovenskih oblasti ter zametek Slovenske vojske, ki so jo imenovali Vojska Republike Slovenije (VRS). V samem

---

⁵ Splošni ljudski odpor in družbena samozaščita.

začetku je bila organizirana brez zakonske podlage, ki pa jo je kasneje dobila na pobudo Janeza Janše⁶ (Mikulič 2005, 24).

Organizatorji MSNZ so hoteli dobro spoznati svojega morebitnega nasprotnika. Že poleti 1990 so začeli zbirati informacije o JLA. Organizirali so obveščevalno službo, katere glavna naloga je bila nadzor dejavnosti in postopkov vodilnih vojaških oseb v Republiškem štabu za TO, vojašnicah in ustanovah vojske v vsej Sloveniji. Informacije, ki jim jih je uspelo pridobiti, so bile izredno koristne. Z njimi so nadzorovali delovanje proti Sloveniji in ga tudi preprečili. Preučevali so nasprotnikovo delovanje in organizirali štiriindvajseturno opazovanje vojašnic in vojaških objektov. Pravočasne informacije so pripomogle k uresničevanju natančnih postopkov in pravilnim odločitvam pristojnih organov na Republiškem sekretariatu za ljudsko obrambo in Republiškem sekretariatu za notranje zadeve.

Ožji usklajevalni odbor Manevske strukture narodne zaščite so sestavljali Janez Janša, Tone Krkovič, Igor Bavčar in Vinko Beznik. Odbor je bil sproti obveščen o delovanju Hočevanjevega štaba. Preveriti je bilo potrebno pripadnike MSNZ in presoditi, ali so primerni za sodelovanje pri tako pomembnem projektu, kot je bila akcija MSNZ. Zbrani obveščevalni podatki so omogočili pripravo ocene vzrokov in možnosti za delovanje sil JLA v Republiki Sloveniji ter ocene najverjetnejših smeri in sil, ki bi jih lahko uporabil morebitni agresor, torej JLA. Te informacije so bile podlaga za pripravo Direktive za uporabo Manevske strukture narodne zaščite (Mikulič 2005, 34).

Naslednji korak so bile nove uniforme, ki so se razlikovale od uniform pripadnikov JLA, ter pridobitev učinkovitega orožja. Leta 1990 so začeli preizkušati nove, sodobnejše materiale. Razvijali so opremo – šotorke, spalne vreče, škornje. Orožje količinsko ni bilo obsežno, toda bilo je učinkovito (MGV). Razvoj nove, sodobnejše opreme je vodil Tone Krkovič (Mikulič 2005, 35).

Naslednji pomemben datum za nadaljnje delovanje MSNZ je bil 7. 9. 1990. Takrat so se na sestanku na Pristavi pod Stično srečali J. Janša, I. Bavčar, T. Krkovič, V. Beznik in J. Kokol. Analizirali so trenutni položaj in dotedanje ukrepe pri organizaciji MSNZ. Dokončno so oblikovali celoten načrt delovanja. Krkovič je predstavil predlog vojnega načrta in

---

⁶ MSNZ je bila v samem začetku imenovana Narodna zaščita, le-ta pa je bila zakonsko opredeljena že v Zakonu o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti iz leta 1982.

organizacijsko shemo MSNZ. Pripravljene so bili nujni delovni dokumenti in delovne karte. V teh načrtih je bila JLA prvič omenjena kot morebitni agresor oziroma najpomembnejša nevarnost za slovensko osamosvojitvev. Pozneje so pripravili še dokumente, ki so bili prilagojeni za uporabo enot MSNZ po posameznih pokrajinah. Mnogo teh dokumentov je bilo naslednje leto uporabljenih v vojni za Slovenijo. Sestanek bi lahko poimenovali za zgodovinskega, saj je bil na njem sprejet in potrjen dokument za vojaško zavarovanje slovenskega osamosvajanja (Mikulič 2005, 43).

5.1 NASTANEK MANEVRSKE STRUKTURE NARODNE ZAŠČITE NA KOROŠKEM

Za sodelavca MSNZ na Koroškem je bil izbran Mladen Mrmolja. Prvi klic je prejel 28. 8. 1990 od Mihe Butare. Ta ga je vprašal, če bi bil pripravljen sodelovati v akciji, ki se pripravlja. Mrmolja je pristal in dogovorila sta se, da se bo pri njem oglasil človek, prek katerega bo vzpostavljen neposreden stik z vodstvom akcije. Sestanek je bil dogovorjen za nedeljo, 30. avgusta. Mladen Mrmolja je s sabo povabil prijatelja Toneta Matvosa ter ga prosil, naj ga spremlja s svojim avtom ter orožjem na sestanek v Mislinjo.

Na sestanek je prišel Tone Krkovič. Mrmolji je pokazal načrt akcije in dokumente, ki so dokazovali, da vodstvo republike akcijo podpira.

Nadalje je Mrmolja pridobil za sodelovanje sodelavce v vseh štirih koroških občinah. V Slovenj Gradcu poveljnika OŠTO Viktorja Jeromla, V Ravnah na Koroškem načelnika štaba Primoža Šavca, v Dravogradu operativca Hermana Jeseničnika, v Radljah ob Dravi pa poveljnika OŠTO Zdravka Vilerja. Vsi pogovori so potekali na domovih udeležencev.

Začeli so se sestanki v Ljubljani, in sicer striktno v nočnih urah. Najožji sodelavci so se dobivali tudi na različnih krajih na Koroškem, tam kjer so zbujali najmanj pozornosti.

Prvi teden v septembru so bila že v vseh občinah na Koroškem vzpostavljena zaupna jedra Manevrske strukture narodne zaščite. Že v samem začetku so ugotovili, da imajo na podlagi ocene ogroženosti terena za izvedbo načrtovanih nalog dovolj lahke pehotne oborožitve, kljub temu, da je bilo iz dveh občin orožje odvzeto in odpeljano v vojašnice. Glede na oborožitev so iz enot TO oblikovali nove enote. Med delavci stalne sestave v štabih TO ni bilo nikogar, ki bi

sodelovanje zavrnil. Po občinah na Koroškem so začeli razvažati orožje in strelivo na tajne lokacije. Mrmolja pravi, da je prišlo do nenavadnih razmer, ko so pripadniki TO po ukazu RŠTO vestno stražili prazna skladišča v Dravogradu, Radljah, na Muti in v Vuzenici.

V dveh nočnih akcijah so po navodilih Toneta Krkoviča prepeljali orožje in strelivo⁷ iz skladišč v Kočevski Reki. Od načrta do izvedbe akcije je bilo vedno malo časa, zato je bila največja težava najti dovolj zanesljive voznike. Tovor je moral biti ustrezno shranjen in pripravljen pred peto uro zjutraj, preden so delavci začeli odhajati na delo. Kamione so pripeljali do določenega objekta v občini Slovenj Gradec in jih razložili, naslednjo noč pa so po tovor prišli iz posameznih občin in ga razvozili v skrivna skladišča.

Na Koroškem je bil ustanovljen operativni štab. Sestavljali so ga pomočniki načelnikov koroških občin. Pripraviti so morali operativne načrte za vpad v vojašnico Bukovje in v nekatere stražnice, da bi pridobili orožje, strelivo in opremo. Pripravljene sta bili dve izvedbi načrtov. Prva je bila vpad v vojašnico, druga pa blokada vojašnice ter zavzetje skladišč minskoeksplozivnih sredstev, ki so bila od vojašnice oddaljena približno 200 metrov.

Mrmolja je sredi septembra o akciji seznanil predsednike občin koroške regije. Vsi, brez izjeme, so jo v celoti podprli. Razmere so se izboljšale, ko so prišli v stik z ljudmi, ki so opravljali enake naloge v organih za notranje zadeve. Na Koroškem sta bila to Marko Pogorevc ter Mirko Kokol. Sestali so se z občinskimi načelniki MSNZ. Prišlo je do skupnega sestanka med občinskimi načelniki MSNZ, komandirji postaj milice ter vodstvom pokrajinske MSNZ, in sicer zaradi informiranja o stanju v regiji, medsebojnem sporazumevanju in razdelitvi nalog. O bistvenih zadevah so bili obveščeni tudi predstojniki občinskih upravnih organov za obrambo. Z njimi so usklajevali in dopolnjevali pozivni sistem.

Pridružil se jim je tudi načelnik za varnost in obveščevalne zadeve Ivan Golob, ki je bil v neposrednem stiku z Radetom Klisaričem. Skrbel je za zaščito in zbiranje obveščevalnih podatkov. Bil je v izredno težkem položaju, saj je moral še vedno poročati odgovornim na RŠTO.

---

⁷ Prepeljali so minskoeksplozivna sredstva, ročne bombe, tromblonske mine, mine za ročne metalce.

Vsa poročila sta skupaj sestavljala Mrmolja in Golob. Pri tem pa sta morala biti previdna, da ne bi vzbudila suma, da se dogaja kaj neobičajnega. Nevarno je postalo, ko so po navodilu T. Krkoviča zadržali vse dokumente, ki bi jih morali predati RŠTO.

Kmalu so nastale težave zaradi oznak pripadnikov. Tone Matvos je priskrbel blago za trakove, na katere so v tiskarni natisnili oznako NZ RS in jih nato razdelili po občinskih štabih MSNZ (Mrmolja v Mikulič 2005, 120–121).

6. KOROŠKA V ČASU OSAMOSVOJITVENE VOJNE LETA 1991

6.1 REORGANIZACIJA TERITORIALNE OBRAMBE IN MOBILIZACIJA NJENIH ENOT LETA 1991 NA KOROŠKEM

Po volitvah leta 1991 ter odvzemu orožja Teritorialni obrambi so se v Sloveniji začele priprave za spreminjanje organiziranosti TO ter druge aktivnosti za okrepitev vojaške moči.

Za Koroško je bil formiran območni štab TO s sedežem v Slovenj Gradcu⁸. Pričele so se priprave za reorganizacijo tedanjih štirih občinskih štabov. Reorganizacija je bila končana do konca meseca maja 1991, takrat pa so bili odnosi med Slovenijo in organi Federacije že resno zaostreni.

Pred napadom na Slovenijo, meseca junija, je bila oblikovana že nova enota za posebne namene (EPN). Pretežno je bila oblikovana iz obveznikov, ki so bili prej razporejeni v rezervni sestav JA. Zaradi kratkega časa, ki ji je bil na razpolago, se ni mogla dovolj usposobiti in oblikovati kot kolektiv. V EPN so oborožitev prejeli neposredno pred pričetkom bojnih aktivnosti. Med samimi bojnimi akcijami so v območnem štabu formirali vod lahkoartilериjsko-raketne protiletalske obrambe. Obveznike so pozivali preko lokalnega radia. Odziv je bil tako številčen, da so morali del obveznikov odkloniti. Kasneje je bila formirana še baterija za minomete 120 mm. Baterija je opravila usposabljanja, bila je oborožena, vendar pa v spopadih, ki so se kmalu zaključili, ni sodelovala.

---

⁸ Republiški sekretariat za ljudsko obrambo je 24. 4. 1991 izdal Odredbo o ustanovitvi štabov in zavodov Teritorialne obrambe v Republiki Sloveniji, Odredbo o določitvi kriterijev za formacijo stalnega sestava območnih štabov za TO ter Odredbo o razvrstitvi območnih štabov v variante mirnodobnih formacij .

V letu 1991 je Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije z uporabo zakonskega načela o organiziranju in uporabi enot TO za potrebe opravljanja nalog narodne zaščite (NZ) omogočilo načrtovanje in uporabo teh enot za zavarovanje. V okviru tega so bila spremenjena tudi mobilizacijska zbirališča. To se je nanašalo predvsem na tiste enote, ki jim je orožje še ostalo, za ostale pa je bilo predvideno, da ostanejo v rezervi.

Junija 1991 so potekale v štabu TO priprave za izvedbo mobilizacije enot. Z rednim sklicem sta bili dne 17. oziroma 19. 6. 1991 ter 25. 6. 1991 vpoklicani dve večji enoti, ki sta izvajali osnovno urjenje, hkrati pa sta bili dežurni enoti, ki sta kasneje prešli v spopade. Med 23. in 29. 6. 1991 je bilo mobiliziranih še 1551 obveznikov v 31 enotah.

Zaradi velikega števila enot in težke neposredne koordinacije so bile v treh koroških občinah ustanovljene operativne skupine za pomoč pri vodenju in usklajevanju mobilizacije. Skupine so veliko doprinesle k uspešno izvedeni mobilizaciji.

Postopnost izvajanja mobilizacije je bila pogojena tudi s tem, da so z zajemanjem mejnih stražnic zasegli oborožitev in opremo, s katero so opremili nove enote. Zaseženih je bilo okoli 540 kosov orožja, med njimi tudi netrzajni topovi, raketometi in ostrostrelske puške.

Odzivnost na mobilizacijo je bila ocenjena na okoli 80 %⁹. Domobilizacijo so izvajali s pripadniki enot, ki so bili razporejeni v rezervo JA in tistih enot TO, ki niso bile predvidene za vpoklic, ter prostovoljci in nerazporejenimi vojaškimi obvezniki.

V tedanjih štirih občinah Koroške je bilo prijavljenih okoli 500 prostovoljcev, od katerih jih je bilo v enote vključenih okoli 100 (Jeseničnik v Korent 2006, 101–103).

Število pripadnikov TO, ki jih je za posamezne naloge takrat angažiral 83. Obm štab TO na Koroškem (med 22. in 24. 6. 1991), je bilo 275 in so bili vključeni v različne aktivnosti. 26. 6. 1991 se je to število povečalo na 1058 in je naraščalo vse do 6. 7. 1991, ko so enote

---

⁹ Izostanki so bili predvsem zaradi bolezni obveznikov ter zaradi odsotnosti izven kraja bivanja. Primerov, kjer so se obvezniki izogibali vpoklicu, je bilo malo.

Teritorialne obrambe na Koroškem šteje 1907 pripadnikov. Od tega je bilo 156 častnikov, 202 podčastnika in 1549 vojakov.¹⁰

Območni štab TO je v času izvajanja mobilizacije intenzivno sodeloval z vsemi organi in organizacijami znotraj Koroške, s ciljem uspešne izvedbe naloge. Najobsežnejše je bilo sodelovanje z organi občin, saj se je to nanašalo na dopolnjevanje z vojaškimi obvezniki in vozili za bojne enote, oskrbo enot na bojiščih, načrtovanje in postavljanje cestnih zapor, zagotavljanje razmestitvenih kapacitet, zdravstvene oskrbe, oskrbe in transporta poškodovanih ... (Jeseničnik v Korent 2006, 101–103).

6.2 SPOPADI NA KOROŠKEM V ČASU OSAMOSVOJITVENE VOJNE LETA 1991

V letu 1991 je nastal 83. Območni štab za Teritorialno obrambo Slovenj Gradec (83. Obm ŠTO Slovenj Gradec) za območje bivših štirih občinskih štabov¹¹ in bil podrejen 8. PŠTO ZŠP Celje. Delovati je začel 1. 5. 1991. Njegov sedež se je nahajal v Slovenj Gradcu, njegove enote in zavodi pa so se dopolnjevali iz občin Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec.

Z določenimi nalogami iz bojnih načrtov za bojno delovanje enot 83. Obm ŠTO Slovenj Gradec in zavarovanje neodvisnosti Republike Slovenije so bili poveljniki nekaterih enot seznanjeni na terenu 21. in 22. 6. 1991. Z nalogami jih je seznanil poveljnik območja, major Viktor Jeromel. Poveljniki so spoznali naloge enote in izdelali načrte za bojno delovanje svoje enote.

Določene enote TO Koroške so bile v stalni pripravljenosti že nekaj mesecev pred osamosvojitveno vojno, ena enota pa je bila v rednem usposabljanju. Nekaj enot je bilo vpoklicanih na usposabljanje neposredno pred začetkom vojne, večina preostalih enot pa je bila mobilizirana med 26. in 27. 6. 1991¹².

---

¹⁰ Povzeto po razstavi Vojna na Koroškem leta 1991: v počastitev 15. obletnice vojne za Slovenijo in samostojnosti slovenske države, ki je bila postavljena v Koroškem pokrajinskem muzeju.

¹¹ 30. 4. 1991 so prenehali z delovanjem občinski štabi za TO Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec .

¹² Prva prištabna enota, 83. Obm ŠTO Slovenj Gradec, je bila mobilizirana 24. 6. 1991 ob 4.44.

24. 4. 1991 se je odvijal sestanek na Upravi za notranje zadeve (UNZ), kjer so bili odgovorni seznanjeni z nalogami ter so se med seboj uskladili¹³.

JLA je začela delovati po pripravljenem načrtu. Njen strateški cilj je bil razorožiti TO, zasesti vse mejne prehode in preprečiti osamosvojitve Slovenije. Enote JLA so na silo preprečevale zamenjavo tabel na meji (25. 6. 1991), čez dan in ponoči so se vkopavale ob stražnicah in ob mejnih prehodih, kar je dokazovalo, da meje ne nameravajo izročiti Republiki Sloveniji (25. 6. 1991), ob meji pa so tudi demonstrirali svojo moč. Poveljstvo obmejnih enot JLA je bilo stacionirano v Dravogradu. Od tam so prihajali vsi ukazi. JLA je na Koroškem delovala v skladu z načrti nadrejenih enot, korpusa JLA v Mariboru in V. vojaškega območja v Zagrebu. Akcija JLA je bila dobro načrtovana in usklajena. Sodelovali so vojaki v štirinajstih vojašnicah, v vojašnici Bukovje v Dravogradu in v oklepni koloni iz Maribora, skupina zvezne milice, ki je bila desantirana v Dravogradu ter letalstvo JLA¹⁴.

83. Obm ŠTO je zasegla dokument vodji zveznih miličnikov, ki je pričeval o tem, da ima JLA do ure natančno načrtovano akcijo. Dokument je pripomogel, da so se JLA lahko postavili po robu s svojim načrtom, ki je bil v skladu z navodili in ukazi nadrejenega štaba. Mejo z Republiko Avstrijo na območju 83. Obm ŠTO Slovenj Gradec sta varovala 67. mejni odsek JLA Dravograd in 68. mejni odsek JLA Maribor.

JLA je med 28. 6. in 2. 7. 1991, v času bojev v Dravogradu, podpiralo letalstvo, ki pa ga TO RS ni imela. Teritorialna obramba je bila izpostavljena delovanju nasprotnika iz oklepa in iz zraka, kar je na naše vojake vplivalo negativno. Nasprotniki so imeli občutek, da niso sami, da jih bo letalstvo rešilo iz blokade, če bo prišlo do takšne situacije, in so zato vztrajali v obkolitvi.

Enote TO so se v torek, 26. 6. 1991, nahajale na robu mejnega pasu. Glavna naloga Teritorialne obrambe je bila zavarovati komunikacije, ki vodijo proti meji, in pomagati milici

---

¹³ Sestanka so se udeležili načelnik UNZ Zvone Ulcej, načelnik inšpektorata milice Mirko Kokol, poveljnik posebne enote milice (PEM) in inšpektor milice Marko Pogorevc, poveljnik voda vojaške policije poročnik Zdenko Čas in poveljnik 83. Obm ŠTO major Viktor Jeromel.

¹⁴ Številčno stanje pripadnikov JLA na našem območju dne 28. 6. 1991: vojašnica Bukovje – 76, oklepna kolona – 132, zvezni miličniki – 15, I. obmejna četa, ki je pokrivala mejo s stražnicami Bistriški jarek, Košenjak, Vič, Libeliče, Strojna, Sonjak – 180, II. obmejna četa, ki je pokrivala mejo s stražnicami Holmec, Reht, Terča, Koprivna, Logarska dolina – 167 ter III. obmejna četa iz obmejnega bataljona Maribor, ki je pokrivala stražnice Brezovec, Kapunar, Brezni vrh, Kapla – 118 pripadnikov. Skupaj je bilo torej 667 pripadnikov JLA, od tega 18 častnikov in 29 podčastnikov.

pri zavarovanju mejnih prehodov. TO je varovala objekte posebnega pomena, nenehno je koordinirala svoje delovanje s civilnimi strukturami in milico.

Sklican je bil sestanek poveljnikov Obm ŠTO ZŠP v Celju. Poveljniki so bili seznanjeni z ukazom, da do petka, 28. 6. 1991, sil ne bodo zmanjševali, nato pa bodo nekaj enot odpustili. Nekaj ur za tem (ob 22.00) je bil ponovno sklican sestanek, saj se je situacija spremenila. Dobili so naloge za izvajanje načrtov K, B in J, ki jih je koordiniral NŠ PŠTO major Štefan Šemrov:

- do 6. ure pripraviti za delo zbirne centre (ZC) ter mobilizirati pehotno učno četo (puč),
- do 24. ure zavarovati carinarnico Dravograd, za to nalogo je bil določen zaščitni vod bivšega OŠTO Dravograd (naloga je bila opravljena do 23.45),
- zavarovanje mejnih prehodov opravijo posebne enote milice (PEM), predvidene enote TO se premaknejo na načrtovane izhodiščne položaje in če milica naleti na odpor, gredo enote TO za njimi.

Enote so zasedle izhodiščne položaje Radelj, Vič, Holmec, Libeliče, Reht ter blokirale objekte: Radlje - Vrata v rajonu Caravaninga, vojašnica Bukovje, Spodnja Vižinga – zavarovanje komunikacij, Vrata - Trbonjski most, Poljana, Oddajnik Plešivec.

26. 6. 1991 od polnoči dalje se je delo štaba nadaljevalo brez počitka. Enote so zasedle določene rajone po dobljenih nalogah. Vse enote so vzpostavile zvezo z Obm ŠTO. Poveljniki so seznanjali enote z nalogami še vedno na čim bolj neopazen način. Urejena je bila preskrba enot, pogoji za počitek ... K počitku so šle enote po razmestitvi in organiziranju zavarovanja, prav tako tudi člani Obm ŠTO.

27. 6. 1991 so se na območju Koroške začeli odvijati dogodki, ki so neizbežno vodili v spopad. Sklican je bil sestanek poveljnikov območij 8. PŠTO ZŠP Celje na sedežu štaba, ki je bil v zgradbi UNZ Celje. Sestanek je vodil poveljnik mag. Krajnc. Seznanil jih je z nastalo situacijo, medtem pa je ves čas čakal na odločitev 'z vrha'. Dejal je, da morajo biti v stalni pripravljenosti ter da ta čas dobivajo naloge iz občin za blokado objektov JLA. Nadaljeval je, da bodo barikade branili z orožjem. V pripravljenosti so morale biti vse enote, za katere so imeli orožje. Prejeli so ukaz, da je potrebno pred uporabo orožja o tem obvestiti PŠTO. JLA je bilo potrebno najprej opozoriti, da bodo proti njim uporabili orožje, prvi strel pa je moral biti opozorilen. Tudi navodila, ki so zadevala helikopterske desante, so bila natančna. Potrebno je

bilo pustiti, da helikopter pristane, nasprotnike je bilo potrebno pozvati, da ostanejo na mestu ter se predajo, v nasprotnem primeru pa naj bi bilo uporabljeno orožje. Vse ovire so morale biti branjene s protioklepnimi (PO) in minskoeksplozivnimi (MES) sredstvi. Enotam so bile razdeljene ročne bombe in tromblonske mine, formirane so bile protioklepne skupine.

Del štaba, komandant z ožjo skupino, je bil v štabu, od koder je vodil in poveljeval, druga skupina pa je vodila mobilizacijo. Iz zbirnih centrov so v enote vključili tiste Slovence, ki so že odslužili vojaški rok.

Prispelo je sporočilo. Aktivnosti JLA so se začele ob 9.00. Predsedstvo Republike Slovenije je sprejelo odredbo o uporabi TO. Odpoklicalo je Slovence iz organov SFRJ ter vse aktivne osebe iz JLA. Poveljniki so podpisali sprejem ukaza za delovanje TO za obrambo neodvisnosti Republike Slovenije.

Enote je bilo potrebno opremiti z orožjem in motornimi vozili, razdeliti ostro strelivo, ročne bombe, mine za ročne minomete, tromblone in minomete, zaščitna sredstva pa tudi poskrbeti za nebojne potrebe v skladu z izdelanim načrtom – zaledni sektor. Poveljniki so morali dati vojakom polovico bojnega kompleta ostrega streliva, prav tako ročne bombe in mine za ročne minomete.

Poveljniki so bili obveščeni, da morajo JLA pred uporabo orožja posvariti, prvi strel mora biti opozorilen. Ob morebitnem napadu JLA pa se morajo boriti z vsemi razpoložljivimi sredstvi.

Pričelo se je izvajanje nalog z orožjem. Situacija je bila resna, nalog veliko, zato so vsi odgovorno in hitro pristopili k realizaciji le-teh. Prihajala so obvestila po televiziji ter po radiu o dogodkih po Sloveniji, pa tudi od enot, obveščevalcev in drugih občanov, največ pa od UNZ.

Z UNZ je prišlo obvestilo, da je na Koroško, natančneje v rajon Ožbalta, prispela kolona oklepnih vozil JLA, sestavljena iz petih oklepnih transporterjev, dveh tovornjakov in reševalnega vozila. Kmalu zatem je prispelo še drugo obvestilo, da je za to kolono še ena, ki pa je sestavljena iz štirih oklepnikov in več drugih vozil, skupaj iz osemnajstih vozil.

Poveljnik enote TO na barikadi v Spodnji Vižingi je sporočil, da je do njih prispela kolona JLA ter da ne spoštuje opozorila, da bo TO uporabila orožje, če bodo poskušali odstraniti barikado. Celo več, enota JLA se je na to opozorilo začela razvijati za boj in je hotela obkoluti enoto na Spodnji Vižingi. Ta enota se je morala umakniti, saj je bila prešibka za mogočnega nasprotnika, enote iz Radelj ob Dravi pa še niso prispele na pomoč.

Istočasno sta enoti na komunikaciji Radlje–mejni prehod Radelj še okrepili barikado, saj je bila velika nevarnost, da bi del oklepne kolone prodrli do mejnega prehoda Radelj.

Na barikadi v Spodnji Vižingi je bila kolona JLA zadržana dobri dve uri, na barikadi na klancu pred Radljami prav toliko, nato je prispela pred barikado v rajonu Dobrava–Muta, na Caravaning (ob 17.15). Do tega časa orožje na barikadah še ni bilo uporabljeno.

27. 6. 1991 dopoldne je bilo izredno težko stanje. Napetost je naraščala iz ure v uro. Najprej je prispel ukaz poveljnika PŠTO ZŠP Celje, mag. Viktorja Krajnca, naj TO za izvršitev ukazanih nalog uporabi razpoložljivo orožje. Uro kasneje je prispel nov pisni ukaz poveljnika PŠTO, s katerim je zapovedal bojno delovanje z razpoložljivim PL orožjem na helikopterje JLA, tudi na tiste, ki bi trosili letake.

Med 16.00 in 17.00 sta bila opažena dva helikopterja v rajonu Dravograda. Za tem obvestilom je kmalu prispelo še eno, in sicer da helikopterja pristajata na nogometnem stadionu Dravograd in da se izkrcavajo oboroženi pripadniki JLA. V Dravogradu so bili milica in enote, ki so desant blokirali. Enota (115. pdivč Slovenj Gradec) je bila opremljena s kombiji in najbolj izurjena, blokirala je desant in nasprotnika pozvala k predaji. Naloga je bila hitro in odločno opravljena, orožja ni bilo potrebno uporabiti.

Kolona JLA je prodirala iz Maribora proti rajonu Dobrava–Muta, na območju Caravaninga. Tam sta bili 2. četa 62. odreda (2/62 od TO), ki jo je vodil poveljnik stotnik Lovrencij ter 2. četa odreda za posebne naloge (2/OPN) s poveljnikom stotnikom Petričem na čelu, ki ji je priskočila na pomoč. Enoti sta dobili nalogo, da napravita močne ovire in jih okrepita z MES¹⁵.

---

¹⁵ Minskoeksplozivna sredstva.

26. 6. 1991 se je začela mobilizacija 30. samostojne čete (30. sč) v Vuhredu, 31. samostojne čete (31. sč) v Vuzenici, 29. samostojne čete (29. sč) v Podvelki, 27. 6. 1991 pa še JOdTO v Radljah. Te enote bi lahko obkolile kolono v rajonu Dobrava, če bi jo bili še nekaj časa zadržali na Caravaningu.

Ob 17.15 je kolona JLA prišla v stik z enotami v rajonu Caravaninga. Naši so jih pozvali na predajo. Podpolkovnik iz kolone je takoj predlagal pogajanja. Za njih pa je postavil pogoj. Na pogajanja bi moral priti odgovorni starešina območnega štaba, njemu enak po rangi. Tja je bil poslan NŠ (Jeromel v Korent 2006, 8–16).

Na Koroškem so enote Teritorialne obrambe in policije bojno delovale na 5 ciljev, in sicer na kolono JLA, ki se je približala Dravogradu, na mejni prehod Holmec, pri kasarni Bukovje, PZO je delovala na letališču Turiška vas pri Slovenj Gradcu ter na Dobravi pri Dravogradu.

6.2.1 KOLONA JLA PRED DRAVOGRADOM

28. 6. 1991 je okoli 2. ure zjutraj prva delovala 28. sam. četa TO iz Mislinje. Bojno je delovala malo pred Dravogradom, in sicer proti koloni JLA, ki je prihajala iz smeri Maribora. 28. sam. četi se je pri streljanju pridružila enota EPN¹⁶, ki je s streljanjem nadaljevala do dopoldanskih ur.

Dopoldne tega dne je pod streli 'snajperista', ki se je nahajal v nasproti ležeči kasarni, padel vojak Teritorialne obrambe.

Spopadi so se nadaljevali tudi naslednji dan, 2. 7. 1991, ko so dosegli višek v nekajurnem streljanju. Posledica tega streljanja je bila šest hudih ranjencev, ki so bili večinoma prostovoljci. Tudi v koloni JLA je bilo nekaj vojakov mrtvih in nekaj ranjenih (Korent 2006, 4).

---

¹⁶ Enota za posebne namene.

6.2.2 MEJNI PREHOD HOLMEC

Na Holmcu se je začelo zapletati. Okrog 16. ure je inšpektor Halilovič javil, da JLA s stražnice Holmec pritiska na mejni prehod Holmec ter da potrebuje pomoč. Stotnik Zdravko Fajmut, poveljnik 1/62 odTO, ki je bil s svojo enoto v bližini (v rajonu kmetije Kralj), je dobil nalogo, da blokira JLA in v sodelovanju z milico, ki je na mejnem prehodu, prepreči zasedbo mejnega prehoda. Enota je takoj pristopila k izvedbi bojne naloge. V približno pol ure je izvedla širšo blokado, tako da so bile enote JLA blokirane okrog 17. ure.

Ob izvajanju blokade JLA na Holmcu so se pojavili helikopterji v Dravogradu, kolona JLA pa je prebijala blokado na klancu v Radljah ob Dravi. Ponovno je klical poveljnik milice in sporočil, da je JLA na Holmcu dala milici ultimat, naj v roku petnajstih minut zapusti mejni prehod. Viktor Jeromel, poveljnik 83. Obm ŠTO Slovenj Gradec, ga je seznanil z nalogo enote TO, ki je ta čas izvajala blokado in naročil, naj v sodelovanju z njo onemogoči namero JLA.

Poveljnik Jeromel je ob 17. uri dobil kratko sporočilo: »Na Holmcu streljajo s topovi!« Poklicali so ga tudi iz milice in mu povedali, da namerava JLA realizirati ultimat in da je izvedla opozorilen strel. Jeromel in inšpektor Halilovič sta se v telefonskem pogovoru odločila, naj naše enote delajo po dobljeni nalogi, naj drže blokado, v pomoč pa bodo poslane dodatne enote.

Okrog 18. ure je Jeromel prejel sporočilo poveljnika 1/62 OdTO, ki je oznanilo, da je del njegove enote naletel na nasprotnika, ki je odprl ogenj. Poveljnik je dejal, da je z eno tretjino sil napadel, se nato umaknil in da drži blokado na doseženi liniji. JLA trenutno miruje. Jeromel mu je še enkrat dejal, naj se drži naloge ter da pomoč prihaja.

Jeromel ter NŠ sta sprejela odločitev za angažiranje enot:

- Na Holmec so bile poslane 115. pdivč, 160. pdivv, vod za ognjeno podporo 97. JOdTO, kateremu je bil dodan oddelek MM 60 mm iz 132. pdč ter en vod PL baterije 20/3 mm. Za koordinacijo sodelovanja vseh enot na Holmcu je bil določen stotnik Maks Gorenšek.
- Na obrambo v rajonu Vrata–Boštjan–Dravograd sta bili poslani Jod/OPN (poveljnik Cokan) in 28. sč, ki je še izvajala mobilizacijo v Mislinji (poveljnik Miran Jeromel).
- V rajon vasi Vič je bila poslana 2. četa OPN (2/OPN) – poveljnik Grabnar.

- Da bi skoordinal delovanje enot TO v rajonu Dobrav–aMuta in tako preprečil nadaljevanje pohoda kolone JLA proti Dravogradu, je bil na Caravaning poslan namestnik NŠ, stotnik 1. razreda Ožbalt Fajmut.
- Vse druge enote v blokadi stražnic so ostale v rajonih, kjer so bile z nalogo preprečiti premik enot JLA.

Z Mute je poklical Bogdan Ladinik. Povedal je, da je JLA na Muti proti ljudem, ki so jih zmerjali in obmetavali s kamenjem, uporabila plin ter da se je oklepna kolona prebila mimo barikade v rajonu Muta in da je 99. JODTO prišel prepozno. Dodal je, da je kolona zagotovo že spet na cesti proti Dravogradu.

Viktor Jeromel je kontaktiral poveljnika območnega štaba Velenje, majorja Jožeta Prislana. Ta ga je seznanil, da ima svoje enote, ki mu jih lahko pošlje v pomoč, s privolitvijo PŠTO Celje. Jeromel je že poslal 2. četo OPN iz rajona Turiška vas na bojišče pri Muti. Odločil se je, da pošlje v rajon Vrata–Dravograd Jod/opn in 28. sč ter proti Viču 1/OPN. Zato je sprejel pomoč. Potreboval je eno četo za zavarovanje desantnega prostora v rajonu letališča Turiška vas ter eno četo za rajon Dolič–Mislinja. Po dovoljenju s strani PŠTO Celje je bila do jutranjih ur 28. 6. 1991 naloga realizirana.

Viktor Jeromel je prejel depešo TO ZŠP Celje, naslovljeno na 'Vsem Obm ŠTO ZŠP'. Dopis je prispel od Koordinacijske skupine republiških organov Republike Slovenije. Dokument, ukaz, so podpisali Janez Slapar, za koordinacijsko skupino pa Janez Janša in Igor Bavčar. V uvodu so navedli, da se nadaljuje pritisk JLA na mejne prehode, ki jih skušajo za vsako ceno zasesti pred nočjo ter zato uporabljajo težko orožje, da so mrtvi in ranjeni na obeh straneh. Da blokade na cestah premagujejo s helikopterskimi desanti in da je pričakovati tudi uporabo kemičnih bojnih sredstev. Ukazali so odpiranje ognja na vse helikopterje JLA in da naj vsak premik JLA izven vojaških objektov smatrajo za sovražno dejanje. Pozvati jih morajo k predaji, preprečiti premik, zapleniti oborožitev ter tehniko in jih v primeru uporabe sile nevtralizirati z vsemi sredstvi.

Ob 20.15 je Viktor Jeromel prejel depešo TO ZŠP Celje z ukazom zastopnika poveljnika in v. d. načelnika RŠTO Janeza Slaparja, da morajo v toku noči s 27. na 28. 6. 1991 izvesti nenadni ognjeni naskok na tiste mejne prehode na območju naše odgovornosti, ki so jih zasedle,

blokirale, enote JLA, ter jih prevzeti pod svojo kontrolo. Vzpostaviti so morali sodelovanje z ONZ. Ukaz so takoj pričeli izvajati.

27. 6. 1991 okoli 21. ure je Jeromel ob navzočnosti NŠ Ožbalta Fajmuta seznanil poveljnika 115. pdivč, stotnika Branka Garnbreta in njegovega namestnika, poročnika Karla Kropuška, z nastalo situacijo na našem območju. Podrobno ju je seznanil s situacijo na Holmcu ter poveljniku dal nalogo za napad na JLA na stražnici in na enote, ki so blokirale mejni prehod Holmec. V sodelovanju z drugimi enotami ter milico so morali nevtralizirati nasprotnika in mu preprečiti zavzetje mejnega prehoda, ki so ga držali miličniki UNZ Slovenj Gradec. Nalogo so morali izvesti v sodelovanju z 1/62. OdTO (poveljnik Zdravko Fajmut), s 160. pdivv (poveljnik Edvard Kotnik), z vodom za ognjeno podporo 97. JOdTO (vop/97.JOdTO, poveljnik Vili Garnbret), z dodanim oddelkom minometov 60 mm in 132. pdč in 1/23. PLb ter v sodelovanju z milico, ki jo je vodil inšpektor Halilovič. Določeni sta jim bili nalogi:

- 1/62 OdTO v sodelovanju z milico blokira enote JLA v rajonu Holmec–Kralj.
- 115. pdivč z enim vodom, ki ga okrepi z delom svojih sil 1/62. OdTO, deluje na stražnico z južne strani na smeri Kralj–kota 529, z drugim vodom od kmetije Zdovc v sodelovanju z delom sil 1/62. OdTO in ima hkrati nalogo zavarovati desni bok TO, če bi JLA poskušala intervenirati s stražnice Sonjak, z enim vodom, v sodelovanju s 160. pdivv in milico, pa z vzhoda udariti na stražnico. 28. 6. 1991 so bili vojaki pripravljene za napad ob 4. uri.
- Poveljnik 1/62. OdTO ter inšpektor milice Halilovič sta morala izdelati podroben načrt napada, kasneje pa se posvetovati še s koordinatorjem.
- Enota je morala takoj pristopiti k izvajanju naloge.

Za koordinatorja je bil določen stotnik 1. stopnje Maks Gorenšek, ki je bil operativec v bivšem OŠTO Ravne na Koroškem. Ni pa bil takoj seznanjen z nalogo, saj je bil nedosegljiv.

Izdelan je bil načrt za rajon Poljane. Izdelali so ga poveljniki sodelujočih enot TO in milice ter koordinator TO. Načrt je obsegal bojno delovanje enot na dan 28. 6. 1991 med 00.00 in 2.00. Formirane so bile 4 bojne skupine, ki so do določenega časa zasedle izhodiščne položaje za naskok. Druge enote, ki so imele nalogo širšega zavarovanja načrtovanega napada na JLA na Holmcu, so bile že prej na položajih. 1/62 OdTO je zasedla položaj v rajonu Kralj. Dodeljena ji je bila naloga širše blokade stražnice Holmec ter z delom sil sodelovati v napadu na JLA. 160. pdivv je v sodelovanju z milico okrepila obrambo mejnega prehoda, zavarovanje v rajonu Poljane pa je prevzela 97. JOdTO, katere poveljnik je bil Bojan Šisernik. Njihova naloga je

bila preprečiti morebitno pomoč nasprotnika s smeri Prevalj, Mežice ali drugih stražnic ter biti pripravljeni za boj z morebitnim helikopterskim desantom, z vodom za ognjeno podporo z dodanim oddelkom minometov 60 mm iz 132. pdč pa sodelovati pri napadu na JLA na Holmcu. Svoje naloge so prejele tudi enote, ki so bile poslane v rajon Radlje–Dravograd–Vič. Kljub temu, da se je tisto noč razbesnela huda nevihta, so vse enote pravočasno zasedle svoje položaje (Jeromel v Korent 2006, 8–21).

Dogajanje se je začelo zaostrovati na mejnem prehodu Holmec. 25. 6. 1991 je od 15 do 17 policistov zaradi dopolnjevanja vojakov JLA pričelo opravljati dela na mejnem prehodu.

27. 6. 1991 ob 14.46 so se v bližino stražnice Holmec z vojaškim helikopterjem pripeljali komandant čete V. P. 7464 Dravograd, D. D. in polkovnik S., komandant štaba JLA v Mariboru, ki je s seboj prinesel kopijo ukaza z naslovom 'Metodični postopak o zatvaranju граниčnog prelaza', podpisan s pečatom poveljstva V. armadnega območja in V. P. Dravograd - Bukovje. Opravili so pogovore z vodstvom stražnice. Poročnik D. je ostal na stražnici s funkcijo koordinatorja celotnega poveljevanja nad enoto, ki je bila določena za napad na mejni prehod in enoto, ki je bila določena za obrambo stražnice. Po radijski zvezi je prispel ukaz za operativno izvedbo povelja z dogovorjenim znakom 'GRANICA'¹⁷. Ukaz je velel, da morajo policisti na mejnem prehodu v 15 minutah po izrečenem ultimatu zapustiti območje mejnega prehoda. V primeru, da ta ukaz ne bi bil izpeljan, se mora na policijo izstreliti dva opozorilna strela iz avtomatske puške ter en opozorilen strel iz netrzajnega topa. Namen teh strelav je bil vplivati na policiste in jih s tem opozoriti, da gre za resen napad. Tako naj bi policisti zapustili mejni prehod, ne da bi prišlo do spopadov. V ukazu je bilo napisano tudi, da se v žive cilje strelja samo pod pogojem, če bo to res nujno potrebno.

Ob 16.50 je JLA z eno enoto zasedla položaje okrog mejnega prehoda, z drugo pa položaje okrog stražnice, kmetije Vauh, Podlap in zaselka Dolgo Brdo. Neposredno ob državni meji z R Avstrijo so vojaki JLA postavili mitralješko gnezdo. Ob 17.03 so vojaki pod kmetijo Rižner postavili drugi netrzajni top. Obema posadkama je poveljeval vodnik Š. H., ki se je na enem od netrzajnih topov tudi bojno udeleževal. Ob 17.07 je prišla v bližino mejnega prehoda Holmec delegacija predstavnikov stražnice Holmec, ki je Otokarju Praperju, ki je bil vodja oddelka s 15 policisti, izdala ultimatum, da morajo v 15 minutah zapustiti območje mejnega

---

¹⁷ Dogovorjeni znak za operativno izvedbo operacije preprečitve zavzetja mejnih prehodov, ki jih je načrtovala jugoslovanska armada.

prehoda Holmec. V primeru, da tega ne bodo storili, bodo uporabili strelno orožje in izvedli napad s ciljem zavzeti mejni prehod.

Enota policistov se po izteku 15 minut ni umaknila z mejnega prehoda. Ob 17.46 so vojaki JLA pričeli z obstreljevanjem. Izstrelili so dva opozorilna strela v nadstrešnico mejnega prehoda. Ob 17.47 so pričeli z rafalnimi strelami iz avtomatskih pušk obstreljevati mejni prehod. S topom so ustrelili v hrast, ki je stal v neposredni bližini. Nato so vojaki JLA prenehali z obstreljevanjem.

Praper Otokar, komandir enote policistov na mejnem prehodu Holmec, je o izdanem ultimatu in začetku obstreljevanja obveščal UNZ Slovenj Gradec ter enoto Teritorialne obrambe, in sicer komandirja prve čete 62. koroškega odreda TO. Na mejni prehod Holmec je prišla enota TO, ki je imela namen postaviti širšo blokado za zavarovanje policistov ter mejnega prehoda. Vendar pa je navedena četa zamudila z mobilizacijo, zato ji blokade ni uspelo postaviti. Znova so poskusili ob 18. uri, in sicer tako, da so se peš odpravili po regionalni cesti v smeri MMP¹⁸ Holmec. Ko je to opazila enota za obrambo stražnice, ki ji je poveljeval poročnik S., je prišlo med njimi do oboroženega spopada, zaradi česar se je morala enota umakniti v izhodiščni položaj. Nasprotniki so zaznali okrepitve TO, zato je na to območje prispela še okrepitev JLA z desetimi vojaki. To so bile vse bojne aktivnosti JLA tistega dne.

Zlatko Halilovič je dobil ukaz¹⁹, da mora sestaviti enoto policistov za pomoč pri obrambi mednarodnega mejnega prehoda Holmec. Sestavil je enoto 62 policistov iz aktivnega in rezervnega sestava policijskih postaj Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem in policijskih oddelkov Mežica in Črna na Koroškem. S celotno bojno opremo so se odpeljali v penzion Poljana. Polovica policistov je ostala v penzionu, druga polovica pa je opravljala naloge varovanja. Po zvezi je prispelo sporočilo, da bo ob 22. uri sestanek poveljnikov čet in vodov TO v penzionu Poljana. Poveljnikov TO ob določeni uri še ni bilo, zato je Halilovič poslal svojega namestnika Branka Brezovnika v izvidnico. Ta je našel 3 enote (eno na kmetiji Praper, drugo pri Torčevi žagi na poti iz Črne na Koroškem, tretjo na Poljani). V penzion je prispel stotnik Maks Gorenšek, ki je prejel ukaz, da mora prevzeti funkcijo koordinatorja poveljevanja in usklajevanja bojnih aktivnosti enot TO. Poveljniki čet in vodov TO niso bili seznanjeni z

---

¹⁸ Mednarodni mejni prehod Holmec.

¹⁹ Izdala sta ga načelnik UNZ Slovenj Gradec Zvone Ulcej in načelnik inšpektorata milice Mirko Kokol.

položajnimi mesti JLA. Imeli so črno-bele fotokopije specialk območja mejnega prehoda. Oboroženi so bili le z lahkim pehotnim orožjem, niso pa imeli sredstev zvez.

Halilovič je teren dobro poznal, saj je bil pred leti zaposlen kot policist na mednarodnem mejnem prehodu Holmec, zato je v dogovoru z g. Viktorjem Kranjcem prevzel usklajevanje aktivnosti med enotami, ki so bile določene za obrambo MMP Holmec.

Na uvodnem sestanku so se s poveljniki TO dogovorili za osnovne bojne aktivnosti. Dogovor za izvedbo akcije je bil določen za 24. uro pri kmetiji Kralj, kjer je bila stacionirana prva četa 62. koroškega odreda TO. Halilovič in Brezovnik sta odšla na MMP Holmec, kjer sta policiste seznanila z njihovimi dosedanjimi aktivnostmi, Praper pa ju je obvestil o še nekaj novih položajih vojakov JLA, ki so jih v tem času zasedli. Halilovič je na mejni prehod poslal 20 policistov s 4 terenskimi vozili in 8 zaboji streliva za avtomatske puške in puškomitraljeze, s katerimi so bili oboroženi policisti. Ob 24. uri so se poveljniki enot TO sestali pri Kraljevem križu. Zaradi nepisanih odločitev razporejanja sil ob izvedbi akcije in celem sklopu ostalih dejstev, ki so bila nujno potrebna za uspešno realizacijo obrambe mejnega prehoda ter nevtralizacije in zajetja pripadnikov JLA, dejstva, da so imeli popolne podatke o položajih JLA (posredovali so jih Praper in občani Dolgih Brd), je Halilovič prevzel koordinacijo nad celotnim poveljevanjem.

Halilovič je bil ves čas v direktni zvezi s poveljnikom zahodnoštajerske pokrajine, g. Krajncem. Odredil je, da dva oddelka policije ostaneta na Poljani, kjer zavarujeta službena vozila, ob morebitnem spopadu začneta preusmerjati promet in opazujeta, če bo prišlo še več pripadnikov JLA na pomoč na MMP Holmec. Sestavil je bojne skupine in jim določil uro, do katere morajo zasesti svoja mesta. Skupine je seznanil z lokacijami nasprotnika in lokacijami lastnih enot, razporedil je posamezno vrsto orožja po skupinah, dopolnil skupine TO s pripadniki policije ter nekaterim dodelil UKV zveze, ki jih je imela milica.

Prva skupina, poveljeval ji je Edo Kotnik, je prejela nalogo, da zasede koto 529 in pod njo eliminira mitralješko gnezdo pripadnikov JLA, kar je bilo v nadaljevanju ključno za prestavitev trocevnega protiletalskega topa na levi del območja mejnega prehoda v smeri Avstrije, kjer so lahko pričeli bojno delovati proti stražnici Holmec oz. proti lipi pod kmetijo Rižner, kjer so vojaki postavili dva netrzejna topa, s katerimi so obstreljevali MMP Holmec. Druga skupina je bila napotena v bližino kmetije Hauser, tretja na rob gozda, desno od

regionalne ceste v smeri Avstrije, četrta skupina v bližino kmetije Podlap in peta na kmetijo Rižner.

Halilovič je od poveljnika Krajnca dobil ukaz, da morajo položaje zasesti do 4. ure in napasti JLA. Sporočil je, da to ni mogoče, saj so se enote TO še zbirale na položajnih mestih, zato je predlagal uro 4.30. Nato je bilo dogovorjeno, da se odpre ogenj ob 4.30, vendar pa tudi do te ure enote še niso zavzele svojih mest.

Ob 4.50 je skrajni levi ostrostrelec JLA, vojak Š. R., samoiniciativno sprožil strel proti enemu od pripadnikov TO, ki se je približeval položajnemu mestu. Takoj za njim so bili sproženi trije rafali na četrto skupino TO iz vojaške zasede pri kmetiji Podlap. Enote TO in policije do 5.20 niso odgovarjale z orožjem. V tem času sta bila izstreljena še dva rafala iz avtomatskega orožja in en posamičen strel na tretjo skupino. Ob 5.30 je enota JLA, ki je bila določena za napad na MMP Holmec, pričela streljati na policiste, ki so bili določeni za obrambo mejnega prehoda.

To je bil povod za začetek srditega spopada, ki se je končal ob 10.30. Ob 5.39 je vodnik Š. streljal z netrzajnim topom na mejni prehod in poškodoval carinski del mejnega prehoda. Ob 5.44 je prispel prvi poziv z mejnega prehoda, da potrebujejo reševalno vozilo, s katerim je bil kasneje prepeljan rezervni policist, ki je dobil napad ledvičnih kamnov. Ob 5.45 se je ponovno začelo intenzivno obstreljevanje obeh vojskujočih se strani. Ob 6.06 je bilo poslano sporočilo, da je en vojak mrtev, ob 6.45 pa, da sta mrtva še dva vojaka. Takoj za tem obvestilom so posamezni vojaki s stražnice Holmec želeli pogajanja, o čemer je Halilovič obvestil poveljnika PŠTO Krajnca, ki pa pogajanj ni odobril.

Ob 7.54 je prispelo sporočilo (poslal ga je komandir Serec), da prihaja na mejni prehod Holmec iz stražnice Reht še 40 vojakov JLA. Vendar so se ti vojaki na poti izgubili in se zato vrnili, od koder so prišli. Poveljnik TO Drago Horjak pa je s svojo enoto postavil zasedo, ki bi preprečila morebitno vrnitev teh vojakov.

Ob 8.04 so vojaki JLA prejeli obvestilo, da jim na pomoč prihaja 100 vojakov iz oklepne motorizirane kolone, ki se je približevala Dravogradu (prebila je blokado pri Boštjanu in nadaljevala pot proti Dravogradu). Vojaki JLA so pričeli s silovitim obstreljevanjem na območje mejnega prehoda in na položaje enot TO, ki so obkolile območje. Ob 8.06 je prispelo

obvestilo, da sta dva policista ranjena, ob 8.26 pa drugo, da sta dva ranjena policista mrtva, še eden pa je ranjen. Reševalna vozila so na območje mejnega prehoda Holmec vozila v kratkih časovnih zaporedjih in odvažala ranjene – tako policiste kot pripadnike JLA.

Enote TO so pri kmetiji Kralj postavile trocevni protiletalski top in začele z vso močjo obstreljevati območje stražnice Holmec. Ogenj na stražnico Holmec je usmerila tudi skupina pripadnikov TO z ročnimi minometalci. Ob 9.55 je bil z netrajnim topom zadet objekt mejnega prehoda, ki je zagorel, zato so se policisti iz zgornjih prostorov prestavili v klet. Policist Štaher je po UKV zvezi sporočil, da je ogroženost v objektu prevelika, in prosil, če lahko policisti zapustijo objekt. Zlatko Halilovič mu je dejal, naj še počakajo nekaj minut. Medtem je ob 10.15 izdal ukaz za koncentrični ogenj iz vsega razpoložljivega orožja. Policistom iz območja MMP Holmec pa je sporočil, da se lahko umaknejo proti železniškemu viaduktu za mejnim prehodom. Umik policistov je uspel.

Ob 10.50 so se končali spopadi s pripadniki JLA, ko se je predala glavnina z vodnikom Š. na čelu. Nekaj vojakov se je zateklo v kleti bližnjih kmetij, kjer so čakali na predajo, 10 vojakom pa je uspelo pobegniti iz obroča v smeri karavle Sonjak, kjer so se vojaki ob 16. uri predali pripadnikom TO. Kasneje se je izvedelo, da del vojakov orožja sploh ni uporabilo ter da so se želeli predati enotam policije in TO že 27. 6. 1991 zvečer. To pa sta jim z grožnjami preprečila zlasti poročnik S. in vodnik Š.

Med spopadom je umrlo 5 oseb, 9 oseb je bilo huje telesno poškodovanih, 5 pa jih je imelo lažje telesne poškodbe.

Pripadniki Teritorialne obrambe in policije so na tem bojišču dokazali, da so sestavni del obrambnih sil slovenskega naroda. S profesionalnim pristopom in dobro vzpostavljenim sistemom delovanja sredstva zvez, ki se je pokazal kot ključni faktor poveljevanja, organiziranja, udeleženosti in zavzetja stražnice Holmec, so dosegli, da so izbojevali prvo bitko v spopadu s pripadniki JLA, kar je bistveno vplivalo na nadaljnje odločitve operativnega štaba Predsedstva R Slovenije za obrambo suverenosti in neodvisnosti R Slovenije (Halilovič v Korent 2006, 49–55).

6.2.3 KASARNA BUKOVJE

Hkrati z napadom na kolono JLA, dne 28. 6. 1991, in njeno obrambo, se je vključila v napad in obrambo kasarna Bukovje, ki je neposredno pokrivala širši rajon svoje okolice in okolico kolone JLA.

JLA je bila v dominantnem položaju. Delovala je na policijsko postajo, most ter na pripadnike TO. Teritorialna obramba se je bila prisiljena odmakniti.

Varno premikanje in delovanje na nasprotnike je JLA omogočal gozdni teren. Zaradi tega je bila potrebna širša obkolitev. Obramba kasarne in kolone sta se dopolnjevali.

Dravograd naj bi bil najbolj kompleksno bojišče v osamosvojitveni vojni leta 1991, saj gre za ozko dolino, na vsaki strani te doline pa se je nastanil sovražnik. Ena skupina sovražnikov se je nahajala v gradu, ki je imel več metrov visoke zidove, druga skupina pa se je v oklepu skrivala za bregom in skalami.

Sovražna vojska je bila izredno dobro oborožena in prepričana v svojo zmago. Njeno samozavest pa je povečevala dodatna pomoč iz zraka, ki je TO ni imela (Korent 2006, 5).

6.2.4 LETALIŠČE TURIŠKA VAS PRI SLOVENJ GRADCU

V začetku aprila 1991 je bila formirana 132. protidesantna četa, ki je delovala na širšem področju letališča v Turiški vasi. Sestavljena je bila iz poveljstva čete, treh vodov in pionirskega oddelka. Njena prvobitna naloga je bila obramba letališča pred morebitnim desantom ter zajetje desanta in preprečitev njegovega nadaljnjega delovanja.

Naloge, ki jih je 132. protidesantna četa prejela v tistih dneh, so bile razporeditev vseh enot ob letališču, utrditev položajev, blokada letališke steze za preprečitev pristajanja zračnih sil ter zajetje desanta. Pripravili so preko sto pločevinastih sodov napolnjenih z eksplozivno mešanico ter jih razporedili po celotnem aerodromu. Letališka steza je bila blokirana tudi z lesenimi debli, ki so jih domačini prostovoljci pripeljali s traktorji. Pionirski oddelek je razvil eksplozivno mrežo, s katero so varovali predviden prostor za desant. Še preden so blokirali letališko stezo, je 132. protidesantska četa sodelovala pri evakuaciji vseh letal iz letališča na

rezervno lokacijo v Šmartnem. Vsi letališki objekti kot tudi vsi dostopi do letališča so bili strogo varovani, tako da razen redne oskrbe in predhodne najave, dostop ni bil mogoč. Ob straneh aerodroma je imel vsak vod urejene bojne položaje za delovanje na desant. Del letaliških objektov so preuredili v barikade za delovanje iz zraka.

V poveljstvu čete se je nahajala sodobna radijska postaja, ki je imele stalno povezavo s štabom TO, tako da so lahko sprejemali točne podatke o premiku letal JLA in desantnih helikopterjih. 132. protidesantna četa je morala biti ves čas v stalni pripravljenosti, saj so nenehno prihajala sporočila in ukazi iz poveljstva, da pričakujejo desant²⁰ (Brezovnik v Korent 2006, 91–92).

Na letališče je prišel poveljnik PZO voda, Jože Korent. Preden je prispel tja, pa je 28. 6. 1991, okoli osme, devete ure zjutraj, v štabu pri zaledniku izvedel za štiri topove 20/1 mm, ki so bili v skladišču v Železarni Ravne na Koroškem.

Bil je rezervni oficir za 20 mm topove in ni prenesel misli na neizkoriščene topove v Železarni, ker so sami imeli malo orožja. Sklenil je odpeljati topove brez ukaza, ne glede na posledice²¹. S kamionom ter kolegi iz Slovenj Gradca so odšli v Železarno Ravne, kjer so jim prav hitro zaupali topove. Naložili so štiri topove, strelivo²², merilne naprave ter pribor na kamion.

Odpeljali so se na letališče Turiška vas pri Slovenj Gradcu, kjer so se srečali s 132. protidesantno četo s poveljnikom Igorjem Brezovnikom na čelu, ki jim je dal nekaj prostovoljcev, ki so služili na topovih 20/3 mm. Dobili so tudi olje in krpe za čiščenje ter manjšo radijsko postajo z dometom 1 km.

Korent je znal razstaviti topove, tako da so jih lahko očistili in namazali. Tri so usposobili takoj, četrti pa je ostal delno konzerviran, imel je samo mehansko merilno napravo brez navodil. Jože Korent je imel občutek, da bo JLA uporabila letala za psihološki pritisk, zato so v najkrajšem možnem času postavili topove na bojne položaje. Postavili so jih ob robu letališča (ob teniških igriščih). Sam je zavzel položaj pri srednjem topu, en do dva metra stran, le toliko, da ga pri izmetu praznih nabojev ne bi poškodovalo.

---

²⁰ Ta se je tudi zgodil, vendar v Dravogradu 27. 6. 1991 ob 15.40.

²¹ Kasneje je bil izdan formalen ukaz za zasedbo topov, za katerega pa je Korent izvedel šele po koncu vojne.

²² 280 granat tz in tzo, 100 ali 140 granat šolskega streliva, 4 bobne in nekaj šaržerjev (okvirjev za 10 granat).

28. 6. 1991 okoli 15.40 je protidesantna četa Korentu in njegovi enoti sporočila, da se iz smeri Slovenj Gradec, vzporedno s stezo, približujeta dve letali. Priletela sta dva MIG-a 21, vendar pa sta se približala iz smeri Tomaška vas, pravokotno na letališko stezo, 40 do 70 metrov visoko. Streljali so na njiju. Ker smer naleta ni bila točna, so uspeli izstreliti le 22 granat iz dveh topov, saj sta bili letali hitro iz njihovega dosega. Zadetki granat so povzročili, da se je enemu od letal pokadilo v zadku. Tretji top ni streljal. Naknadno so ustrelili še 4 granate, kar je bila za merilca izredna psihološka obremenitev.

Po streljanju se je borbeni duh obeh enot dvignil. Preostala letala so se po streljanju vrnila preko Pohorja nazaj proti Hrvaški oziroma Bosni. Bilo je konec turističnega preletavanja letal JLA ter strašenja ljudi in vojakov z nizkimi leti (Korent 2006, 86–87).

6.2.5 DOBRAVA PRI DRAVOGRADU

Dne 2. 7. 1991 sta ob 15.22 dva lovska para delovala na enote Teritorialne obrambe v Dravogradu. Spustila sta se nizko nad Dravo, nižje od stotih metrov.

V skladu z dobljenimi bojnimi nalogami so enote začele delovati po letalskem napadu. Minometni ognjeni pripravi (sodelovala je enota ČOP Velenje) je sledil poziv JLA k predaji.

Boj se je razvnel ob 17.29. Delovalo je vse orožje na obeh straneh. Uporabljeno je bilo avtomatsko orožje vseh vrst, minometne mine, netrzajni topovi, težke strojnice, topovi na oklepnih vozilih.

Nasprotniki so s topom zadeli hišo, v kateri je bilo poveljstvo TO. Med tem bojem je en BOV prišel izza barikade in po zadetku z 'armbrustom' obstal v zaščiti pri prvi hiši ter obmiroval.

Po dobri uri ostrega spopada je nastalo kratko zatišje. Enote TO so okrepile položaje s protiolepnimi sredstvi v rajonu ceste z namenom, da preprečijo premik in delovanje oklepnih vozil.

Prišlo je do novega spopada, kjer je bilo uporabljeno vso razpoložljivo orožje. Okrog 18. ure je mina 82 mm zadela vozila ob vojašnici, ki so zgorela.

Ob 18.25 so enote TO zopet pozvale kolono JLA k predaji. Zagrozili so s ponovnim napadom. V kratkem premoru, ki je sledil, so se enote TO preuredile in dopolnile s strelivom. Prvemu pozivu k predaji jih je sledilo še nekaj, a vsi so bili brez uspeha.

Bitka se je nadaljevala. Nasprotniki so z minami in granatami netrzajnih topov obmetavali vojašnico Bukovje, uporabili pa so tudi vso svoje preostalo orožje. Enote TO so v rajonu bojišča Dravograd odgovorile s svojim orožjem. Rafalno streljanje je odmevalo več kot eno uro, vmes so se slišale težke eksplozije. Iz vojašnice Bukovje ter s ceste, kjer je bila kolona JLA, se je valil dim.

Nekaj po 20. uri so se prvič zaslišale sirene reševalnih vozil. Ranjence TO so sovojaki umaknili s prve linije na Mariborski cesti po bregu pod ognjem v zgornje ulice, kamor so prihajala reševalna vozila zdravstvene službe.

Bitka se je nadaljevala v noč. Streljanje ter eksplozije je bilo v Dravogradu slišati še po 21. uri. Tedaj je JLA dala z reševalnim vozilom signal, ki ga je bilo v temi dobro videti, da se želijo predati.

Major Viktor Jeromel ter poveljnik Hudar in sta svojim vojakom ukazala, naj prenehajo z obstreljevanjem. Pozvala sta poveljnika JLA na pogovor. Z nekaj vojaki so se spustili po bregu na Mariborsko cesto ter od ovire (tovornjaki z lesom) šli proti sanitetnemu vozilu JLA, ki je z utripajočimi lučmi stalo ob BOV-u.

Do njih je v spremstvu vojakov prišel mlad oficir JLA, ves obložen z ročnimi bombami. Kmalu za njim je prišel tudi poveljnik kolone, ki pa je bil ranjen. Majorju V. Jeromlu je očital njegovo delovanje. Povedal je, da ima ranjene in mrtve vojake ter poškodovana vozila. Jeromel je povedal, da ima tudi sam ranjene vojake. Okrog 22.30 so se dogovorili, da se bodo pogajali naslednje jutro.

Prispelo je sporočilo, da sta se okoli 23. ure predali zadnji dve obmejni stražarnici obmejnega odseka Maribor, Brezovec in Kapunar ter da so vojaki iz stražarnic na poti proti Slovenj Gradcu, kar pa je trajalo nekaj časa, saj so bile ceste blokirane in so se morali voziti po obhodnih poteh preko Pohorja.

Tako so celotno državno mejo našega območja, preko 90 kilometrov, zasedli vojaki Teritorialne obrambe Republike Slovenije.

V bolnišnico v Slovenj Gradcu so pripeljali 8 ranjenih pripadnikov TO, mrtvih ni bilo. Na strani JLA je bilo 10 ranjenih ter 2 mrtva vojaka.

Iz kolone je tekom dne k Teritorialni obrambi pribegnilo 10 pripadnikov JLA z vso opremo. Vseh skupaj se je na območju Koroške predalo nekaj čez 400 pripadnikov JLA (Jeromel v Korent 2006, 27–29).

7. ANALIZA SPOPADOV IN RAVNANJA BOJEVNIKOV

Na vprašanja so odgovarjali štirje gospodje, ki so bili udeleženi v vojni za osamosvojitve Slovenije na območju Koroške. Vsak izmed njih je opravljal drugačno funkcijo.

Gospod Otokar Praper je bil med vojno komandir enote policistov, zaposlen je bil na Policijski upravi Slovenj Gradec. S svojo enoto je sodeloval v spopadih na mejnem prehodu Holmec. Tam je bil tudi ranjen in je še danes invalid. Gospod Jože Korent je bil pomočnik komandanta za zaledje v OŠTO Slovenj Gradec, kasneje pa referent za finančno službo, nad čemer je bil razočaran. Samoiniciativno je odpeljal topove iz Železarne Ravne na Koroškem, sodeloval pa je tudi v dveh streljanjih, in sicer na MIG 21 na letališču Turiška vas pri Slovenj Gradcu ter na dva lovska para v Dravogradu. Gospod Herman Jeseničnik je med vojno prevzel vlogo pomočnika načelnika štaba za organizacijo mobilizacijskih zadev. Imenovan je bil za načelnika Manevrške strukture narodne zaščite. Gospod Jože Kogelnik je bil član Izvršnega sveta občine Dravograd. Bil je med sedmimi kmeti, ki so jih zaprosili, da so doma skladiščili orožje, dokler je bilo potrebno.

Izmed četverice intervjuvancev je najbolj izstopal gospod Jože Korent, saj je povedal, da mu je bilo v vojni 'fajn': »Torej, mogoče sem eden redkih, ki je v vojni užival. Pač dobiš malo adrenalina vase.«

Vsi štirje gospodje so se strinjali, da v vojski, ko sodeluješ v vojnih spopadih, razmišljaš in deluješ povsem drugače, kot bi se na podobne situacije odzval v mirnodobnem času. »Če bi mi

zdaj kdo rekel, da moram ustreliti človeka, ga ne bi mogel, niti slučajno ne. Ampak takrat smo bili v takšnem psihičnem stanju, tako smo bili pripravljene na to, da res sploh pomislil nisem na kakšne moralne dileme,« je bila misel g. Jožeta Kogelnika. Dodal je še, da se je boril zase in za svojo zemljo. V vojnem času je odločitev o uporabi orožja povsem drugačna kot pa v času brez vojne. »Bil sem pripravljen uporabiti orožje. Do smrti.« (Jože Kogelnik 2008) Gospod Herman Jeseničnik je razmišljal, da je uporaba orožja vedno vprašljiva: »Z orožjem ne rešuješ problema, sploh pa z brati ne,« vendar pa je dodal, da ni imel kakšnih moralnih dilem pri uporabi orožja. Menil pa je, da so to za današnji dan nerazumljive zadeve in da je v vojni pač tako, da če sam ne ustreliš prvi, bo nasprotnik prvi ustrelil tebe. Jože Korent je bil istega mnenja: »Torej, jaz nisem imel nobene moralne dileme v zvezi z uporabo orožja. Če ne bi šlo zlepa, bi šlo pa zgrda. Ko sem prijel za orožje, sem vedel, da ga bom uporabil. Nobene dileme, zakaj pa? Vojska je vojska.« »To je drugače v vojnem spopadu, kot pa v času, ko ni vojne,« je povedal ranjeni v vojni, Otokar Praper in dodal, da v vojni sploh ne razmišljaš, za to ni časa.

V vojni človek deluje po svojih instinktih in odreagira takoj, saj je v nasprotnem primeru lahko prepočasen in ga s pištolo prehitel nasprotnik. »Če začneš razmišljati, potem si ti tisti, ki je pokojni.« (Otokar Praper 2008) Tudi Jože Kogelnik je povedal, da takrat ni kaj preveč razmišljal. Bil je zadovoljen, da je lahko pomagal. Premišljevanje o stvareh, ki so se dogajale med osamosvojitveno vojno, je začel, ko je bilo že vsega konec.

Jugoslovanska ljudska armada je bila oborožena z oborožitvenimi sredstvi, sredstvi zvez, optičnimi namerilnimi napravami za nočno opazovanje, imeli so popolno zračno kontrolo, vendar pa JLA ni uporabila svojega neposredno razpoložljivega topništva proti Sloveniji (skoraj tisoč topov, minometov in večcevni raketometov), uporabila je le zelo majhen del od 1160 tankov in oklepnih vozil, ki jih je imelo v svoji sestavi 5. vojaško območje (pa še te večinoma brez bojnih kompletov streliva), 3 % zmogljivosti jugoslovanskega vojnega letalstva (Bebler 2005, 54–55). Kljub temu pa so bili branilci slovenske samostojnosti bistveno slabše oboroženi, saj je gospod Korent povedal, da so na letališču Turiška vas pri Slovenj Gradcu streljali približno 5 sekund, potem pa so bili njihovi bobni prazni, drugih pa niso imeli. Vendar pa so jim zvečer na ta dan dostavili nekaj orožja in streliva, tako da je njegova enota postala artilerijsko-raketna baterija PZO. Tudi na Holmcu stanje ni bilo boljše, bilo je še celo dosti bolj nezadovoljivo, saj je Otokar Praper povedal, da so imeli malo streliva, imeli so le tisto, kar je vsak prinesel s seboj, imeli so torej le svojo osebno oborožitev. Na mejnem prehodu Holmec je sicer bila orožarna, ki pa je bila prazna, saj je malo pred tem prišel ukaz iz

Ljubljane, ki je velel, da je potrebno vse orožje oddati. Vendar pa je še dejal, da so bili sami na boljšem, saj so bili že prej tam in so spremljali sleherno gibanje vojske in si beležili premike vojakov. Videli so, ko so jih začeli obkoljevati, vendar so videli tudi njihove položaje in njihova zaklonišča. Gospod Praper je še dodal, da je bila to velika prednost za njih, saj so vedeli, s čim nasprotniki razpolagajo, nasprotniki pa o njih niso vedeli nič. Zaskrbljen je bil edino zaradi dveh topov, kar pa se je kasneje tudi izkazalo za upravičeno.

V prvi fazi je bila dovoljena uporaba orožja le, če ga prvi uporabi nasprotnik. G. Herman Jeseničnik je potrdil, da je bilo res tako, saj orožja niso smeli uporabiti. Kolono iz Maribora bi lahko že prej ustavili, vendar pa je brez orožja niso mogli. Kolona je izvedela za ukaz in je razdirala barikade, odmikala drevesa in nadaljevala pot. Ustavljena je bila šele z močno betonsko barikado v Dravogradu. S tem se je strinjal tudi Jože Korent in dodal, da je bilo zelo mučno, ker kolone niso mogli uničiti, a ne po lastni krivdi. Na Holmcu je bila uporaba orožja še bolj zapletena, saj so ga smeli uporabljati le po Zakonu o notranjih zadevah, kar je pomenilo, da so lahko uporabljali orožje le na način, kot če vojne ne bi bilo. Orožje se je smelo uporabiti le takrat, če si sam neposredno napaden ali pa je napaden objekt, ki ga varuješ, in to na takšen način, da ne moreš drugače zagotoviti tistega, kar ti je naloženo. Se pravi, da so lahko orožje uporabili le za to, da so zavarovali svoja življenja. »Do tega spopada na Holmcu sploh ne bi prišlo, če bi mi lahko orožje uporabili.« (Praper Otokar 2008)

»Kar rečeš, rečeš, to se v vojski mora narediti. Pri tem je potrebno vztrajati. Če je bilo nekaj dogovorjeno, je to potrebno opraviti. Ko se vpraša, če je bil ukaz izvršen, ne sme biti nobenega mencanja, odgovora sta samo dva, da ali ne. In če je odgovor ne, se pojasni, zakaj ne, in temu nato sledijo sankcije,« je povedal Herman Jeseničnik, ki je priznal, da je vedno bolj vojaško razmišljal. Dejal je tudi, da v vojski ni demokracije, da je eden nadrejeni, ostali ga morajo ubogati. »Kdor ne uboga, ga odstraniš.« Strinjal se je tudi Jože Korent: »Ne toliko, da sem jim zaupal, ko daš ukaz, ni dileme.« »Vedno ti je kdo nadrejen, moraš ga poslušati in spoštovati, čeprav ga sploh ne poznaš.« (Herman Jeseničnik 2008)

Poveljnik do svojih vojakov čuti odgovornost. Vojaki morajo, zato da izvršijo vsa njegova povelja brez vprašanj, imeti vanj veliko zaupanje.

Kot predstojnik moraš vplivati na svoje vojake. Drugo pa je to, kako so fantje čisto instinktivno delovali. Eden od načinov je sam vzgled. Jaz vem, da z vojaškega vidika včasih ni najbolj prav, da se poveljnik direktno angažira. Ker je večja kriza, če je zadet

poveljnik. Tisti na drugi strani, ki poveljuje, takoj nima več sogovornika, tisti naslednji, ki prevzame njegovo mesto pa tudi ne ve, kako so potekala pogajanja. Čeprav sam še vedno razmišljam po starem. Namesto, da fantom rečeš, pojdite tja gor, je boljše, če rečeš, za menoj tja gor. Če greš ti prvi, bodo šli vsi za tabo. In ni v redu, če poveljnik ostane zadaj. To je slabo za moralo. (Praper Otokar 2008)

Herman Jeseničnik se je spominjal, da so v helikopterskem desantu v Dravogradu ujeli vse vojake, razen treh. In eden izmed tistih treh je kasneje ustrelil enega izmed naših vojakov in sam se je že večkrat spraševal, kaj bi bilo, če ga ne bi dal ravno v to enoto ... O istih zadevah je razmišljal tudi Praper Otokar: «Ker na koncu koncev, če ga postaviš na eno mesto in tam pade, imaš nato slabo vest, saj če ga ne bi postavil ravno tja, se to mogoče ne bi zgodilo. Toliko je takšnih če-jev.» (Herman Jeseničnik 2008)

O boju na Holmcu Prebilič in Goštin pravita, da je bil eden najbolj silovitih spopadov v vojni za obrambo neodvisnosti Slovenije junija in v začetku julija 1991, ki simbolizira enotnost prebivalstva Slovenije v boju za obrambo svoje domovine (2006, 6). Na Holmcu je tudi nekaj ljudi izgubilo življenja. Zanimalo me je, kako so se ob tem oni počutili. Praper Otokar je presenetljivo odgovoril hladnokrvno, glede na to, da je tudi sam bil tam in bil tudi ranjen. Dejal je, da je to razumljivo, glede na takšno število strelav na Holmcu, čeprav pa je sam za mrtve izvedel šele v bolnici, kamor je bil pripeljan, ko je bil ranjen. Hladnokrven je bil tudi gospod Korent, ki je dejal, da ga je bilo strah, da bi za mrtve izvedela njegova enota, saj se lahko vojska hitro 'sesuje', če se preveč govori o mrtvih. Tudi Jeseničnik pravi, da ni občutil ničesar in da je vojna pač vojna.

Odnosi med pripadniki Jugoslovanske ljudske armade in Slovenci so se med kratkotrajno, a ne nedolžno, vojno poostri. Vendar pa slovenski vojaki tega niso pretirano občutili, saj so mi zatrdili, da se njihovi odnosi do pripadnikov JLA, ki so jih poznali že pred spopadom, niso drastično spremenili. Herman Jeseničnik je povedal, da se s poveljnikom, ki ga je poznal že pred vojno, nato pa sta postala nasprotnika, še vedno pozdravita. Je mnenja, da se ni kaj spremenilo, da ni bilo tako osebno. »Za sovraštvo še ni bil čas, na to sem gledal kot na nalogo, ki jo je potrebno opraviti, na to sem gledal brezosebno,« je rekel Jože Korent. »Potem, ko ti ubijejo družino, kolega, jih mučijo in tako naprej, potem postane osebno in postane sovraštvo.«

»Najhujši čas je po vojni. Zmagovalec odloča o vsem... Takrat se je potrebno odmakniti, če nisi na pravi strani.« (Herman Jeseničnik 2008) Ob odhodu kolone Jugoslovanske ljudske armade je gospod Kogelnik pogled na odhajajoče nasprotnike opisal kot sliko poražencev. Kljub številčnejši in neprimerno boljše oboroženi JLA, je bila zmaga novo nastale države Republike Slovenije neizbežna, saj je slovenske borce naprej gnala srčna želja po samostojnosti in neodvisnosti. »Takrat smo bili psihično tako prepričani v našo zmago, da se sploh nismo spraševali o tem, ali je to mogoče ali ne.«(Jože Kogelnik 2008)

8. ZAKLJUČEK IN PREVERITEV HIPOTEZ

Vojna za osamosvojitve Slovenije je pomembna, saj se je na majhnem ozemlju zbral majhen narod, ki je zbral vse svoje moči in se boril za svojo neodvisnost in samostojnost.

V nadaljevanju bom preverila, če hipoteze, ki so bile postavljene, držijo, ali pa jih je treba ovreči.

HIPOTEZA 1:

Kljub oviranju Jugoslovanske ljudske armade sta se Teritorialna obramba in Manevska zaščita narodne strukture tako v celotni Sloveniji kot na Koroškem sami postavili na noge, se oborožili in se spopadli z veliko močnejšo državno vojsko JLA.

Teritorialna obramba je bila ustanovljena zato, da bi zadostila željam jugoslovanskih republik, še zlasti pa Slovenije in Hrvaške. Slovensko prebivalstvo jo je vzelo za svojo vojsko. V začetku osemdesetih let je bila že zelo močna in je bilo vanjo vključenih že 4,5 % vsega slovenskega prebivalstva. Jugoslovanska vojska si jo je hotela na vse načine podrediti, ukazala je prenehanje formiranja velikih TO enot, izpeljala je tudi načrten odvzem orožja, ki pa ga Slovenija ni oddala v celoti, ampak ga je skrila. Na Koroškem se je TO reorganizirala, oblikovana je bila nova enota za posebne namene. Ko so pozivali obveznike, je bil boj tako številčen, da so morali nekatere zavrniti. Po zaostritvi odnosov s SFRJ so enote dopolnili z orožjem in se spopadli z JLA.

Po sporu med RS in Republiškim štabom za TO je nastala Manevska struktura narodne zaščite, ki je bila ena najboljše organiziranih enot v Sloveniji. Vzrok za njen nastanek je bilo zavarovanje ukrepov nastajajoče slovenske države, ki jo je ogrožala JLA. Ta projekt je bil

tajna vzpostavitev poveljstev in štabov, lojalnih slovenski oblasti ter zametek Slovenske vojske, ki so jo imenovali Vojska Republike Slovenije (VRS). Zbirali so informacije o JLA. Tudi MSNZ na Koroškem je ugotovila, da ima kljub temu, da je bilo iz dveh občin orožje pobrano, le-tega še zadosti. Po občinah na Koroškem so razvažali orožje na tajne lokacije.

Brez posebnih težav lahko potrdim hipotezo, da sta se kljub oviranju Jugoslovanske ljudske armade Teritorialna obramba in Manevrska zaščita narodne strukture tako v celotni Sloveniji kot na Koroškem sami postavili na noge, se oborožili in se spopadli z veliko močnejšo državno vojsko JLA. Njuni pripadniki so bili prepričani v svojo zmago, zato se je Slovenija lahko odcepila od narodov, s katerimi se ni več počutila povezano.

HIPOTEZA 2:

Na Koroškem so na večjem geografskem prostoru potekali boji za osamosvojitve Slovenije na več mestih, v katerih je bilo kljub dobri obrambi slovenskih bojnikov in hitri pomoči reševalnih vozil več ranjenih in tudi smrtnih žrtev na obeh straneh.

Pet glavnih poskusov napadov in dejanskih napadov se je odvijalo na petih območjih. Kot prva je pred Dravograd prispela dobro oborožena kolona JLA, s katero so se domači bojniki spopadli. Rezultat tega boja je bilo šest hudih ranjencev na slovenski strani ter nekaj mrtvih in ranjenih na strani JLA. Hud spopad se je zgodil na mejnem prehodu Holmec, med katerim je umrlo na obeh straneh 5 vojakov, 9 oseb je bilo huje telesno poškodovanih, 5 pa jih je imelo lažje telesne poškodbe. Tudi na kasarno Bukovje se je zgodil napad, v katerem je bila JLA v dominantnem položaju in se je bila TO prisiljena odmakniti. Enote na letališču Turiška vas pri Slovenj Gradcu so bile udeležene v bojnem streljanju na dva MIG-a 21, kasneje pa so bile udeležene še pri streljanju na dva lovska para pri Dobravi pri Dravogradu. V bolnišnico v Slovenj Gradec je bilo pripeljanih 8 pripadnikov TO, mrtvih ni bilo, na strani JLA pa je bilo 10 vojakov ranjenih in 2 mrtva.

Tudi to hipotezo, da so na Koroškem na večjem geografskem prostoru potekali boji za osamosvojitve Slovenije na več mestih, v katerih je bilo kljub dobri obrambi slovenskih bojnikov in hitri pomoči reševalnih vozil več ranjenih in tudi smrtnih žrtev na obeh straneh, lahko pri takšnem številu umrlih in ranjenih vojakov potrdim.

HIPOTEZA 3:

Čeprav so rezervisti vključeni v vojno, je njihovo razmišljanje še vedno podobno razmišljanju v času brez vojne in imajo kljub temu, da so vojaki, pomisleke pri uporabi orožja proti človeku.

Vsi gospodje so mi brez pomislekov zatrdili, da bi brez vsakršne dileme uporabili orožje proti človeku, in sicer z razlogom, če sam ne potegneš pištole, jo tvoj nasprotnik zagotovo. Vsi so tudi zatrdili, da je razmišljanje v vojni, ko si postavljen pred sovražnika in je ogroženo tvoje življenje, ogrožena so življenja tvojih sorodnikov in prijateljev, povsem drugačno kot razmišljanje v času, ko ni vojne. V vojni deluje človek instinktivno, zase in za svoje bližnje je pripravljen storiti marsikaj, tudi potegniti pištolo in se tako zavarovati. Gospod Kogelnik je dejal, da je bil pripravljen uporabiti orožje – do smrti. V vojni sploh ne razmišljaš o tem, ali potegniti orožje, ga usmeriti v nasprotnika in ga uporabiti. Za to ni časa. »Če začneš razmišljati, potem si ti tisti, ki je pokojni.«(Praper Otokar 2008) Borci so bili pripravljeni na vojno in odločeni v svojo zmago, tako da niso imeli kakršnih koli dilem glede uporabe orožja.

Tretjo hipotezo, čeprav so ljudje vključeni v vojno, je njihovo razmišljanje še vedno podobno razmišljanju v času brez vojne in imajo kljub temu, da so vojaki, pomisleke pri uporabi orožja proti človeku, moram v celoti zavrniti, saj sem ugotovila v pogovorih z udeleženci, da so bili vsi pripravljeni uporabiti orožje, si tako zavarovati življenje in se boriti za našo samostojnost. Seveda pa tega človek, ki v takšno situacijo ni postavljen, ki ne občuti grozot vojne, ne more razumeti.

HIPOTEZA 4:

Vojna spreminja odnos do ljudi: tisti, ki v vojni stojijo na nasprotni strani, postanejo sovražniki, čeprav so bili nekoč prijatelji.

V drugačnih okoliščinah (daljša vojna), bi to najverjetneje držalo. Gospodje pa so povedali, da za sovraštvo še ni bilo časa. Nekaj dni je le premalo, da zasovražiš človeka. Strinjali so se, da bi na nasprotnike gledali drugače, če bi bili ranjeni njihovi sorodniki ali poškodovano njihovo imetje. Vsak izmed njih je osebno poznal koga, ki je bil prej njegov prijatelj, zaradi spleta okoliščin pa je nato postal sovražnik, ki mu je stal nasproti, ubogati je moral ukaze, ki so mu veleli, da mora uporabiti orožje proti prijateljem. Tudi gospod, ki je bil ranjen in je še danes 50 odstotni invalid, je zatrdil, da pripadnikov jugoslovanske vojske ni zasovražil. Dejal je le, da

so oni imeli svoje ukaze, slovenska stran pa svoje. Vsi so samo delovali po ukazih, ki so jih dobili od nadrejenih in v takšnem primeru človeka, ki tam ni bil po svoji krivdi in ni deloval po svoji volji, ne moreš sovražiti. Ko je bilo vojne konec, so se s svojimi nekdanjimi prijatelji, nato sovražniki, zopet spoprijateljili.

Tudi četrto hipotezo, da vojna spreminja odnos do ljudi: tisti, ki v vojni stojijo na nasprotni strani, postanejo sovražniki, čeprav so bili nekoč prijatelji, lahko v celoti zavrnem, saj so se gospodje po končani nekajdnevni vojni zopet srečali in pozabili na dogodke, ki so jih prisili v delovanje proti svojim znancem, sosedom in prijateljem. Tudi pretiranih zamer niso gojili drug do drugega, saj so se zavedali, da je moral vsak izmed njih le izpolnjevati ukaze, ki so prišli od njihovih nadrejenih.

Po kratkotrajni vojni, ki je trajala 'le' deset dni, si je Slovenija s svojimi zavednimi in zagnanimi borci priborila težko želeno samostojnost in neodvisnost. Slovenija se je odcepila od narodov s katerimi je živela v skupni državi Jugoslaviji in je postala samostojna in neodvisna Republika Slovenija.

Nasproti večji in grozovitejši vojski, ki je bila neprimerljivo bolje opremljena in bolje oborožena, je stopil majhen narod, a izredno homogen in domoljub narod, ki je s svojo nacionalno pripadnostjo in ljubeznijo do svoje narodnosti, kulture in jezika premagal številčnejšo jugoslovansko vojsko in njeno orožje. Zmaga pa ne bi bila mogoča, če ne bi bilo vsakega posameznega zavednega borca, ki je vedel, da se bori za svoje ozemlje, svojo srečo in je nesebično stopil v bran svoji domovini, pa tudi ne brez tistih, ki so za našo svobodo žrtvovali svoje življenje.

9. LITERATURA

1. Bebler, Anton. 2005. *Sodobno vojaštvo in družba*. Ljubljana: FDV.
2. Brudar, Matjaž. 1991. *Vojna v Sloveniji od napadov na JLA do zmage nad JA*. Ljubljana: Mednarodno tiskovno središče.
3. Bučar, France. 2007. *Rojstvo države: izpred praga narodove smrti v lastno državnost*. Radovljica: Didakta.
4. Dukovič, Zdravko. 1965. *Zbirka članaka iz vojne psihologije 1*. Beograd: Vojno-izdavački zavod.
5. Dupuy, N. Trevor. 1993. *International military and defense encyclopedia*. Washington, New York: Brassey's, 6 (T-Z).
6. Gažević, Nikola. 1974. *Vojna enciklopedija: 7, Podvodno-Ratna mornarica*. Beograd: Izdanje redakcije Vojne enciklopedije.
7. Grizold, Anton. 1998. *Perspektive sodobne varnosti*. Ljubljana: FDV.
8. Herenberg, Bogo. 1996. *Kronika človeštva*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
9. Ivanič, Martin. 2006. *Slovenska zgodovina v zgodbah*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
10. Janša, Janez. 1992. *Premiki: nastajanje in obramba slovenske države 1988-1992*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
11. Javornik, Marija. 1997. *Veliki splošni leksikon v osmih knjigah: Te-Ž*. Ljubljana: DZS.
12. Javornik, Marija. 1998. *Veliki splošni leksikon: 2. knjiga Ch-Gh*. Ljubljana: DZS.
13. Jelušič, Ljubica. 1997. *Legitimnost sodobnega vojaštva*. Ljubljana: FDV.
14. Jeseničnik, Herman. 2008. Intervju z avtorjem. Dravograd, 4. junij.
15. Kapor, Gojko. 1982. *Ratna psihijatrija*. Beograd: Vojno-izdavački zavod.
16. Kogelnik, Jože. 2008. Intervju z avtorjem. Dravograd, 19. maj.
17. Korent, Jože. 2006. *Koroška v vojni 1991: delovanje teritorialne obrambe, policije in civilnih struktur*. Slovenj Gradec: OZVVS Mislinjske doline.
18. Korent, Jože. 2008. Intervju z avtorjem. Slovenj Gradec, 15. marec.
19. Kos, Janko. 1996. *Duhovna zgodovina Slovencev*. Ljubljana: Slovenska matica.
20. Kranjc, F. Marijan. 2005. *Slovenska vojaška intelegenca*. Grosuplje: Grafis trade.
21. Mikulič, Albin. 2005. *Manevrska struktura narodne zaščite: uporniki z razlogom*. Ljubljana: MORS.
22. Moskos, Charles C., John A. Williams in David R. Segal. 2000. *The postmodern military, armed forces after the cold war*. New York: Oxford university press.

23. Oder, Karla, Valerija Grabner in Marjan Kos. 2006. *Razstava: Vojna na Koroškem leta 1991 (v počastitev 15. obletnice vojne za Slovenijo in samostojnosti slovenske države)*.
24. Pirjevec, Jože. 1995. *Jugoslavija 1918-1992: nastanek, razvoj ter razpad Karadjordjevićeve in Titove Jugoslavije*. Koper: Lipa.
25. Polič, Marko. 1993. *Vojaška psihologija*. Ljubljana: MORS.
26. Praper, Otokar. 2008. Intervju z avtorjem. Dravograd, 20. maj.
27. Prebilič, Vladimir in Damjan Guštin. 2006. *Boj na Holmcu: 27.-28. junij 1991 in Koroška v vojni za obrambo neodvisnosti RS*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve RS.
28. Prunk, Janko. 1998. *Kratka zgodovina Slovenije*. Ljubljana: Založba grad.
29. Sruck, Vlado. 1995. *Leksikon politike*. Maribor: Založba Obzorja.
30. Švajncer, J. Janez. 1992a. *Teritorialna obramba Republike Slovenije*. Ljubljana: Viharnik.
31. Švajncer, J. Janez. 1992b. *Vojna in vojaška zgodovina Slovencev*. Ljubljana: Prešernova družba.
32. Vidic, Marko. 1999. *Ilustrirana zgodovina Slovencev*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
33. Wiatr, Jerzy. 1987. *Sociologija vojske*. Beograd: Vojno-izdavački i novinarski centar.
34. Žnidaršič, Martin. 1995. *The Times: Atlas evropske zgodovine*. Ljubljana: Slovenska knjiga.

10. PRILOGA

PRILOGA A: POGOVOR Z G. JOŽETOM KOGELNIKOM (Dravograd, 19. 5. 2008)

Po ocenah je bilo na Koroškem pred oddajo hranjenega 117 ton orožja in streliva. Meseca maja leta 1990 so delavci stalne sestave občinskih štabov TO občin Radlje ob Dravi in Dravograd v celoti obdržali orožje in strelivo, občini Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec pa delno. Po nalogu MSNZ so novembra 1990 orožje skrili in zavarovali pri zanesljivih posameznikih in v podjetjih na Koroškem. Že pozimi leta 1990 so se pripadniki protidiverzantskih in pionirskih vodov ter enot za posebne namene urili in so 'imeli orožje na rokah', kar je pomenilo, da so orožje in strelivo hranili doma.²³

Eden izmed pogumnih posameznikov, ki je sprejel nevarno, a zelo pomembno nalogo, ki je kazala na veliko narodno zavest, hrambo orožja doma na kmetiji, je g. Jože Kogelnik, ki je bil v času osamosvojitvene vojne član Izvršnega sveta občine Dravograd.

1. Kje ste bili vključeni v aktivnosti za osamosvojitve Slovenije v letih 1990–1991?

Bil sem član Izvršnega sveta občine Dravograd. Takrat smo se na seji odločili, da orožja ne bomo oddali jugoslovanski armadi, ampak ga bomo sami shranili. Takrat sem bil med sedmimi kmeti, ki so jih zaprosili, da bi shranili orožje. Pripeljali so ga k meni, jaz pa sem ga shranil v kleti. Imel sem tudi telefon v svoji sobi, iz katerega so lahko ponoči klicali, jaz pa sem hodil vojake ponoči obveščat in jih klicat, če so imeli telefonski klic. V takšnem smislu sem jaz takrat sodeloval.

2. Kje ste vi začeli sodelovati v vojni? Kako je potekal vaš vpoklic?

No, jaz sem bil član Izvršnega sveta in sem bil v tem že od vsega začetka. Kot član sem se tudi počutil dolžnega sodelovati.

---

²³ Povzeto po razstavi Vojna na Koroškem leta 1991 v počastitev 15. obletnice vojne za Slovenijo in samostojnosti slovenske države.

3. Lahko opišete dogodke, v katerih ste sodelovali (obrambne priprave, urjenje, blokade, morebitni boji, druge akcije)?

Več kmetov se je takrat odločilo, da bodo pri sebi shranili orožje. Vendar pa je nekatere prijela panika in so se zbal. Kar niti ni čudno, saj če se takrat situacija ne bi obrnila v takšno smer, kot se je, potem verjemite, ne mene ne moje družine ne bi bilo več tukaj. Pobili bi nas vse, nedvomno. Ne samo mene, tudi mojo družino. Za orožje, ki je bilo skrito pri nas, so poleg mene vedeli še žena, sin in snaha. Okoli naše hiše je bila postavljena straža. Sosedje so spraševali, zakaj so vojaki tam. Rekel sem jim, da mene malo bolj stražijo, ker sem član Izvršnega sveta. Nihče od sosedov ni vedel za orožje.

Najprej je bilo orožje skladiščeno v Bukovju, nato pa smo ga prestavili v carino ter od tam ponoči h kmetom. Carino so stražili še naprej, saj bi bilo sumljivo, če je kar naenkrat ne bi več. Carina pa je bila že prazna in vse orožje je bilo razporejeno po bližnjih kmetijah.

Bili so zelo neprijetni trenutki. Ljudje so hodili tukaj okrog. Vse orožje je bilo konzervirano in je strašno smrdelo po olju. Sosedje so začeli spraševati, kaj tako smrdi. Rekel sem jim, da so se otroci igrali s smodnikom, sam sem tudi lovec, da sem nekako opravičil tisti neprijeten vonj. Orožje smo imeli v kleti, v 'bunkerju', kamor smo se skrivali med drugo svetovno vojno. Noter smo naložili tri ali štiri tovrnjake orožja. Pred orožje sem postavil zaboje s krompirjem, da je bilo očem zakrito, nosu pa ne. To je dolgo trajalo. Orožje je bilo pri nas več kot pol leta.

4. Vas je bilo strah?

Takrat se še nisem prav zavedal tega, kaj se dogaja. Zdaj se šele zavedam, kakšno odgovornost sem prevzel nase in kakšno potezo sem takrat naredil. Junaško potezo sem storil, da sem si upal narediti to. Včasih me kakšen kolega vpraša, če sem se zavedal, kaj sem naredil. Celo svojo družino sem ogrozil. Če se ne bi končalo tako, kot se je, vprašanje, če bi bili še živi. Sam sem bil že takrat na seznamu za likvidacijo, ker sem bil član Izvršnega sveta. Takrat so že imeli v Dravogradu postavljen svoj Izvršni odbor in vsi člani Izvršnega sveta smo bili na tem seznamu. To sem izvedel kasneje.

5. Kateri dogodek vam je najbolj ostal v spominu? Zakaj?

Sam sem se počutil dobro, ker sem vedel, da sem nekaj doprinesel k osamosvojitvi Slovenije. Ja, to so bili kar neprijetni časi. Seveda, najhujše pa je bilo tisto soboto ... V soboto zjutraj ob 4. uri je zazvonil telefon. Klical je predsednik Izvršnega sveta in povedal, da bodo ob 9.00 zjutraj Dravograd zravnali z zemljo. Naročil mi je, da naj grem h komandantu enote, ki je bila stacionirana tukaj v bližini, in ga pokličem k telefonu. Prišel je in se javil, še prej pa je meni naročil, da naj spravim svojo družino na varno. Družino sem odpeljal na vikend, ki ga imamo višje v gozdu, živino sem spravil na pašnike, če bi kakšna granata slučajno zadela hlev, traktorje smo zvozili v gozd. Ostal sem sam na kmetiji, vzel sem puško ter sedel v kuhinji na stol. Rekel sem si, kar bo, pa bo, branili se bomo do zadnjega. Bil sem lovec, zato sem imel orožje. Tisti trenutek se mi je zdel najhujši. Točno ob 9.00 so zatulile sirene, vendar napada potem ni bilo. Zvečer, en dan pred osamosvojitvijo, so me klicali in rekli, da naj pustim vrata v klet odprta, da pridejo ob 1.00 po orožje. Ob 1.00 se je res pripeljalo več osebnih avtomobilov. Peljal sem jih v klet, prižgal sem luč. V manj kot eni uri so izpraznili celotno klet. Bili so vojaki iz enot, ki so bile stacionirane tukaj v Dravogradu.

Takrat smo iz dneva v dan životarili in čakali, kaj bo. Na kmetiji smo opravljali le osnovna dela, pričakovali smo najhujše. Eden od mojih sinov je bil zaposlen na policiji, drugi je pomagal doma na kmetiji. So bili žalostni trenutki, bil pa je vmes tudi kakšen prijeten. Z vojaki smo zvečer skupaj sedeli in se pogovarjali.

Država nas je kasneje poimenovala 'Slovenska družina'. Takšno je bilo takrat naše življenje.

6. Kako ste se počutili, ko so vas prvič vprašali, če boste shranili orožje? Ste se takoj strinjali?

Ja, jaz sem to z veseljem sprejel. Sploh nisem razmišljal o tem, kaj bi se lahko zgodilo. Brez pomislekov. Takoj sem odgovoril, da bom. Sploh se nisem zavedal ... potem, ko je bilo že vse mimo, sem začel razmišljati in analizirati, kaj bi se lahko zgodilo in kakšen delež sem doprinesel, da smo uspeli. Vsak večer je bila polna kuhinja rezervistov, ki so se zbirali tukaj in so pripravljali načrte. Ves čas pa je bila postavljena straža.

7. Kako ste družini povedali, da boste pri vas shranili orožje? So se tudi oni takoj strinjali?

Jih sploh nisem vprašal. Vse sem naredil na svojo roko. Najprej tudi ženi nisem povedal. Ko je bilo že vse orožje na varnem v kleti, sem jim povedal. Žena je bila razumna ženska. Rekel sem ji, da ne sme nikoli nikomur priznati, da je vedela, da je v kleti skrito orožje. Jaz sem vedel, jaz bom odgovarjal. Ob 12.30 smo pripeljali prvi tovornjak z orožjem, ob 1.30 drugega, naslednjo noč pa še tretjega. Vem pa pravzaprav ne, kakšno orožje je bilo.

8. Pol leta je dolga doba. Ste šli kdaj v miru kam od hiše, ste ves čas mislili na orožje v kleti?

Ja, seveda sem mislil samo na to. Ampak mi ni bilo žal. Nisem razmišljal, podzavestno sem vzel orožje, vseh mi je bilo, da smo pretentali vojsko.

9. Ste si oddahnili, ko so orožje odpeljali iz vaše hiše?

Saj pravim, da takrat nisem kaj preveč razmišljal. Zadovoljen sem bil, da sem lahko pomagal. Potem, ko je bilo že vsega konec, potem sem začel premišljevat. Našo celo družino bi lahko strpali v taborišča. Če bi samo mene, še ne bi bilo tako hudo, ampak otroke in ženo ... res, takrat sploh nisem tako razmišljal.

10. Ste morali uporabiti orožje proti človeku?

Kako ste se ob tem počutili?

Kaj ste razmišljali v tistem trenutku?

Ste odreagirali drugače, kot pa ste pričakovali?

Bil sem pripravljen uporabiti orožje. Do smrti. Okrog pasu sem imel poln pas 'patronov' in sem bil pripravljen. Takrat nisem imel nobene moralne dileme. Če bi mi zdaj kdo rekel, da moram ustreliti človeka, ga ne bi mogel, niti slučajno ne. Ampak takrat smo bili v takšnem psihičnem stanju, tako smo bili pripravljeni na to, da res sploh pomislil nisem na kakšne moralne dileme. Boril bi se zase in za svojo zemljo. Takrat smo bili zagreti za osamosvojitve. Veliko sem vedel že od prej, ker sem bil v takšni službi in sem vedel, kaj nas čaka. Ko smo videli, kaj se je

zgodilo na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, koliko je bilo beguncev ... Vedeli smo, da smo izbrali pravo pot ob pravem času. Takrat nam je tudi Avstrija ponudila, da se lahko Izvršni svet umakne k njim, če bi bilo potrebno.

11. Takrat, v vojnem času, ste verjetno razmišljali drugače, kot pa človek razmišlja v mirnem obdobju?

Čisto drugače. Zdaj bi verjetno dobro premislil, če bi vzel orožje, in bi se prej posvetoval še s kom. Takrat pa ne. Saj mi ni žal. Vidiš pa, da včasih lahko narediš kakšno nepremišljeno potezo.

12. Vas je presenetilo, da se je vse tako hitro končalo, po desetih dneh?

Niti nisem razmišljal o tem. Mi smo bili prepričani, da moramo zmagati, tako da nisem niti pomislil, da bi se kako drugače obrnilo. Strašno vzdušje je bilo to! Takrat smo bili psihično tako prepričani v našo zmago, da se sploh nismo spraševali o tem, ali je to sploh mogoče ali ne.

13. Konec bojev, odhod JLA.

Kako ste se počutili ob tem?

Kot zmagovalec. S kakšnim užitkom sem gledal to kolono, ko je odhajala. To je res bila slika poražencev.

PRILOGA B: POGOVOR Z G. HERMANOM JESENIČNIKOM (Dravograd, 4. 6. 2008)

G. Herman Jeseničnik je bil leta 1990 komandant Območnega štaba teritorialne obrambe za območje občine Dravograd. Med samo vojno je prevzel vlogo pomočnika načelnika štaba za organizacijo mobilizacijskih zadev.

1. Kje ste bili vključeni v aktivnosti za osamosvojitve Slovenije v letih 1990–1991?

Leta 1990 sem bil v Dravogradu komandant Območnega štaba teritorialne obrambe za območje občine Dravograd. V jeseni, ko so potekale priprave, sem bil imenovan za načelnika Manevrške strukture narodne zaščite. Te aktivnosti smo vodili na tajno, še posebej pri nas, ker nam je ostalo orožje. Vojska ga ni pobrala v Dravogradu in v Radljah ob Dravi. To orožje smo iz centralnega skladišča odpeljali h kmetom. Morali smo ga skriti pred vojsko, ker se ni vedelo, ali bodo prišli ponj, saj bi ga že morali oddati. Sedež štaba teritorialne obrambe Dravograd smo imeli na današnji policijski postaji. Vse do reorganizacije, ki je bila izvedena konec maja, leta 1991, sem opravljal to funkcijo.

2. Kje ste vi začeli sodelovati v vojni? Kako je potekal vaš vpoklic?

Zaposlen sem bil na štabu. Poklicno sem bil vključen. Vodili smo te aktivnosti, tajno. Sploh takrat, v začetni fazi, so bila še dvojna poveljstva, tu je bila tudi še vojska s svojimi pristojnostmi, opravljali so svoje redne kontrole, mi pa smo od zadaj vršili druge ukrepe. Recimo kot orožje, ki smo ga odmaknili na tajno lokacijo in smo ga v dveh nočeh zvozili do okoliških kmetov na južnem pobočju reke Drave.

3. Kako je potekalo urjenje? Kdaj in kako ste prejeli orožje?

Urjenja enot so bila organizirana, načrtovana. Leta 1991 smo na tajno oborožili dve enoti, eno na levem, drugo na desnem delu Drave. Opremili smo ju z orožjem in strelivom. Ob tem smo oblikovali še enoto za posebne namene (EPN). To je bila specialna enota, manj številčna, vendar z izjemno preverjenimi vojaki. Z vsakim posebej sem opravil razgovor, spraševal sem jih, če bodo opravili vse, kar jim bom naročil, na koncu je šlo tudi za likvidacije in podobno. Ta enota je bila oborožena z najbolj sodobnim orožjem, kar smo ga imeli. V njihovi enoti se do konca vojne ni zgodil kakšen incident, tako da smo res izbrali dober kader. Medtem ko so bile z ostalimi, tistimi rednimi enotami, določene težave.

Decembra 1990 je vojska hotela vpoklicati tiste, ki bi morali iti služiti vojaški rok, vendar pa Slovenija svojih vojakov ni več spuščala v JLA. Zato bi morala po nekih podatkih priti sem enota specialcev iz Niša. Takrat smo imeli tu okrog policijske postaje vse zastraženo, ob vseh oknih so bili naši vojaki in čakali, kaj bo. Del štaba je bil nameščen na mirnodobni lokaciji,

drugi del pa v rezervi, če bi nas onesposobili. Na srečo je naseldnji dan, popoldne ob 3. uri, prišla informacija, klical je komandant, da enote iz Niša ne bo. Nekaj nas je bilo že prej vpreženih v te aktivnosti in takrat je bila to še zelo občutljiva zadeva, saj smo uradno še vedno bili v JLA, to je bila veleizdaja. Veliko odgovornost so nase prevzeli tudi kmetje, ki so na svojih kmetijah skrili orožje. Če bi se stvar drugače odvijala, bi lahko vse likvidirali. Izpolnili smo svojo domovinsko dolžnost. Tudi sam sem prevzel to dolžnost, rekel sem si, da niti nimam kaj razmišljati. Nekdo me je vprašal: »Si za naše ali za vojsko? Če si za nas, se pazi onih, če si za njih, se pazi nas.« Rekel sem, da sem Slovenec. V minuti se je bilo potrebno odločiti. Takrat so nam bile dane vse možnosti, sam si se lahko odločil.

4. Kateri dogodek vam je najbolj ostal v spominu? Zakaj?

Bil sem komandant, štab je bil v Celju. Tja smo ponoči hodili na sestanke. Takrat se nismo mogli uskladiti s policijo, kdo bo prevzel varovanje. Policija je bila slovenska, mi pa smo kot Teritorialna obramba spadali pod jugoslovansko vojsko. Dogovarjali smo se, a se nismo mogli dogovoriti. Prišli smo v Celje, kjer je bilo dorečeno, da to nalogo prevzame policija, mi pa izvajamo svoje naloge. Vendar, že, ko smo se vozili nazaj proti Šmartnu pri Slovenj Gradcu, smo dobili obvestilo, da policija ne bo prevzela te naloge. Naročeno nam je bilo, da del štaba ostane na mirnodobni lokaciji, del naj gre na vojno lokacijo, postavili smo jih na most. Tam sem bil tudi sam, saj sem rekel, da sem jaz pri profesionalcih in da ne morem zdaj bežati v gozd ter se skrivati, na to mesto pa postaviti koga drugega. Prišli smo na določeno mesto, jaz sem razporejal vojsko, odločal sem, kdo bo kam šel. Vsi so takoj odšli na svoja mesta. Čez nekaj časa pride eden izmed fantov poročat, da je razporedil vojake. Vse je bilo zavarovano. Rekel je: »Vse je razporejeno, vas osebno pa jaz varujem.« Gledal sem ga, fanta starega okoli 20 let. Bilo mi je težko in še danes se ga dobro spominjam. Popolnoma je razumel, za kaj gre. Na srečo potem ni bilo ničesar, saj tistih specialcev, ki bi morali priti, ni bilo.

Bilo je še več takšnih dogodkov. Eden izmed vojakov me je gnjavil, da mu moram en teden vnaprej povedati, kaj bo počel. Jaz sem bil tam že 14 dni, noč in dan, imel sem družino in sploh nisem mogel iti domov, tisti vojak pa je zahteval takšne stvari. Rekel sem mu, da ga ne potrebujemo tam, da lahko gre. Potem sem ga nagnal domov, pa sem sam še en dan ostal. Ja, ljudje so različni.

5. Kje ste prebivali med bojevanjem?

Bili smo kar na štabu v pisarni. Dva tedna, ves čas, sploh zadnje dni. Nekaj pogradov je bilo tam, da si lahko malo zadremal, drugače pa sem bil kar v pisarni. Ko je bilo skladišče orožja v carinarnici, smo bili tam. Tudi, ko smo orožje odmaknili, je tam še vedno ostala straža, za kamuflažo. Vojska tako ni vedela, ali je orožje še tam ali ne. To smo skrivali tudi pred policijo. Nismo mogli vedeti, na kakšen način bo kdo odreagiral. Ko smo pripeljali tovornjak streliva, ni bilo nobenih papirjev, da ne bi kdo kdaj kaj našel. Takrat je že bila tudi reorganizacija, ni bilo več občinskih štabov, takrat smo bili v Slovenj Gradcu na območnem štabu. Takrat, med samo vojno, sem bil v Slovenj Gradcu in smo delali tam.

6. Kako je bilo poskrbljeno za hrano, pijačo?

Skočil si ven, pa si kaj pojedel, kakšno malico je kdo prinesel. Za vojsko je bila hrana organizirana, za nas ne, mi smo lahko tudi skočili domov za nekaj minut. Ves čas pa je moral biti nekdo tam na štabu, sploh ponoči, ker so prihajala povelja, vse je bilo potrebno izvršiti, poklicati, organizirati.

7. V prvi fazi je bila dovoljena uporaba orožja le, če ga prvi uporabi nasprotnik.

Kako ste se počutili ob tem?

Se vam je zdelo to smiselno?

Uporaba orožja je vedno vprašljiva. Z orožjem ne rešuješ problema, sploh pa z brati ne. In to je zanimivo, da nismo smeli uporabiti orožja. Ko je kolona prihajala iz Maribora, bi jo lahko že veliko prej ustavili, vendar se orožja ni smelo uporabiti. Ko je vojska to ugotovila, so razdrli barikade, drevesa odmaknili stran in nadaljevali pot. Tako, da smo jih ustavili šele v Dravogradu, s tisto močno barikado, na kupu sta bila pesek in beton. Fizično je niso mogli odstraniti. Tu je ozko območje in kje drugje niso mogli iti mimo. Res pa je, da so bili potem, ko so stali tu, nedotakljivi. Nasproti je bila 'karavla' z vojaki in mi nismo mogli do njih z bregov, držali smo jih lahko samo čelno. To, da nismo smeli streljati, to je pač bilo povelje, ki ga je bilo potrebno poslušati.

8. Bilo je več prekinitev ognja zaradi uresničevanja premirja oziroma pogajanj.

Kako so prekinitev vplivale na vas?

Ste ob tem čutili olajšanje ali še večji strah?

Ste pričakovali, da se bo zgodilo še kaj hujšega?

Saj pa si nihče ne želi streljati. Vojaki so bili veseli prekinitev. Imeli smo ta bojišča, eno ključnih je bilo v Dravogradu, nato Holmec. Ja, na Holmcu so bili ubiti in ranjeni. Ja, Otokar Praper je bil tam. Samo pogledajte, kaj se je s Holmcem dogajalo. Danes niti v Ljubljani nočejo kaj slišati. Ampak to je bil začetek, nato se je vse začelo bolj resno odvijati po celotni Sloveniji. Tisti prvi dan ... celo obtožbe, da so streljali potem, po predaji. Vsi so živi od tistih, ki naj bi bili ustreljeni, vendar pa ne dajejo izjav.

Takrat je bilo napeto vzdušje ... Ko je bil letalski desant tu v Dravogradu, so vojaki JLA mislili, da so prileteli na mejo in so se prehitro spustili. Ujeli smo vse, razen treh vojakov. In eden od teh treh vojakov je kasneje ustrelil enega od naših. Se ga spomnim. Vincenc mu je bilo ime. V to enoto sem ga dal. Če ga ne bi ... ampak vojna ... nihče ni rad streljal.

Pripeljali smo enoto prostovoljcev iz Slovenj Gradca. Vseh nismo posebej preverjali. 2. 7. 1991 je bil napad. Vsi niti niso bili vključeni, niso poznali sistema. Vsi so bili ranjeni. Enemu so prestrelili pljuča, enemu je odtrgalo del rame. Nihče ni z veseljem streljal. Tudi niso bili tega vajeni. Tudi vojska ni imela posebne volje za spopade, to je bila večnoacionalna vojska, mogoče zato.

9. JLA je bila bolj oborožena z oborožitvenimi sredstvi, sredstvi zvez, optičnimi namerilnimi napravami za nočno opazovanje, imeli so popolno zračno kontrolo.

Ste bili dobro obveščeni o stanju oborožitve JLA?

Je njihova oborožitev vplivala na vas?

Ste bili v skrbeh zaradi slabše lastne oborožitve?

Naše enote v Dravogradu so bile oborožene, ker nam orožja niso odvzeli. Res pa je, da smo s to barikado zaprli pot, tako da nam kolona JLA ni mogla škoditi. Bilo je izpostavljeno območje, okrog in okrog so bili postavljeni ostrostrelci. Ko se je zgodil letalski napad, smo imeli srečo, da je bil komandant vojnega letalstva Dravograjčan in ni dal povelja za napad. Bombo so odvrgli v Dravo. Tudi enota v Bukovju je bila blokirana, naše enote so bile

postavljene na celotnem območju, Ravenčani in mi. V nobenem aktu pa ni bilo predvideno, da bi se naj tu zgodil kakšen napad, vsi so bili predvideni za Celje in tja naprej.

Najhujši čas je po vojni. Zmagovalec odloča o vsem ... Takrat se je potrebno odmakniti, če nisi na pravi strani.

10. Ste morali uporabiti orožje proti človeku?

Kako ste se ob tem počutili?

Kaj ste razmišljali v tistem trenutku?

Ste odreagirali drugače, kot pa ste pričakovali?

Ne, orožja nisem uporabil. Tudi nobenih dilem ni bilo. Če braniš dom, ni dilem, nikoli. To so za današnji dan nerazumljive zadeve. Če ne boš ti ustrelil prvi, bo pa nasprotnik tebe. Takrat sem bil star 48 let in sem bil preudaren. Nikoli nisem bil za kakšne nasilne akcije. Enkrat smo dobili obvestilo, da nas iz hriba snema eden izmed domačinov, ki je bil južnjak, in je posredoval informacije naprej. Ukaz je bil le, da mu je potrebno vzeti fotoaparat. To je bilo vse. Lahko bi ga dal preteptati ali pa še kaj hujšega. Res pa je, da ko se potem spominjaš nazaj, se vprašaš, če je res bilo vse to potrebno ...

11. Ste bili v situaciji, ko vam je pretela nevarnost?

Kaj ste takrat razmišljali?

Enkrat so potekali pogovori in nam v Slovenj Gradcu niso povedali natančne lokacije. Pripeljal sem ekipo za zavarovanje. Šli smo na Mariborsko cesto proti barikadi. Mislili smo, da tam potekajo pogovori. Bili smo na takem območju, da so nas lahko videli z vseh strani. Ko smo to opazili, smo se prestrašili, skrivali smo se za hišami, saj so bili povsod okoli nas ostrostrelci.

12. Vas je bilo kdaj strah?

En poveljnik je takrat rekel: »To je vojska, greš, padeš, pride zadaj naslednji ...« Sem mu rekel, da tako pa spet ni. Ni me bilo strah. Mogoče še najbolj leta 1990. Pisarno smo imeli pod sedanjimi prostori policije. Pripravljali smo papirje in te stvari, ko je nekdo potrkal na vrata. Vstopil je komandant vojaške bistriške brigade. Poznala sva se od prej, pri tisti brigadi sem bil

tudi sam. Nisem vedel, kaj naj naredim. Nisem imel pištole. Sedela sva tam, se pogovarjala. Razlagal je, kako smo bili skupaj v vojski. Jaz sem mu samo prikimal. Strašno nerodna situacija je bila, saj takrat še nismo imeli nič zavarovano in je lahko prišel sam noter. S temi komandanti smo se dobro poznali, vedeli so o nas, kje smo doma, vedeli so za naše družine. Med nami ni bilo takšne meje, kot je bila na primer med Hrvati in Srbi. Saj pravim, ni še bilo tega občutka, da bi se jih bali ...

Nikoli me ni bilo posebno strah, tudi ne, ko sem bil pred kakšnimi pomembnimi odločitvami. Res pa je, da danes ne bi imel 'obraza' kaj govoriti, če bi se takrat skrival kje po gozdu.

13. Na Holmcu so ljudje izgubili življenje.

Kje ste bili, ko ste izvedeli to novico?

Se spomnite vaših prvih mislih ob tej novici?

Ste mogoče šele takrat pomislili, da gre zdaj zares?

Vas je postalo strah za vaše življenje in za življenja vaših soborcev?

Kako ste odreagirali vi in vaši soborci, ko ste slišali za prve mrtve?

Nič nisem občutil. To je vojna. Jaz sem delal v štabu, razporejal sem ljudi, poveljevali so drugi. Če bi bil komandant, potem bi jaz poslal moštvo v napad s predpostavko, da bo pol mrtvih. Lahko greš sam. To je vojna. Ne moreš biti komandant, če nisi na to pripravljen. Enkrat se je zgodilo, že prej, da sem šel na ogled. Videl sem komandanta, ki je stal pred rampo in stražil. Vprašal sem ga, kaj dela. Rekel je, da je njegova enota utrujena. Povedal sem mu, da je on en sam, ter ga vprašal, če bo šel naslednji dan sam na juriš, ostali ga bodo pa gledali. Tako ne gre. Potrebno je nekoga določiti, da gre on, in konec. Tako je v vojni. Tu v vojski ni sentimentalnosti, ti ne braniš samo sebe, to je vojska.

14. Kakšni so bili odnosi v vaši enoti?

Ste se poznali že od prej? Prijatelji/ znanci/ sorodniki?

Jaz sem končal pedagoško šolo, potem obramboslovje, profesuro pa organizatorstvo. Odnosi so me vedno zanimali. Tu zraven sebe sem imel enega fanta, on je vedno naredil, kar sem mu naročil. Ko pa sem delal reorganizacijo med vojno, sem imel 'renome'. V komunikacijskih odnosih nisem imel težav.

Spomnim se protiletalske enote. Avion je prišel tako nizko, da je to bil velik šok za tiste vojake, da so jim popustili živci. Eden se je histerično smejal eno uro in se ga ni dalo spraviti k sebi. Ko je njihov komandant začel streljati, so se avioni dvignili in si niso upali več letati tako nizko. Vmes je prišlo tudi do incidenta, ko sta se dve naši enoti skoraj spopadli med sabo in smo morali intervenirati. Ja, v tisti enoti je bilo tudi nekaj samomorov po koncu vojne. Bili so tako psihično prizadeti, njihov komandant je bil preoster. Moraš imeti korekten odnos. Jaz nisem imel težav, res pa je, da je marsikdaj kakšen nadrejeni kaj težil. Kar rečeš, rečeš, to se v vojski mora narediti. Pri tem je potrebno vztrajati. Če je bilo nekaj dogovorjeno, je to potrebno opraviti. Ko se vpraša, če je bil ukaz izvršen, ne sme biti nobenega mencanja, odgovora sta samo dva, da ali ne. In če je odgovor ne, se pojasni, zakaj ne, in temu nato sledijo sankcije.

15. Kako ste vplivali drug na drugega?

Tam v štabu smo pač bili skupaj tisti, ki smo bili tam že ves čas zaposleni. Imeli smo en primer, ki mi je ostal v spominu. Eno enoto smo naknadno aktivirali, potem ko je bilo glavnih aktivnosti že konec. To je bilo 4. 5. 1991 ali 5. 6. 1991. Pripeljali smo jih na štab in potem na položaje. Eden izmed vojakov je začel jadikovati, da mora domov, da ima doma delo. V vojski moraš ubogati povelja! Gledal sem ga in poslušal. Rekel sem mu: »Glejte, jaz vas ne poznam, ampak mi bomo to vojno tudi brez vas dobili.« Nagnal sem ga domov. In se je takoj pobral. Tako je to. Potem ni nihče več kaj rekel. Tu nimaš kaj razpravljati. V vojski je tako, če kdo ne uboga, ga je potrebno ustreliti. Tudi svojega, vojska je vojska. No, on se je pobral domov, vendar pa sem o njem pozneje še razmišljal. Kako mu je le bilo kasneje, saj je bilo zraven veliko njegovih kolegov, ki pa so odšli na svoje položaje? No, čeprav potem ni bilo več kaj, ampak vseeno. V vojski ni demokracije, eden je nadrejeni, ostali ga morajo ubogati. Kdor ne uboga, ga odstraniš. Jaz sem vedno bolj vojaško razmišljal. Tudi v času priprav smo imeli eno zanimivo situacijo v eni od enot. Bil je poveljnik, ki ga vojaki, bilo jih je kakšnih 30, niso ubogali. Dvakrat je prišel k meni in povedal, da ga ne poslušajo. Imeli so orožje, to ne gre tako. Pogledal sem na seznam in našel nekoga, ki ga je zamenjal, tega pa sem poslal domov. No, nikoli mi niso kaj rekli, vendar pa se na takšen način tudi ne dela. Imel sem občutek, da lahko to naredim. Imeli smo tudi takšne v naših enotah, ki so imeli vedno glavno besedo, ko pa se je začela vojna, so bili na tleh. Besede se je potrebno držati. Zadnja stvar, najbolj huda, ki pa se ti lahko zgodi, je pa izdaja. Kdo te lahko izda? Samo prijatelj. Nikoli sovražnik. Tisti te tako ali tako sovraži.

16. Ste imeli osebne stike s pripadniki JLA?

Kako ste se gledali?

Kaj ste se pogovarjali?

Kaj ste čutili do njih (pred vojno/po vojni)?

Kako so se oni obnašali do vas?

5. 12. 1990 bi moral biti izveden napad, katerega namen je bil pobrati vso dokumentacijo, vendar pa me je na ta dan poklical komandant iz Bukovja. Vprašal je, kako smo. Nekaj časa sva se pogovarjala. Poznal sem ga, bil je pameten človek. Prej so hodili k meni v pisarno, ko sem bil pri obrambi na občini. Imeli smo tri 'karavle', tja smo razporejali ljudi, po 40 na vsako.

S poveljnikom, s katerim sva se poznala že pred vojno, nato pa sva bila nasprotnika, se še vedno pozdraviva. Ni se kaj spremenilo. Nikoli ni bilo tako osebno. Od leta 1973 pa do leta 1992 so se tukaj izmenjevali komandirji in vse sem poznal. Dva sta še danes tu, ker sta se poročila s Slovenkama. Med vojno se nismo srečevali, razen v pogovorih, pa še tam nisem sodeloval, tam sta bila komandant ali pa načelnik štaba.

Imeli smo primer, ko smo ujeli komandanta, potem pa ga je načelnik izpustil, še pištolo mu je vrnil. Ni še bilo tako hudo, da bi prišlo do sovraštva. Drugače bi bilo, če bi se enkrat začelo streljati na naše družine, hiše. Potem se stvar spremeni, takrat pa vzameš pištolo v roko.

Tukaj je bilo tako. Ko so se streljali na Holmcu in na Mariborski cesti, je streljanje trajalo dve uri, nato je sledila prekinitvev, da so odpeljali ranjence, nato pa se je streljanje nadaljevalo. Tako se v drugih vojnah ni dogajalo. Tukaj pri nas niso bili tako hudi odnosi kot med Hrvati in Srbi. Srečo smo imeli, da se je tako obrnilo.

17. Konec bojev, odhod JLA.

Kako ste se počutili ob tem?

Bil je dober občutek. Čeprav smo mi takrat ostali in delali naprej. Še eno leto sem potem delal tam. Vojska je vojska, to je posebno življenje. Komanda, treningi, kondicija pa še kaj. Vedno ti je kdo nadrejen, moraš ga poslušati in spoštovati, čeprav ga sploh ne poznaš.

18. Je kaj takšnega, kar obžalujete, kar bi danes naredili drugače?

Vprašanje, če bi se s takšnim entuziazmom boril, če bi takrat vedel, kaj se bo danes dogajalo v Sloveniji. Nismo se mi borili za lopove, ki danes kradejo. To, da so delavci leta 'spravljali skupaj', danes pa nimajo kaj jesti in tudi otrokom nimajo kaj dati ... Ko takole razmišljam ... za to se pa res nismo borili.

PRILOGA C: POGOVOR Z G. JOŽETOM KORENTOM (Slovenj Gradec, 15. 3. 2008)

G. Jože Korent je bil do združitve OŠTO Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Dravograd in Radlje ob Dravi pomočnik komandanta za zaledje v OŠTO Slovenj Gradec, kasneje pa je bil referent za finančno službo prav tako v OŠTO Slovenj Gradec. S svojo enoto in svojimi heroičnimi dejanji je veliko pripomogel pri bojih proti JLA.

1. Kje ste bili vključeni v aktivnosti za osamosvojitve Slovenije v letih 1990–1991?

Do združitve OŠTO Slovenj Gradec, Dravograd in Radlje ob Dravi sem bil pomočnik komandanta za zaledje v OŠTO Slovenj Gradec, potem pa sem bil referent za finančno službo v OŠTO Slovenj Gradec.

27. 6. 1991 sem organiziral prevoz 0.5 t eksploziva v Vuzenico preko Pohorja, 28. 6. 1991 sem odšel v skladišče Železarne Ravne na Koroškem, kjer sem brez ukaza, ne glede na posledice, vzel 4 topove ter strelivo (280 granat tz in tzo, 100 ali 140 granat šolskega streliva in nekaj šaržerjev). S temi topovi smo se odpeljali na letališče Turiška vas pri Slovenj Gradcu, kjer smo streljali na dve letali MIG 21. Nato smo se premaknili v Dravograd, kjer smo 2. 7. 1991 streljali na dva lovska para. 3. 7. 1991 smo se prestavili na jez elektrarne, 5. 7. 1991 smo odšli na Uršljo goro, kjer smo branili oddajnik. Tudi tam smo postavili topove. 12. 7. 1991 pa smo se vrnil v dolino, v Slovenj Gradec.

2. Kje ste vi začeli sodelovati v vojni? Kako je potekal vaš vpoklic?

Vpoklican sem bil 24. 6. 1991. Javil sem se zjutraj ob 6.00. Bil sem mogoče malo neprijetno presenečen. Prej sem bil pomočnik komandanta za zaledje, potem pa sem naenkrat postal pomočnik komandanta za finančne zadeve.

3. Kako je potekalo urjenje? Kdaj in kako ste prejeli orožje?

Konec jeseni smo se zbrali na vajah, kjer smo dobili nekaj orožja iz Velenja in Dravske doline. Imeli smo klasične vaje, dvodnevne. To so bile priprave, pač standardne vaje.

Ko sem bil vpoklican kot pomočnik komandanta za finančne zadeve, nisem imel prave vloge in dela. Prejel sem pištolo in tri naboje. Toliko je bilo približno orožja. Na začetku sem se vključeval v razne aktivnosti, ki so potekale v zvezi s sajenjem lipe in tako naprej.

4. Lahko opišete dogodke v katerih ste sodelovali (obrambne priprave, urjenje, blokade, morebitno boji, druge akcije)?

Po tem, ko je bilo 17. 5. 1991 orožje oddano, smo se konec jeseni zbrali na vajah, kjer smo dobili nekaj orožja iz Velenja in Dravske doline. Imeli smo dvodnevne klasične vaje.

Vpoklican sem bil 24. 6. 1991, javil sem se ob 6.00 zjutraj.

Najprej nisem imel prave vloge v vojni, zato sem se vključeval v razne aktivnosti, sajenje lipe ...

Začela je prihajati kolona JLA iz smeri Maribora. Jaz kot blagajnik v štabu nisem imel posebnih zadolžitev, zato sem 27. 6. 1991 popoldne organiziral prevoz 0.5 t eksploziva v Vuzenico po gozdnih poteh preko Pohorja. Rečeno je bilo, da me bodo pri Vinšku čakali policisti, ki me bodo spremljali na dogovorjena mesta. Nikjer jih ni bilo. Vsa Vuzenica je bila v temi, nikjer nisem srečal nikogar. Eksploziv sem peljal na elektrarno. Po elektrovezah sem to sporočil v Slovenj Gradec. Zveze niso delovale, klicali smo policijo na Muto, v Vuzenico, Radlje ob Dravi ... Vsa dolina je bila odrezana. Eksploziv ni nikoli prišel do cilja, čeprav je bil od enote oddaljen približno 200, 300 metrov.

28. 6. 1991 zjutraj sem izvedel za 4 topove 20/1 mm, ki so bili shranjeni v skladišču Ravne na Koroškem. Sklenil sem vzeti te topove brez ukaza, ne glede na posledice. Kasneje je bil izdan tudi formalen ukaz, za katerega pa sem jaz izvedel šele proti koncu vojne. Vzel sem kamion, še nekaj kolegov in smo odšli v Ravne na Koroškem. Zdelo se mi je škoda topov v skladišču,

saj smo sami imeli tako malo orožja. Sam sem rezervni oficir za 20 mm topove, tako da sem dovolj dobro poznal to orožje. Skladiščniki so se najprej upirali in nam topov niso hoteli izročiti, nato pa so jih nam le dali. Naložili smo štiri topove in strelivo (280 granat tz in tzo, 100 ali 140 granat šolskega streliva, štiri bobne ('doboši za 60 granat') in nekaj saržerjev) na kamion. Tako opremljeni smo se odpeljali na letališče Turiška vas pri Slovenj Gradcu.

Na letališču je bil Igor Brezovnik s svojo protidesantno četo. Dal nam je nekaj prostovoljcev, krpe za čiščenje topov ter radijsko zvezo. Tri topove smo razstavili in očistili, četrti je ostal delno konzerviran. Nato se je pojavil problem, kako vojake spraviti na topove, saj so bili moralno na tleh. Rekli so, da avionov ne bodo streljali, da to ni mogoče. Porabil sem dve uri, da sem jih motiviral in tri spravil na topove. Povedal sem jim, da smo tam zato, da bomo streljali. Če ti trije ne bi šli na topove, bi pač sam streljal. Postavil sem se zraven topa, na varnostno razdaljo, tako da sem se ga z roko še lahko dotaknil. 28. 6. 1991, okrog 15.40, nam je protidesantna četa sporočila o preletu letal iz smeri Slovenj Gradca. To je vzporedno s stezo. Priletela sta dva MIG-a 21, vendar pa nista prišla iz smeri, ki nam je bila sporočena in iz katere smo ju pričakovali. Priletela sta iz smeri Tomaške vasi, to je skoraj pravokotno na letališko stezo. Izstreliti smo uspeli le 22 granat iz dveh topov, nato pa sta bili letali hitro iz našega dosega. Videl sem, kako se je iz enega pokadilo. Nekateri so trdili, da se je vklopil 'forsaž'. Vendar to ni bilo možno, saj sem videl le tri eksplozije granat, ostalih ne, kar pomeni, da so ostale granate zadele. Naknadno smo izstrelili še 4 granate.

Po streljanju se je borbeni duh naših dvignil na zavidljiv nivo. Odločil sem se, da gremo v Dravograd, saj so bili tam brez protizračne obrambe. Mimogrede smo se ustavili v skladišču v Slovenj Gradcu, kjer smo dobili nekaj prostovoljcev, med njimi tudi Ota Grubelnika, stot. 1. st., ki sem ga postavil za svojega pomočnika. Oto je bil edini, ki sem ga poznal že od prej, z vsemi ostalimi smo se srečali prvič.

Postavili smo se gor na Dobrovo, kjer je ravnina. Na njej smo mislili postaviti topove, in sicer nad elektrarno, vendar so nas ovirali trije daljnovodi. Premaknili smo se približno 500 metrov višje. Dobili smo radijsko postajo. 2. 7. 1991 okrog 15.10 smo slišali območne štabe, ki so javljali: »Avioni smer Brežice, avioni smer Slovenska Bistrica in avioni smer Ruše.« No, vedeli smo, da pridejo po Dravski dolini navzgor.

Pripravili smo topove, pehoto sem postavil približno 200 metrov narazen. Merilci so sedeli na topovih, zraven so bili pomočniki, da bi jih zamenjali, če bi bilo potrebno, sam sem stal 5 metrov stran. Čakali smo na nalet letal. Ob 15.22 smo jih opazili nad robom Dobrave, približno 50–80 metrov nad Dravo. Ukazal sem ogenj in smo streljali. Streljali smo približno 5 sekund, potem so bili bobni prazni, drugih pa nismo imeli. Streljali smo na dva lovska para, čeprav je bila razdalja med njimi mogoče 100–150 metrov. Najprej so letala letela direktno na nas. Ko smo začeli streljati, so ostro zavila in odletela iz dosega naših topov. Izstrelili smo 150 granat. Uporabili smo tudi protiletalski puškomitraljez M-57. En vojak ga je držal na rami, drugi pa je streljal.

Zvečer so nam dostavili 100 zolj, rakete STRELA 2-M, ročne bombe, strelivo za 20 mm topove in 2 bobna (za to se moramo zahvaliti kolegoma Jožetu Reku in Marjanu Sešlju). Pridružil se nam je vod z dvema lanserjema protizračnih raket STRELA 2-M. Postali smo artilerijsko-raketna baterija PZO.

Tam smo bili 3., 4. in 5. 7. 1991, nato pa se je kolona umaknila iz Dravograda.

Prestavili smo se na Uršljo goro, saj se mi je zdel še edini cilj na Koroškem, ki bi bil interesanten za JLA, oddajnik. Še preden smo odšli, so se vojaki uprli. V roke sem vzel pištolo. Povedal sem jim, da si morajo šteti v čast, da so lahko pri meni v vojski, in ne, da jih bom jaz spraševal, kaj bi oni radi delali in kaj ne. Približal sem se k tistemu, ki je bil glavni. Strgal sem mu puško iz rok in on jo je kar spustil. Svoje pištole nisem nameril, obrnjeno sem imel navzdol. Vprašal sem jih, če kdo ne gre zraven. Vsi so šli. Tistemu vojaku sem vrnil puško, rekel pa sem mu, da če jo bo narobe obrnil, ga bom zadel na 300 metrov ...

Potem smo šli. 5. 7. 1991 zvečer, okoli 20. ure, smo prišli na Uršljo goro. Postavili smo topove. Bili so v takšnih položajih, da sta lahko v doletu streljala vsaj dva topa, če že ne vsi štirje. To je bil idealen položaj za streljanje na letala, saj ni bilo potrebno upoštevati nobenega njegovega premikanja. 7. 7. 1991 sem bil pri posadki RTV oddajnika, ki nas je obveščala o letalskem prometu. Okoli 16.00 je vodja izmene povedal, da so letala na Nanosu. Dal sem povelje za alarm. Protiletalska enota je stekla na svoje topove. Tam je bila še druga enota, ki pa je bolj počasi odreagirala in so ostali na položajih veliko dlje, kot pa je bilo potrebno.

V dolino smo se vrnil 13. 7. 1991.

5. Kateri dogodek vam je najbolj ostal v spominu? Zakaj?

Mogoče ta dogodek, da sem prepričal ljudi, da so šli na topove. Drugi je bil ta, da smo streljali v Dravogradu. Da mi je bilo 'fajn'. Torej, mogoče sem eden redkih, ki je v vojni užival. Pač dobiš malo adrenalina vase.

6. Kje ste prebivali med bojevanjem?

Bili smo na Dobravi, od petka zvečer. Ko smo prišli tja, smo postavili rampo med dvema drevesoma. Zvezali smo šotorska krila in iz njih naredili šotor. Tam smo potem prespali. Imeli smo odeje pa tudi slamo. Napeljali smo si telefon, da smo ga imeli direktno na položajih. Kar se tega tiče, smo bili dobro opremljeni.

Jaz sem imel ves čas občutek, da nam bo kdo streljal v hrbet, saj je bilo nekaj omahljivcev. Zato sem spal na kamionu z 'municijo', tam sem bil najbolj varen. Nihče ni mogel priti do mene.

7. Kako je bilo poskrbljeno za hrano, pijačo?

Oh, to je bilo super. Hrane in pijače je bilo dovolj. S sabo je nismo prinesli, delovala je redna oskrba, dobivali smo toplo hrano. Domačini so nam pekli buhteljne, potico, nosili so nam kavico. Domačini so rekli, da so imeli ob nas dober občutek, v nasprotju z enoto iz Raven, ki je prispela kasneje.

Nosili so nam tudi pijačo, vendar moram reči, da v naši enoti ni bilo problemov z alkoholom. Svoji enoti sem rekel, da lahko pijejo, vendar pa sem jim povedal, da eno pivo za 25 % zmanjša reflekse. In sta takrat, po kosilu, dva vojaka pila eno pivo.

8. V prvi fazi je bila dovoljena uporaba orožja le, če ga prvi uporabi nasprotnik.

Kako ste se počutili ob tem?

Se vam je zdelo to smiselno?

Jaz nisem dobil nobenega ukaza, jaz sem vse delal sam. 29. 6. 1991 zjutraj sem dobil ukaz komandanta ObmŠTO po telefonu: »Ne streljajte po helikopterju Rdečega križa, ponavljam, ne streljajte!« Izdal sem ukaz: »Če se helikopter spusti do 25 metrov nad zemljo, streljajte, ker ne mislim loviti specialcev po Dobravi.« Imel sem prav. V njem ni bilo zdravnikov, temveč nov komandir za Bukovje. Izkoriščali so Rdeči križ v vse namene. Pretepli so vojaka, bolničarja. Tu se vidi, kako so nekulturni, nevzgojeni.

9. Bilo je več prekinitev ognja zaradi uresničevanja premirja oziroma pogajanj.

Kako so prekinitve vplivale na vas?

Ste ob tem čutili olajšanje ali še večji strah?

Ste pričakovali, da se bo zgodilo še kaj hujšega?

Mi smo imeli to za 'sranje'. Zdavnaj bi se že lahko rešili kolone v Dravogradu, vendar je bil v njej sin nekoga iz republiškega štaba in zato nismo mogli prav streljati po njej. Ko smo se začeli pripravljati na streljanje, je iz Celja prišla depeša: dve uri ne bo nič. To je bilo še kar mučno, ker jih nismo mogli uničiti.

10. JLA je bila bolj oborožena z oborožitvenimi sredstvi, sredstvi zvez, optičnimi namerilnimi napravami za nočno opazovanje, imeli so popolno zračno kontrolo.

Ste bili dobro obveščeni o stanju oborožitve JLA?

Je njihova oborožitev vplivala na vas?

Ste bili v skrbeh zaradi slabše lastne oborožitve?

Ja, bilo je, bi rekel, še kar kritično. Vendar pa so bili oficirji, tisti, za katere rečem, da so nekomu nekam lezli, v resnici revčki. Revčki v tem smislu, da takrat, ko je postalo 'vroče', niso znali komandirati in nič.

11. Ste morali uporabiti orožje proti človeku?

Kako ste se ob tem počutili?

Kaj ste razmišljali v tistem trenutku?

Ste odreagirali drugače, kot pa ste pričakovali?

Ne. Ko sem šel od doma, sem se pripravil na tri leta vojne. Torej, jaz nisem imel nobene moralne dileme v zvezi z uporabo orožja. Če ne bi šlo zlepa, bi šlo pa zgrda. Ko sem prijel za

orožje, sem vedel, da ga bom uporabil. Ne, nisem imel nobene dileme, ne, zakaj pa? Vojska je vojska.

12. Ste bili v situaciji, ko je vam pretila nevarnost?

Kaj ste takrat razmišljali?

Ja. Enkrat se je zgodilo, da je prišel za moj hrbet, 200 metrov stran, vojak z avtomatsko puško. Tako situacijo sem pričakoval. Imam mogoče neke psihološke sposobnosti in sem to pričakoval.

13. Vas je bilo kdaj strah?

Ne, ne. Ko dobiš vase adrenalin ... si čisto noter.

14. Na Holmcu so ljudje izgubili življenje.

Kje ste bili, ko ste izvedeli to novico?

Se spomnite vaših prvih mislih ob tej novici?

Ste mogoče šele takrat pomislili, da gre zdaj zares?

Vas je postalo strah za vaše življenje in za življenja vaših soborcev?

Kako ste odreagirali vi in vaši soborci, ko ste slišali za prve mrtve?

Mene je bilo samo strah, da če bodo to preveč govorili okrog, se bo naša vojska 'sesula'. Ker to ni najbolj zdravo za moralo vojakov. Takšne stvari lahko izvejo le tu in tam.

15. Kakšni so bili odnosi v vaši enoti?

Ste se poznali že od prej? Prijatelji/ znanci/ sorodniki?

Z nekaterimi da, z drugimi smo ohranili odnose nadrejeni – podrejeni, čeprav nisem gnal neke pretirane discipline.

Moj pomočnik je skrbel za disciplino, medtem ko sem bojne postopke vodil sam.

16. Kako ste vplivali drug na drugega?

Najprej sem jih moral psihično pripraviti, vendar sem jih v treh dneh pripravil tako daleč, da so postali vojaki, takšni kot morajo biti. Potegnil sem pištolo, nisem v nikogar meril, vendar pa so takrat videli, da gre zares. Prej, mislim, da še niso vedeli. Nelagodno so se počutili. Ko smo postavili ljudi na topove, sem bil ves čas zraven. Ko smo streljali, sem stal, kar je brezveze, vendar sem mislil, kot oficir se je potrebno postaviti, tako kot je treba. Oni so morali videti, da mene ni strah in da je nekatere stvari potrebno izvršiti. Jaz sem bil pripravljen vsako povelje, ki sem ga dal, tudi sam izvršiti. Ne glede na to, ali padeš ali ne. O takšnih stvareh takrat, v vojni, razmišljaš čisto drugače kot v mirnem času. Takrat smo bili vojaki, stroji in takrat narediš vse, da premagaš nasprotnika. Mislil sem si, če že moram jaz pasti, moram vsaj pet nasprotnikov s sabo odnesti, da ne bom šel prepoceni na ono stran.

17. Ste se med seboj spoprijateljili? Ste si zaupali?

Ne toliko, da sem jim zaupal; ko daš ukaz, ni dileme. Vojak Oto Grubelnik je izvršil vsak ukaz, ki sem ga dal. Tudi ostali. Ko sem jih poslal na topove, ni bilo problemov.

18. Kako je na odnose vplivala stresna situacija?

Ste se hitreje spoprijateljili in si začeli zaupati?

Posebno stresnih situacij ni bilo, saj smo jih poskušali s humorjem, z 'vici' razbiti. Prav tako sem poskušal vsako začeto napeto situacijo takoj razjasniti in prekiniti, da se ni mogla razvijati naprej. Bili smo bojni tovariši, vendar mogoče še ne čisto pristni. V tako kratkem času še ne dobiš pravih prijateljev.

19. Kako je na skupino vplival vodja?

Trajalo je približno tri dni, potem pa so videli, da imajo stvari, ki jih delam, smisel. Videli so, da me ni strah. Da zaupam sam sebi in to se je preneslo tudi na njih. Dobili so vase neko moralo. Celo sami so zahtevali topove in da bomo streljali. Jaz sem v Ravnah na Koroškem zahteval top in sem rekel, da bom šel sam na najbolj nevarno mesto in streljal. Takšno obnašanje je vplivalo nanje pozitivno, vzpodbudno.

Jaz sem pač bil poveljnik, moral sem imeti vse pod kontrolo in nekatere stvari, ki so se mi prej v šoli zdele, ne rečem ravno neumne, ampak manj pomembne, so mi postale v tistem trenutku, na bojišču, jasne. Jaz sem bil v šoli za zalednike, to je po ameriških standardih rezervni poveljnik. Vojaške formacije moram kot poveljnik popolnoma razumeti, smisel, delovanje, ukazovanje. Ker sem moral jaz oskrbeti obvezno opremo, logistično opremo in tako naprej.

V vojno nihče ne gre rad. Tu in tam se najde kdo, ki je svetla izjema. Kot smo bili mi – najprej so bili v strahu, nato sem jih držal malo 'v šahu', ampak ravno toliko, da se mi niso zlomili. Če jih preveč ustrahuješ, potem se zlomijo in ni nič od njih. Kasneje, ko smo bili na Uršlji gori, so videli, da ne gre drugače, da je ukaz potrebno poslušati. Tako, da so bili takšni vojaki, ki si jih lahko le želiš.

20. Kaj vas je 'gnalo naprej'? Kaj vas je držalo pokonci, da niste obupali?

To sploh ni bilo vprašanje. Bil sem prepričan, da bomo zmagali. Nisem pa si mislil, da bomo tako hitro zmagali, da bodo nasprotniki v treh dneh kapitulirali, čeprav so sem poslali še kar dobro enoto. Bili pa sta tam dve enoti iz Raven na Koroškem, ena je bila oborožena s protioklepnim orožjem, in so kljub temu, da so imeli ukaz, da morajo streljati, spustili nasprotnikovo enoto skozi. Jaz sem jim rekel, da morajo z nožem leteti na tank! Takšnega oficirja bi bilo potrebno postaviti pred zid ter ustreliti njega in še nekaj vojakov zraven – tako se potem reši disciplina.

21. Ste imeli osebne stike s pripadniki JLA?

Kako ste se gledali?

Kaj ste se pogovarjali?

Kaj ste čutili do njih (pred vojno/po vojni)?

Kako so se oni obnašali do vas?

Zdaj nismo imeli stikov. Ko sem bil mladenič, sem živel blizu vojašnice. Takrat, ko sem bil star 10, 12 let, sem se naučil razstaviti puško, mitraljez.

Za sovraštvo še ni bilo časa. Na to sem gledal kot na nalogo, ki jo je potrebno opraviti, na to sem gledal brezosebno. Potem, ko ti ubijejo družino, kolega, jih mučijo in tako naprej, potem

postane osebno in postane sovraštvo. Tistih nekaj dni, ko je trajala ta vojna, pa tega še ne moreš razviti.

No, JLA je tu pošteno izgubila. Pri nas so delovale enote, predvsem slovenjegraške. Imeli smo tudi 8 ali 9 ranjenih in 5 mrtvih.

22. Konec bojev, odhod JLA.

Kako ste se počutili ob tem?

Prazno, prazno. Ravno smo se zagreli za vojno, pa so nam nasprotniki ušli.

23. Je kaj takšnega, kar obžalujete, kar bi danes naredili drugače?

Ne, mislim, da ne.

PRILOGA Č: POGOVOR Z G. OTOKARJEM PRAPERJEM (Dravograd, 20. 5. 2008)

G. Otokar Praper je bil komandir enote policistov na mejnem prehodu Holmec. S svojo enoto je uspešno ubranil mejni prehod pred nasprotniki, pri tem pa je bil tudi sam ranjen.

1. Kje ste bili vključeni v aktivnosti za osamosvojitve Slovenije v letih 1990–1991?

Tako moram reči, bil sem vključen že prej, službeno in tudi drugače, največ pa seveda v zaključnih bojih na Holmcu. Prej smo že dolgo časa spremljali vojašnico v Bukovju. 76. enota JLA je bila takrat stacionirana v Bukovju. Tam je bila tudi komanda tega bataljona, ki je takrat štel vsega skupaj okoli 600 ljudi, razporejenih na vseh teh naših koroških karavlah do radeljskega območja. Od tam naprej so bili potem Mariborčani. Mi smo to spremljali po teh stražnicah, po starem smo jim rekli karavle. Ko smo imeli možnost, smo jih spremljali po teh stražnicah, tudi v samem Bukovju v kasarni, tam, kjer je bil štab. No, tam sem imel jaz eno 'fajn' možnost. Ta kasarna je ograjena s precej visokim zidom. Če se pelješ mimo z avtomobilom, čez zid ne vidiš nič. Jaz sem izkoristil to, da so vsi vedeli, da jaz s konjem jezdil po vsej občini in še kje drugje. In sem lahko velikokrat nevpadljivo jezdil mimo kasarne proti Trbonjam. Pa sem si koga vzel zraven, ki ni vedel, zakaj sva se odločila iti ravno v Trbonje. S konjem pa se je dalo videti čez zid. Lepo se je videlo, kdaj so katera vozila prišla, koliko jih je prišlo, koliko jih je ostalo, koliko jih je šlo naprej. Izpopolnjevali so zaloge in

moštveno dopolnjevali svoje obmejne enote na nevpadljiv način. Seveda kot ena enota, ki se je pripeljala iz Maribora, to je bilo nekaj vojaških vozil, notri je bila vojska, so se peljali tu mimo, pa v Slovenj Gradec, na Vitanje in tam nazaj v Maribor. Nekaj vozil je ostalo tu, ostali pa so šli naprej. Opazovalcu, ki ne bi bil pozoren, sploh ne bi prišlo na misel, da nekaj vozil vedno tukaj ostane. Bil sem pa vključen službeno v tej naši zaključni bitki za mejni prehod.

2. Kje ste vi začeli sodelovati v vojni? Kako je potekal vaš vpoklic?

Jaz sem bil takrat v službi v Slovenj Gradcu na takratni Policijski upravi Slovenj Gradec. Takrat smo bili vsi, ki smo nosili miličniško uniformo, v to vključeni. Eni tako, drugi drugače.

3. Kako je potekalo urjenje? Kdaj in kako ste prejeli orožje?

Naše urjenje je stalno potekalo po službeni dolžnosti. Imeli smo razna urjenja, od rednih letnih streljanj do zunanjih aktivnosti, zunanjih vaj. 20 let prej sem že bil pri tisti posebni enoti policije, ki je imela urjenje v Kočevju, mi smo imeli ta urjenja v okviru poklicnega usposabljanja. Vsi smo imeli redna letna streljanja, pa preverke, kondicijske vaje smo imeli vsak dan. Tam smo se spoznavali z orožjem in tudi z vojaškimi veščinami. Tako urjenje je potekalo pri nas vsako leto, skozi vse leto. Vsi smo bili deležni tega. Zadnje leto pa smo nekateri imeli orožje že doma. To je znano že iz zgodovine, ko je policija poleg osebne oborožitve imela še drugo oborožitev v pripravljenosti doma.

4. Lahko opišete dogodke v katerih ste sodelovali (obrambne priprave, urjenje, blokade, morebitno boji, druge akcije)?

Imate po vsej verjetnosti v mislih Holmec, a ne? Začelo se je tako ... V službi sem bil ponoči. Bil sem dežurni na Upravi Slovenj Gradec, ko so začele prihajati depeše, ki so bile pri nas sicer že deloma pričakovane, vendar nas je vseeno vse skupaj presenetilo, da je do tega že prišlo. Seveda, tam ne odločaš sam. Poklical sem dežurnega inšpektorja, saj je moral biti vedno eden od inšpektorjev v pripravljenosti. Ko je ta videl, za kaj gre, je rekel, naj takoj pokličem še načelnika Uprave Slovenj Gradec. Bil je mlad inšpektor po stažu, ki je nedavno šele prevzel zadevo. Njega sem torej poklical v službo. Odredil je, da se celoten vodstveni kader zbere na Upravi. Tisto noč je potem potekal sestanek, kako ravnati. Padla je odločitev, da jaz zjutraj, namesto, da grem domov iz dvanajsturnega delavnika, grem kar na Holmec in

tam prevzamem komando. Vendar je bilo takrat še rečeno, da grem tja in da v bistvu v svoji funkciji mirujem, dokler bodo dogodki normalno potekali. Čim pa bi se pokazalo kaj nenavadnega, oziroma bi se pričele kakšne bojne aktivnosti, pa bi moral prevzeti povelje nad posadko, nad prehodom in bi moral ravnati v skladu z navodili. To je bilo vse. Tako sem šel iz nočne službe na Holmec in sem zjutraj zadevo prevzel. Takrat smo imeli še zamenjavo emblemov in jugoslovanske zastave za slovensko. Te zadeve so takrat potekale na Holmcu. Za razliko od nekaterih drugih prehodov, mi še nismo imeli problemov. Takrat se vojska v to ni vmešavala. Dejansko pa za dogodke in za samo območje mejnega prehoda vojska nikoli ni bila pristojna po nobenem zakonu. Oni so imeli varovanje zelene meje, policija oziroma takrat še milica pa je imela mejni prehod. Jasno je bilo označeno območje mejnega prehoda, kjer je bila izključno naša jurisdikcija. Tega so se tam držali, čeprav jim ni bilo po volji. Ponekod so že takrat posredovali, ampak pri nas, na Holmcu, ne. Mi smo dokaj v miru zamenjali vse te državne simbole ter prevzeli oziroma obdržali nadzor, ker ga nam ni bilo potrebno prevzemati, saj smo ga vseskozi imeli. Drugače pa z blokadami in s podobnimi akcijami tisti dan še nismo imeli opravka. Problemi so se začeli 27. 6. 1991 popoldan, nekaj čez 15. uro. Okrog 15.30 je verjetno bilo, ko je priletel armadni helikopter in je malo zunaj mejnega območja tudi pristal. Takrat so ponekod po Sloveniji že potekale bojne akcije. Pri nas je takrat komandir 'karavle' še miroval. Takrat je pristal helikopter. Videli smo, da sta se izkrcala polkovnik in poročnik. Tako je bilo videti z daljnogledom. Imeli smo pod nadzorom celotno gibanje vojske. Stekla sta na 'karavlo'. Pozneje smo izvedeli, da sta prinesla celoten postopek, ukaz napada na mejni prehod Holmec. To je bil cel elaborat, ki je bil že vnaprej izdelan in je kasneje padel v roke nam, ko smo zasedli kasarno. Polkovnik je odšel, ta poročnik pa je od takratnega komandirja 'karavle' prevzel poveljstvo. Prejšnji se jim očitno ni zdel dovolj zanesljiv, da bo izpolnil vse, kar je bilo tam notri napisano, saj je bil že malo predolgo na tem terenu, poznal je vse naše fante, vse sosede. Verjetno so vedeli, da bo premalo aktiven, zato so poslali novega poročnika, ki je vse vzel v svoje roke. Takoj po tem, okoli 5.00, so se iz 'karavle' proti nam napotili oficir in trije vojaki. Šel sem do njih. S sabo sem vzel enega od svojih policajev, malo za varovanje, malo pa tudi zato, da sva bila dva. Ustavila sva se na območju mejnega prehoda, prišli so do naju. Še preden je ta vodnik povedal, zakaj je prišel, sem mu rekel, da če je prišel na prijateljski obisk, potem ne potrebuje oboroženega spremstva, če pa ni, pa vojska na prehodu nima kaj početi in jih na območju mejnega prehoda ne bomo tolerirali. In so se tisti trije vojaki začuda obrnili in odkorakali. Poveljnik je povedal, da mora postaviti ultimat, 15 minut. Po 15 minutah se lahko mi organiziramo, odložimo orožje in zapustimo prehod, da ga lahko oni v miru prevzamejo. Rekel sem mu, da takšno govorjenje nima nikakršnega smisla, saj sem

medtem že dobil obvestilo, da je v Dravogradu močna pregrada, katere kolona iz Maribora, katere polovica je bila namenjena na Holmec, polovica pa na Vič, in na katero je ta poveljnik računal, ne bo mogla premagati. Prejel sem še eno obvestilo, ki je bilo še boljše, in sicer, da sta nekaj minut pred tem desantirala dva helikopterja s tridesetimi zveznimi policisti iz Beograda, ki bi naj prevzeli nadzor nad prehodom. Te so pa tudi zajeli. Nato sem rekel poveljniku, naj se sami odločijo, če bodo začeli z bojnimi aktivnostmi. Povedal sem mu, da kolona iz Maribora ne bo prišla do njega in da bo ostal sam. Ter da so tudi policisti, ki bi morali priti tja, že ujeti in jih tudi ne bo. Rekel sem mu, da naj se sam odloči, ali bo sam ta trenutek tuja vojska na tujem ozemlju in ali bo izvajal bojne akcije ali ne. Izpod čelade mu je začel teči znoj, bil je v popolni bojni opremi. Sam sem namerno šel neoborožen. Tisti moj spremljevalec Vili je imel orožje. No, tiste tri vojake sem odslovil, tako da je on ostal tam sam, revež. Vedel je, da je v neugodnem položaju. Rekel sem mu: »Veš kaj, midva imava vsak svoje predpostavljene, midva ne moreva o ničemer odločati. Jaz sem dobil ukaz braniti prehod, ti si dobil ukaz napasti prehod. Ti se sam odloči, ali boš napadel ali ne. Ker ti si zdaj sam. Če boš sprožil bojne aktivnosti, boš imel vsak trenutek enega vojaka manj, jaz bom imel vsak trenutek enega več, saj k meni moji hodijo na pomoč iz vseh koncev, samo ti za njih ne veš.« Tako sem ga malo psihično potolkel. No, bil je mlad poročnik iz akademije, bil je 'poln papirja v glavi'. On je imel nalogo takoj napasti mejni prehod, če pa pride do upora, je potrebno takoj vse 'razbiti'. Po tistem ukazu smo mi vedeli, da prehod Holmec kasneje sploh naj ne bi več deloval. Se pravi, njim je bilo vseeno, ali ga zravnajo z zemljo ali pa tudi ne. Tako, da mi tudi nismo imeli veliko izbire. Njegov ultimat sem odklonil. Rekel sem mu, naj to svojim pove in da bom tudi jaz svojim povedal isto. Da bova potem videla, kaj bo. Potem sem bil na zvezi s svojim predpostavljenim, to je bil takrat načelnik inšpektorata. Bil je pristojen za bojne aktivnosti. Povedal sem mu, kakšna je situacija. Rekel mi je, naj zavlačujem s pogajanjem in naj držimo mejni prehod za vsako ceno. Dejal je, da bodo organizirali pomoč. Odvrnil sem, da imam občutek, da s tem novim poročnikom nimam kaj zavlačevati. Čez nekaj minut me je načelnik inšpektorata zopet poklical in takrat so 'padli' prvi strelji. Vprašal je, kaj se dogaja. Pogledal sem ven in povedal, da je čas za ultimat potekel. Na minuto natančno so nas začeli obstreljevati. Prekinila sva zvezo in stekel sem na svoj položaj, kjer sem imel svojo vojsko. Pomiril sem jih in jim naročil, da dokler nimajo sovražnika, ki jim kaj 'hoče', direktno pred sabo, se na te njihove strele ne smejo odzvati. Namreč, mi smo imeli malo streliva, imeli smo le tisto, kar je vsak prinesel s sabo. Nismo računali na streljanje. Na prehodu je sicer bila orožarna, ki pa je bila prazna. Jaz sem tudi prej malo bolj samozavestno nastopil, že zaradi tega, ker sem bil včasih na Holmcu komandant in sem vedel, kaj imamo od oborožitve. Ko

sem rekel vojakom, naj to prinesejo, mi je eden od njih rekel, češ, kje pa jaz živim, da ni ničesar več. Malo pred tem je prišel ukaz iz Ljubljane, ki je veleval, da je potrebno vse oddati. In tako smo imeli samo svojo osebno oborožitev. Nobene težje oborožitve, nič. Tako se je ta prvi dan začel. Moram pa reči, da so bili tisti streli bolj zastraševalni, streljalo se je v glavnem po zastavi in po naši strehi. No, pa da bi demonstrirali svojo moč, da bi se nam hlače začele tresti, so pa sprožili dva strela s topom. Enega tik čez streho v močvirje, drugega pa v ogromen kostanj ob prehodu. Uničili so kostanj, da bi nam pokazali, kaj nas čaka. To je trajalo prvi dan, tam nekje do sedme ure, malo tega 'puškarjenja'. Moram reči, da takrat niti nismo odgovarjali na ogenj, saj nismo imeli izrazitega nasprotnika, ki bi nam kaj hotel. Je pač pokalo. Mi se na to nismo kaj dosti ozirali. Mi smo takrat vršili svojo službo, saj so nekateri še vedno prehajali državno mejo. Moram pa reči, da je, presenetljivo, veliko več naših državljanov, še posebej mlajših, prihajalo v državo kot odhajalo iz nje. Bili so na delu v tujini in ko so izvedeli, kaj se dogaja v Sloveniji, so se seveda napotili proti domu. Avstrijci so jih opozarjali, da naj ne hodijo čez, saj se bodo pri nas začele bojne aktivnosti, da naj se raje vrnejo v notranjost Avstrije. Pa niso poslušali. Je pa res, da tisti čas cesta še ni bila tako blokirana. Proti večeru se je velik del vojske iz stražnice začel vkopavati na tisto stran, ki je obrnjena proti tunelu.. To pa zato, da bi našim preprečili dostop po glavni cesti. Naši vojaki so že prej blokirali vlak, saj sem jim rekel, da ne smejo kakšnega vlaka iz Dravograda spuščati proti nam, ker nismo mogli vedeti, kdo bo na njem. Ker če bi se nam oni za hrbet pripeljali, bi bili na slabšem kot pa golobi na strelišču. No, ker vlak ni več vozil, smo imeli železniški nasip za eno takšno kritje. Vendar pa je bilo mejni prehod Holmec pravi problem braniti. Je v kotlini, ki je kot skodelica, okoli je pa vojska zasedla njen rob. Prosto pot odmika smo imeli dejansko samo nekaj metrov širine v smeri proti Avstriji. Tega so se Avstrijci zavedali, saj smo videli, da so kakšnih 100 metrov pred prehodom na glavni cesti pustili vozila, med njihovimi vojaškimi avtomobili pa je stalo tudi kakšnih petnajst reševalnih vozil. Pričakovali so, da bomo mi svoje ranjence prinesli do njih, ker pač drugega izhoda ni bilo, ter da bomo mi tja pribegnili. To pa se ni zgodilo. V celi bitki je bil samo en begunec, in to drugi dan. To je bil graničarski pes. Očitno mu je bilo vsega zadosti. Takrat so ga fotografirali ... Edini, ki je prebežal v Avstrijo, je bil vojaški pes, ki je imel vsega zadosti. Bilo je toliko simbolike ... Ker če pa pes gospodarju uide ... Pobegnil je mimo našega gorečega prehoda in se zatekel v Avstrijo. No, tako je bilo ta prvi dan.

Drugi dan pa sem bil ranjen. Takrat nimaš časa za razne občutke. Takrat, ko sem bil ranjen, takrat sploh ne. Vse skupaj se je zgodilo v delčku sekunde, nato pa 'black out'. En dogodek se mi je vtisnil v spomin. Mogoče se bo vam zdelo malo 'blesavo'. Ker ni normalno, da je človek

vesel, ko mu kri teče. To se je namreč zgodilo meni. Jaz sem bil v bistvu dvakrat ranjen. Najprej me je njihov ostrostrelec zadel levo nad ledvicami, krogla me je oplazila in mi je spodnji del 'vzelo'. Ležal sem tam na tleh.. No, potem so pa še s topom streljali name, topovska granata je udarila kakšnih 60 centimetrov nad mojim hrbtom v carinski pult. Slišal se eksplozijo in nato še pok, ko sem s svojimi lopaticami zlomil luč na stropu. Ko sem čez nekaj časa prišel k sebi, najprej nisem nič videl in sem mislil, da sem oslepel. Potipal sem se po obrazu, če še imam oči in cel obraz. Oči sem začutil, obrisal sem si kri, ki mi je tekla iz rane na čelu. Toliko sem se obrisal, da sem lahko odprl oči. Z rokami sem se izvlekel izpod ruševin, noge mi niso delale. Najprej sem moral ugotoviti, kje sem, v katero smer se moram odplaziti. Vzpel sem se navzgor po nekakšni omari in ko sem stal pod kotom kakšnih 40 stopinj, sem začutil, da mi teče kri v škornje. To je bil takšen dogodek, da se mu moram še danes nasmejati. Bil sem tako vesel, da če bi imel čista usta, bi zavriskal. Ker, če sem čutil, da mi topla kri teče v škornje, je pomenilo, da noge imam, in če mi je še kri tekla, je bilo že skoraj vse v redu, saj je to pomenilo, da imam tudi še živce. Potem sem se nekako spravil na podrte stopnice. Prilezel sem v garažo. Fantje so me gledali, mislili so, da sem zombi. Si lahko mislite, po eksploziji je na vrhu nekaj časa gorelo, jaz pa sem prilezel dol ves črn in krvav. Že lep čas so me imeli za mrtvega. Začudeno so me gledali, jaz sem takrat še dobro čutil kri v čevljih ... to je bilo veselje!

To so takšni prebliski, ampak takrat se ti pa zdi to pomembno. Ob takšnih velikih dogodkih je včasih kakšna malenkost, ki se ti vtisne v spomin. Mogoče se zdi povprečnemu poslušalcu, ki se ne zna vživeti v takšno situacijo, bedasta. Ampak res je. Moja največja želja je bila, da bi se lahko na bok obrnil in zaspal. Nisem imel drugih želja. Sem vedel, da drugo bodo tako oni naredili.

Moram pa še nekaj poudariti, da ne bom pozabil. Zdravstveno osebje, od voznika reševalnega vozila do tiste zdravnice, ki se je peljala zraven, pa tisto osebje, ki je bilo v Slovenj Gradcu v bolnici in je že pri vhodu čakalo, vsi so delovali tako usklajeno, kot da bi to počeli že trideset let. Takoj sem prišel v operacijsko sobo. Zdravnik je odredil sobo za ranjence, ki se jih je precej nabralo, tako enih kot drugih. Ločili so nas v dve nadstropji, ranjenci JLA vojske so bili v enem nadstropju, mi pa v drugem. Čeprav je že dolgo časa od vojne, jim še vedno nihče ni dal kakšnega uradnega priznanja. Jaz jim ga dam, nikoli jih ne bom pozabil, odigrali so svojo vlogo tako, kot je treba.

5. Kateri dogodek vam je najbolj ostal v spominu? Zakaj?

Zelo poseben dogodek ... Morate vedeti, da se je tisto noč, potem, ko so ti boji, če jim že lahko rečem boji, to 'puškarjenje' na Holmcu, potihnili, razdivjala grozna nevihta. Takrat smo videli, da je polovica posadke zapustila svoje topniške položaje. Vse skupaj je bilo v neposredni bližini in mi smo imeli izredno kontrolo nad to vojsko. Toliko smo bili na boljšem, da smo mi, ki smo bili tam že od prej, spremljali sleherno gibanje vojske in si beležili premike vojakov. Videli smo, ko so nas začeli obkoljevati, in ni minilo pol ure, ko je bila obkolitev popolna. Videli smo njihove položaje. Kdaj jih ni več, kdaj enega vojaka, kdaj pet vojakov, vedeli smo za njihova zaklonišča. Gledal sem jih s svojim lovskim daljnogledom in štel njihovo oborožitev, koliko je metalcev, koliko je tega, koliko onega. Mi smo točno vedeli, s čim razpolagajo in koliko jih je. To sem tudi povedal njihovemu poročniku. Rekel sem mu, da mi natančno vemo, koliko jih je in kakšno orožje imajo, da pa oni o nas ne vedo nič, ne koliko nas je in ne, s kakšno oborožitvijo razpolagamo. Zato sem tudi rekel svojim fantom, da se naj čez dan ne kažejo po nepotrebnem zunaj. Zadrževali so se notri v kletnih prostorih, kjer smo imeli kuhinjo, prostor za pridržanje in garažo. Tam so bili tudi sorazmerno na varnem. In naši nasprotniki ves čas niso vedeli, koliko nas je skritih tam notri in kakšno oborožitev imamo. Nič niso vedeli. Imeli smo bolj malo orožja, ampak oni tega niso vedeli, mi smo natančno vedeli, kaj imajo oni. To je bila ena velika prednost za nas. No, gor v hribu so imeli postavljena dva topa. Ponoči, v nalivu, je pol posadke odšlo, tam je ostalo le kakšnih pet vojakov. Videl sem, da tudi morale niso imeli na visoki ravni, pred dežjem so bežali, medtem ko smo mi ostali.

En tak dogodek ... Tam okrog polnoči, ko nasprotniki niso bili več pazljivi, so se prebila k nam tri vozila. Naš stražar nas je opozoril nanje. Videli smo, da iz 'karavle' niso prišli. Meni tudi ni bilo javljeno, da bi se kdorkoli prebil skozi barikade. Aja, vmes sem izvedel tudi, da železarji in Železarne Ravne na Koroškem postavljajo barikado na Votli peči. Tiste barikade ni bila sposobna prebiti nobena kolona z nobenim orožjem. Nobenega takšnega dvigala ni bilo v bližini, ki bi bilo sposobno dvigniti takšno barikado. Edino tako dvigalo je bilo v sami Železarni, ki pa je šlo nazaj tja. To se pravi, da je bila tista barikada nepremagljiva. Zato sem sklepal, da če se nam približujejo avtomobili, so lahko le naši. Mi smo pogasnili luči in ko so se avtomobili ustavili, smo res videli, da so naši. Prinesli so nam malo nekaj za pojesti. Prinesli so nam Bibito, ki je prej nikoli v življenju nisem pil, prinesli so je dva ali tri zaboje. No, pitno vodo smo tako ali tako imeli. Prinesli so še sendviče in nekaj škatel cigaret. Tako, da

smo prišli do cigaret, do hrane in pijače, kar pa je bilo najbolj pomembno, zraven je prišlo okoli petnajst fantov. Zdaj smo imeli 100 % 'pojačanje'. Kar grebeni so nam rastli. Prinesli so tudi nekaj streliva in puškomitraljeze. Ta dogodek nam je dvignil moralo. Odšli smo v klet, da nihče ni mogel videti, koliko vojakov in orožja je prispelo. Tako, da drugi dan ob svitu, ko se je pripravljala bitka, oni še vedno niso vedeli, koliko nas je. Oni niso dobili nobenega vojaka zraven. To je bil en tak dogodek, tista malica in pa cigareti. Včasih je morala bolj pomembna kot pa kaj drugega.

6. Kje ste prebivali med bojevanjem?

No, ni bilo nekega posebnega prebivanja, mi smo se ves čas premikali iz položaja na položaj. Takrat, ko je deževalo, malo manj, ampak vseeno, mi smo vztrajali ves čas zunaj, vsak na svoji točki. Proti jutru smo bili že utrujeni, ampak vedel sem, da se pač v vojski ne godi kaj boljše. Nasprotniki so vsaj imeli iti kam spat, mi pa še tisto ne. Tako, da ni bilo govora o kakšnem prebivanju ali o redni prehrani.

7. Kako je bilo poskrbljeno za hrano, pijačo?

No, tisto malico, pijačo in cigarete smo dobili tisto noč gor, drugače sem pa tako rekel, da ni bilo kakšne redne prehrane.

8. V prvi fazi je bila dovoljena uporaba orožja le, če ga prvi uporabi nasprotnik.

Kako ste se počutili ob tem?

Se vam je zdelo to smiselno?

Ne, za nas je bilo to drugače. Mi smo že prej spraševali, kako je z uporabo orožja, ker do tega spopada na Holmcu sploh ne bi prišlo, če bi mi lahko orožje uporabili. Če bi vsaj dva rafala spustili po tistem helikopterju, ko je hotel pristati ... to je bila neposredna bližina. Če bi se ta helikopter dvignil, ne bi bilo poročnika. In tistega ukaza tudi ne. Nam je bilo striktno zabičano, da smemo uporabiti orožje le po Zakonu o notranjih zadevah, kar pa je še hujše. To je pomenilo, da lahko uporabljamo orožje tako, kot če ne bi bilo vojne. Samo takrat, če si sam neposredno napaden ali pa je napaden objekt, ki ga varuješ, in to na takšen način, da ne moreš drugače zagotoviti tistega, kar ti je naloženo. Se pravi, strelno orožje lahko uporabiš le, da zavaruješ svoje življenje. Tudi dejansko – moram še povedati, to pa v zagovor temu, ker se je

potem še marsikaj okoli Holmca govorilo in razpravljalo, na drugih ravneh, seveda. Tudi v tujini in Beogradu. Sleherni, ki je na Holmcu bil zadet, bodisi smrtno bodisi, da je bil ranjen, je pozneje naša Kriminalistična služba, ker je pač to bilo v zvezi z nami, vsak primer obravnavala enako, kot bi šlo za nezgodo pri delu. Komisijsko so pregledali, kaj je bilo, kje je bilo, kako je bil kdo ranjen, iz katere smeri ... Oni so to obravnavali kot da bi se zgodila nesreča pri delu. Obravnavanja so bila temeljita. In kljub temu so nam hoteli potem 'obesiti' neupoštevanje vse teh konvencij, da smo streljali vojne ujetnike in da smo še ne vem kaj vse počeli. Komisija je za vsakega zadetega, pokojnega ali ranjenega obravnavala vse, da se je točno vedelo, kaj se je zgodilo. To nam je pozneje prišlo prav. To so opravili profesionalno. Tega se ponavadi v vojni ne dela. Ampak kot da bi vedeli, da bo pri nas vojna trajala samo kratek čas, potem pa bodo obtožbe letele od tistih, ki smodnika še povohali niso.

9. Bilo je več prekinitev ognja zaradi uresničevanja premirja oziroma pogajanj.

Kako so prekinitev vplivale na vas?

Ste ob tem čutili olajšanje ali še večji strah?

Ste pričakovali, da se bo zgodilo še kaj hujšega?

Pri nas ni prišlo do nobene prekinitev ognja. Prekinitev ognja je prinesla le tista prva nevihtna noč in pa pozneje, 28. 6. 1991, je prišlo do prekinitev, ko je bilo potrebno odpeljati ranjence. Diplomatske prekinitev pa pri nas niso prišle v poštev, ker je prehod Holmec že padel, preden se je začela politika vmešavati. Pri nas je bila ta bitka od zjutraj, ko se je začela zelo silovito, in tja do 11. ure, ko so se prvi vojaki že začeli predajati. Vmes je prišlo samo do takšne prekinitev, ki sta jo obe strani spoštovali, in sicer, da so odpeljali ranjence. Je bilo kar nekaj ranjenih na obeh straneh. Tudi mrtvih. Drugače pa to niso bile tiste, bi rekel, diplomatsko dosežene prekinitev. Tiste so se kasneje dogajale. Ampak na Holmcu je bilo takrat že vsega konec. Prvega vojnega ujetnika pa smo imeli že zgodaj zjutraj. V mlekarški avto se je zatekel en vojak, ki ni hotel imeti kaj z vojno. Že prvi dan je videl, da bo naslednji dan tu morija. Zjutraj je pobegnil s položaja in se je skrtil v avtomobil. Tako, da ga je mlekar odpeljal, še preden smo začeli z bojnimi aktivnostmi. Potem se je predal našim teritorialcem. Za klasično predajanje pa je šlo kasneje, po 11. uri.

10. JLA je bila bolj oborožena z oborožitvenimi sredstvi, sredstvi zvez, optičnimi namerilnimi napravami za nočno opazovanje, imeli so popolno začno kontrolo.

Ste bili dobro obveščeni o stanju oborožitve JLA?

Je njihova oborožitev vplivala na vas?

Ste bili v skrbeh zaradi slabše lastne oborožitve?

Mi smo natančno vedeli, s čim oni razpolagajo, JLA je bila neprimerno bolj oborožena kot mi. Čeprav moram reči, policija je takrat, tisti dan še milica, naslednji že policija, imela dokaj kvalitetno oborožitev in drugo opremo. Vendar pa so bile nekatere enote Teritorialne obrambe strahovito slabo opremljene. Pri orožju je šlo za 'hauserke', to so puške na pet strelcev, ki so se uporabljale že v 1. in 2. svetovni vojni. Šlo je za orožje, ki je zelo dobro, vendar je proti modernemu orožju zelo zastarelo. Mi smo imeli takrat v glavnem razne izvedbe Kalašnikovega. Razpolagali smo tudi z ostrostrelskimi puškami, tako kot vojska. Edino, kar mi nismo imeli, je bila težka oborožitev. Imeli smo nekaj ročnih metalcev, tako imenovanih RB-jev. Te je imela Teritorialna obramba. Vojska je bila pa kar lepo in moderno oborožena. Vključno z netrzajnimi topovi, ki pa so strahovito natančno orožje.

Zaskrbljen sem bil edino zaradi tistih dveh topov, kar se je kasneje tudi pokazalo kot upravičeno. Dva topa so imeli stacionirana na taki točki, da bi nas lahko v desetih minutah zmleli. In se je potem to tudi pokazalo. Dva zadetka s tega topa v našo hišo sta povzročila, da je celotna zgradba zgorela. Od vseh tistih avtomobilov, ki so ponoči prišli na pomoč, so ostale samo lupine. Ta zadetek je bil rušilni, tudi jaz sem jih 'dobil' tam. Drugi je zakuril celo stavbo. Naši fantje so bili stacionirani zunaj okrog, za enim nasipom, ki pa je bil preblizu hiše. Tisti, ki so bili zunaj, jaz sem takrat že bil v bolnišnici v Slovenj Gradcu, so bili vsi zasmojeni po glavah. Preblizu so bili tej goreči stavbi. Dlje stran pa niso mogli iti. Tisti, ki so bili zunaj, so sprožili en večji protinapad, da so našim dali možnost, da so se odmaknili ven čez železniško progo na drugo stran. Tam so šele bili na varnem. Tu okrog hiše pa niso bili. Drugače pa ta premoč v orožju ni toliko pomenila. Zaskrbljen sem bil samo zaradi teh dveh topov. Zaradi njiju smo tudi položaje izbrali tako, da so nekateri krili samo topničarje, da so jim onemogočili streljanje. Iz vsega najslabšega pač poskusiš potegniti najboljše, če gre.

11. Ste morali uporabiti orožje proti človeku?

Kako ste se ob tem počutili?

Kaj ste razmišljali v tistem trenutku?

Ste odreagirali drugače, kot pa ste pričakovali?

Če si vmešan v takšne dogodke, potem drugače to ne gre. Tako da ... to je pač vedno tako. Ti streljaš tja, oni pa streljajo sem. Zdaj pa ... kdo bo bolj natančen ali pa bolj hiter. Tisti pač preživi. Tu potem ... to je drugače v enem vojnem spopadu, kot pa v času, ko ni vojne. Je drugače, kot če bi se danes nekaj zgodilo in bi bilo potrebno usmeriti cev proti človeku. V vojni sploh ne razmišljaš. Ni časa. Če začneš razmišljati, potem si ti tisti, ki je pokojni. V vojni delaš instinktivno. Zato pa so te vaje z orožjem, drili in učenjem. Da ti to pride pod kožo in ti ni potrebno potem razmišljati, ker če boš takrat razmišljal, si prepozen. To je pač ena taka doktrina, ki je še vedno veljavna. Kdor tam razmišlja, tisti že odpade. Ne utegneš razmišljati. Potrebno je instinktivno ukrepati. Potem imaš možnost, da preživiš, drugače ne. To je lepo vprašanje, sploh za tiste, ki so ves čas bili na toplem, pa nikoli v kakšni nerodni situaciji. Tisti pa lahko o takem vprašanju filozofirajo dva večera. Pa bodo prišli do sto zaključkov, če je vsaj petdeset ljudi. Jaz pa vam povem, ko si enkrat v takšni situaciji, potem je to malo drugače. Tako da reciva, da je to bolj akademsko vprašanje. Takšna vprašanja sprožajo tisti, ki ugotavljajo, ali je to sploh bila vojna ali ni bila vojna. Ja, to se pa lahko vpraša tisti, ki ni niti enega strela slišal. Jaz vam pa rečem, samo vprašajte prebivalce Holmca, ali je bila vojna ali ne. Leto dni pozneje sem šel k eni družini, ki sem jo dobro poznal. Videl sem triletnega malčka ... ko smo bili mi otroci in smo videli helikopter, ki se pripelje, smo stekli ven in mu mahali. Tam pa sem videl, da se je triletni malček igral na peskovniku in ko se je pripeljal helikopter, je mali odvrigel lopatko in vedro ter zbežal v klet. Če jih to ne prizadene, potem jaz mislim, da je čisto odveč vprašanje, ali je bila vojna ali ne. Če je 'tamali' takrat čutil in ni vedel, zakaj je odvrigel lopatko, ampak je pa to leto dni prej doživel, ko je bil še manjši, zdaj pa je to podzavestno ponovil, potem lahko rečeš, da je bila vojna. Je pustila sledove tudi na tisti mali dušici. Kaj šele na tistemu, ki je bil ustreljen ali pa ranjen. Jaz pravim, vsakega tistega, ki je padel, ne glede na to, ali je bil na moji strani ali pri onih, nobenega od tistih mati ni več videla, pa če je bila vojna eno uro ali pa pet, deset dni, tako kot zdaj pravimo. Za njih je bila vojna, saj sin ni nikoli več prišel domov. Za njih je bila vojna in za tisto eno uro predolga, ko je še njihov padel. Tako, da so takšna vprašanja brezpredmetna. 17 let je mimo, seveda, zdaj so pa vsi pametni. Mene to, ne žalosti, prav revoltira me. Ko moraš takšne stvari poslušati, kaj je bilo, ali je bilo ali ni bilo nič. Tudi za eno gospo, ki me je iz Celja klicala sredi

našega streljanja, ni bilo vojne. Priplazil sem se čez stopnice po trebuhu do pisalne mize, da sem lahko z nje vzel telefon, ker sem mislil, da dobivam kakšno pomembno informacijo. Okoliški kmetje so vedeli našo številko in so mi poročali. Ker so čutili, da je to njihova dolžnost. No, telefon je bil v pisarni, ki je bila ograjena samo s steklom. Bila je ena gospa iz Celja, ki je rekla: »Saj vem, da se vi gor nekaj greste, samo, a do Duty free-ja pa še lahko gremo? Mi bi šli samo kavo kupit. Saj mene ne zanima, kaj imate vi, mi bi šli samo kavo kupit.« Verjemite, da mi je bilo žal, da niso telefoni tako narejeni, da bi lahko pest stegnil skozi telefon in bi jo butnil. Da dobesedno glavo 'raskiraš' zaradi enega takšnega bebavega vprašanja! No, za take ni bilo vojne, jaz verjamem, da ni bilo. Da še danes ne vedo, da je karkoli bilo. Za nekoga, ki je pa umrl, za njegovo ženo in otroke pa je bila. In to en dan preveč. Tudi na koncu koncev za mene, saj sem 50 % invalid prišel iz nje. Na srečo sem vsaj glavo obdržal. Tako je pač ...

12. Ste bili v situaciji, ko je vam pretela nevarnost?

Kaj ste takrat razmišljali?

Mislím, da o tem že ves čas govorim. Mi smo bili tam notri tako izpostavljeni, da je vsak od nas štirinajstih, ki smo bili tam, imel srečo, da je prišel ven živ. Tudi vsak izmed onih dvajsetih, ki so se ponoči pripeljali. Vsak od teh je zaslužen, vsak je opravil herojsko dejanje, da je sploh ostal tam. Ker proti taki premoči ostati tam in reči, mi smo zato tu, mi bomo tu ostali ... to že ni bila lahka odločitev. Jaz sem prejšnjo noč rekel fantom: »Tako je, če kdo misli, da ne bo zdržal tega, potem prosim, da zdaj pove, ker mi jutri ne bomo imeli časa skrbeti za tiste kolege, ki bodo živce izgubili. Se bo bolj nevarno s tistim ukvarjati kot pa z nasprotnikom.« Pa niti eden ni šel. To vam tudi nekaj pove. Mi smo vseskozi bili v takšni situaciji, vsi, ki smo bili tam. Dobro, eni so odnesli celo kožo, drugi spet ne.

13. Vas je bilo kdaj strah?

Kaj vem. Mislím, da v takšni situaciji ... sam sem tudi že večkrat to premleval. Samo da po 14 dnevih drugače razmišljaš, pa tudi en teden prej. Takrat, ko pa si v tisto situacijo postavljen, sploh, če si starešina nekomu, pa enostavno nimaš časa za to. Pa tudi, če bi me bilo, tega ne bi mogel pokazati. Starešina mora s svojim vzgledom delati tako, da ostalih ni strah. Mislím, da enostavno v taki situaciji, ko je potrebno od sekunde do sekunde prav odreagirati, ni časa za strah. Čeprav, ko pa sem to prej razmišljal, pa tudi po tem, ko je bilo že vse skupaj mimo, pa si

misliš, da tistega, ki ga ni strah, tisti ni normalen. Veste, to je težko razložiti. Mogoče, bom rekel, imaš čas tik pred spopadom. Po prvem strelu ni več časa za to. Mogoče sem imel srečo, da sem bil preveč obremenjen z vsemi temi mislimi, s svojimi fanti in s tem, kaj naj naredim ter kam jih naj postavim. Kar na koncu koncev, če ga postaviš na eno mesto in tam pade, imaš nato slabo vest, saj če ga ne bi postavil ravno tja, se to mogoče ne bi zgodilo. Toliko je takšnih če-jev. V tistem trenutku ni časa za strah. Takrat je potrebno samo razložiti, na katerem mestu potrebujem koga. Če pa bi imel vmes kakšen dolg predah, potem pa bi začele misli krožiti. Zato vojakom ne smeš dati preveč časa za razmišljanje. Če je vmes prosti čas, je potrebno vojake zaposliti, pa četudi se jim srčno zameriš. To je tipična doktrina, da vojakom ne daš časa za nepotrebno razmišljanje. Zato tudi v vojski in policiji ni prostora za demokracijo.

14. Na Holmcu so ljudje izgubili življenje.

Kje ste bili, ko ste izvedeli to novico?

Se spomnite vaših prvih mislih ob tej novici?

Ste mogoče šele takrat pomislili, da gre zdaj zares?

Vas je postalo strah za vaše življenje in za življenja vaših soborcev?

Kako ste odreagirali vi in vaši soborci, ko ste slišali za prve mrtve?

Je kar normalno, da so pri takem številu strelav na Holmcu, bili tudi mrtvi. Mrtvi in ranjeni so bili na obeh straneh. Jaz osebno sem za mrtve izvedel šele v bolnici, šele čez dva dni, ko sem se zbudil, saj sem bil zadet. Tako da neposrednega stika takrat z dogajanjem nisem imel. Tako kot sem prej rekel, za njih in za njihove družine je bila huda vojna in toliko predolga, da je nekdo izgubil življenje. Zdaj pa gospodje razpravljajo, ali je bila vojna ali ne, in pravijo, da je bila sorazmerno majhna žrtev. Za to, kar smo v Sloveniji dosegli, tistih nekaj mrtvih in tistih nekaj ranjenih ni tako velika žrtev. Zato se toliko bolj čudim, da za tistih nekaj ljudi ne znajo poskrbeti tako, kot bi se spodobilo.

15. Kakšni so bili odnosi v vaši enoti?

Ste se poznali že od prej? Prijatelji/ znanci/ sorodniki?

Od začetka nas je bilo štirinajst in smo se vsi poznali. Bili smo vsi iz službe ali pa rezervisti, s katerimi smo se srečevali na rednih vajah, na rednih letnih streljanjih. Veliko smo se srečevali tudi izven službe, z vsemi smo se dobro poznali. Sem tudi za slehernega od njih vedel, kaj lahko od njega pričakujem, čeprav moram pa reči, da sem bil nekajkrat tudi presenečen.

Namreč, to je tisto, ko nekoga vprašaš, kaj bi pa on naredil v določeni situaciji. Teoretično lahko človek reče, kaj bi naredil, ko pa pride do situacije, ko nimaš časa, da bi poiskal najbolj odgovarjajočo rešitev, je pa drugače. Moram reči, da sem bil pri nekaterih, ki se mi prej niso zdeli nič kaj posebno odločni in nič kaj posebno sposobni, vedel sem zanje, da so zanesljivi, saj drugače ne bi bili v takšni službi, ampak da so znali tako hitro odreagirati in prav odreagirati, res presenečen. So me pa nekateri tudi negativno presenetili. Od nekaterih sem več pričakoval, ker so vedno vse vedeli, ampak ko pa so se morali odločati o pomembnih zadevah, so pa zatajili. No, vsi smo se poznali med sabo, kar je bilo dobro. Tudi poveljevati je laže enoti, v kateri vse poznaš. In da vojaki poznajo svojega vodjo in vedo, s kom imajo opravka, in vedo, da se lahko zanesejo nanj.

16. Kako ste vplivali drug na drugega?

Ste se med seboj vzpodbujali, tolažili?

Ja, smo kar vplivali drug na drugega. Kot predstojnik moraš vplivati na svoje vojake. Drugo je pa to, kako so fantje čisto instinktivno delovali. Eden od načinov je sam vzgled. Jaz vem, da z vojaškega vidika včasih ni najbolj prav, da se poveljnik direktno angažira. Ker je večja kriza, če je zadet poveljnik. Tisti na drugi strani, ki poveljuje, takoj nima več sogovornika, tisti naslednji, ki prevzame njegovo mesto, pa tudi ne ve, kako so potekala pogajanja. Čeprav sam še vedno razmišljam po starem. Namesto, da fantom rečeš, pojdite tja gor, je bolje, če rečeš, za menoj tja gor. Če greš ti prvi, bodo šli vsi za tabo. In ni v redu, če poveljnik ostane zadaj. To je slabo za moralo. Tako da je to dvorezen meč. To smo tudi izkusili, ko je eden izmed fantov videl, kako je prva granata zadela prostor, v katerem sem bil jaz. Videl je le dim in pa mene, kako sem poletel v zrak in padel nazaj na tla. Rekel je: »Fantje, brez poveljnika smo ostali.« Kasneje je rekel, da mu je bilo naslednjo sekundo žal, da je izrekel ta stavek. Rekel mi je, da ne bo pozabil njihovih obrazov. V trenutku je nastopila tista neodločnost: kaj pa sedaj? Vsi so obmirovali in čakali. Takrat se mora takoj nekdo javiti, da prevzame poveljstvo, da ostali ne čutijo praznine. Ker v takšnem primeru lahko morala preveč pade. To je psihologija.

Ja, seveda je tam vzpodbujanje, tudi prijateljsko zafrkavanje, pa tudi še kakšna šala in kletvica vmes. To je vse psihološko pogojeno, da jim v takšnih trenutkih nekako obdržiš moralo. In zato je dobro, če te ljudi poznaš in veš, kaj bo pomagalo, da bodo obdržali visoko moralo.

17. Ste se med seboj spoprijateljili? Ste si zaupali?

Kot sem že rekel, med seboj smo se dobro poznali že od prej in smo si vsi med seboj zaupali. S tem ni bilo problemov.

18. Kako je na odnose vplivala stresna situacija?

Ste se hitreje spoprijateljili in si začeli zaupati?

Dobro vprašanje. Ves čas govorim, da smo se vsi poznali, velik del smo skupaj službovali. Ampak imate prav, da od takrat naprej, tisti, ki smo ostali, se bolje poznamo kot pa smo se prej. To je pa dejstvo. Kjerkoli se srečamo, pa četudi se eno leto ne vidimo, zdaj drugače odreagiramo ob srečanju eden z drugim. Drugače, kot pa če tega dogodka vmes ne bi bilo. Res je, da takšni dogodki ljudi med sabo povezujejo.

Sigurno se jim sedaj čutim bližje. O tem sem sam začel razmišljati šele dolgo po tistem. Bila je peta obletnica, ko smo se srečali. Malo drugače ti srce zaigra, ko jih vidiš. Vesel sem, ko se dobimo in vidim, da smo še vsi, da nobeden ne manjka.

19. Kako je na skupino vplival vodja?

Moral je oceniti, kakšno skupino ima. Jaz mislim, da se da z osebnim vzgledom in racionalnimi postopki veliko narediti. Ne smeš se kar takoj zadreti in nekaj storiti samo zato, ker v pravilih tako piše. Tisti, ki je pravila pisal, ni mogoče nikoli bil v takšni situaciji, on samo teoretično razmišlja. Ti moraš pa oceniti, kako delovati v kakšni situaciji. In če to znaš, potem fantje stojijo za teboj. Takrat sem imel občutek, da bi od tam, kjer smo končali, lahko kar do Celovca jurišali. Te vrag ne ustavi več! Ja, ta povezanost je veliko vredna. O njej sem že prej govoril, ko sem rekel, da sem jim dal sredi noči na razpolago, da lahko odidejo. Sem jim povedal, da nihče ne bo na nikogar jezen, samo ostanejo naj pa samo tisti, ki so sigurni. Vsi so ostali. In smo bili čvrsta, homogena skupina, v kateri je imel vsak svoje misli, vsak svoje probleme, ampak takrat pa smo delali tisto, kar je bilo za mejni prehod najboljše. Ni bilo nobenih problemov.

20. Kaj vas je 'gnalo naprej'? Kaj vas je držalo pokonci, da niste obupali?

Nič posebnega. Tako kot sem prej rekel, sem dobil obvestilo, da kolona iz Dravograda ne bo prišla preko barikad in tudi mimo Votle peči niso mogli priti. Tistih trideset njihovih policistov je bilo zajetih. Vedel sem, da so povsod okrog tisti, ki so z nami. Oni so onemogočeni v veliki meri, sedaj je bilo potrebno le še zdržati. Dlje kot bomo mi zdržali, boljše bo za nas, ker bo več naših prišlo na pomoč. Vedel sem, da k njim ne bo več koga. Čeprav bi lahko poskušali še s kakšnim helikopterskim desantom, vendar je bilo po tistih poljih že toliko teritorialcev, da ne bi mogli več kje pristati. Takrat smo imeli že veliko premoč. Zanesel sem se na vojake, ki so bili zunaj okrog, situacija pa je tudi kazala, da gre vse skupaj v pravo smer. In res je naslednji dan, okoli 11. ure, 'karavla' padla. Tam so šele potem naši dobili pravo oborožitev. Cel kamion opreme, ki je bila v skladiščih. Ker vojska se je pa na to dolgo pripravljala, tudi zaloge so večali, še posebej zadnje tedne.

21. Ste imeli osebne stike s pripadniki JLA?

Kako ste se gledali?

Kaj ste se pogovarjali?

Kaj ste čutili do njih (pred vojno/po vojni)?

Kako so se oni obnašali do vas?

No, v tem zadnjem spopadu na Holmcu nismo imeli stikov, le s komandirjem stražnice, ki mi je prišel postaviti ultimatum in sem ga zavrnil. Drugače sem pa prej poznal veliko oficirjev, ki so bili tu. Dolgo sem bil v Dravogradu in sem spremljal vse oficirje, ki so se zamenjali tukaj. Z večino teh ljudi smo bili dobri prijatelji, in to dolga leta. Sovražno na njih nisem gledal, saj sem jih poznal od prej. Vsakega posebej sem poznal. S tistimi, ki pa mi niso bili simpatični, se pa tako nisem družil.

Kasneje, ko sem prišel iz bolnice, je moja žena bivši oficir JLA, ki je bil takrat še v Dravogradu, vprašal, če bi lahko prišel k meni na obisk. Ni vedel, kako bom jaz odreagirал. Ja, če si prej hodil, še zdaj pridi! Imel je problem in se je prišel k meni posvetovat – tako kot prej. Jaz do njih nisem čutil kakšnega sovraštva. Oni so imeli takšen ukaz, mi pač drugačnega.

22. Konec bojev, odhod JLA.

Kako ste se počutili ob tem?

'Usrano'. Ker takrat sem jaz ležal v postelji. Veste, kako sem se jaz počutil? Želel sem si samo, da bi se lahko na bok obrnil in zaspal. Takšne male želje ima potem človek, ko gre že vse k vragu. Jaz sem bil takrat tako zdelan, da je bila to edina moja želja.

23. Je kaj takšnega, kar obžalujete, kar bi danes naredili drugače?

Konkretno na tem postopku na Holmcu? Bolj kot zadeve analiziram, manj bi kaj spremenil. Na koncu koncev, kaj bi lahko naredil drugače? Drugače bi lahko naredil edino to, da bi takrat sprejel predajo in bi takrat odšli. To pa ni v moji naravi. No, torej ne bi naredil nič drugače.